

SPRAWOZDANIE XIII.

(XXX).

DYREKCJI

PAŃSTWOWEGO GIMNAZJUM IV.

IM. H. SIENKIEWICZA

W KRAKOWIE

ZA ROK SZKOLNY

1930/1931.

TREŚĆ:

1. Prof. Rudolf Niemiec: Nauczanie początków języka łacińskiego w typie humanistycznym część II. Uwagi o nauczaniu gramatyki.
2. Część urzędowa — przez dyrektora.

W KRAKOWIE — 1931.

NAKŁADEM KOMITETU RODZICIELSKIEGO.

SPRAWOZDANIE XIII.

DYREKCJI

PAŃSTWOWEGO GIMNAZJUM IV.

W KRAKOWIE.

SPRAWOZDANIE XIII.

(XXX).

DYREKCJI

PAŃSTWOWEGO GIMNAZJUM IV.

IM. H. SIENKIEWICZA

W KRAKOWIE

ZA ROK SZKOLNY

1930/1931.

Biblioteka Jagiellońska

1003046768

TREŚĆ:

1. Prof. Rudolf Niemiec: Nauczanie początków języka łacińskiego w typie humanistycznym część II. Uwagi o nauczaniu gramatyki.
2. Część urzędowa — przez dyrektora.

W KRAKOWIE — 1931.

NAKŁADEM KOMITETU RODZICIELSKIEGO.

400130

30 [13] (1930/31)

DRUKARNIA „GŁOSU NARODU“ W KRAKOWIE.

Akc. Nr. 4502 31

A.

Nauczanie początków języka łacińskiego w typie humanistycznym

CZĘŚĆ II.

Uwagi o nauczaniu gramatyki.

W pierwszej części mojej pracy przedstawiłem metodę nauczania początków języka łacińskiego w typie humanistycznym, jaką stosuję, i na podstawie przeprowadzonych wywodów dałem obraz lekcji. Obecnie zamierzam poświęcić kilka uwag nauczaniu gramatyki języka łacińskiego w tymże typie, również w stadium początkowym, t. j. w czasie przerabiania T. M. Lewickiego „Wstępnej nauki języka łacińskiego“. Uwagi te w przeważnej części będą dotyczyć składni, gdyż sposób nauczania form deklinacyjnych i konjugacyjnych podałem w pierwszej części rozprawki. Wobec bardzo licznych i poważnych dzieł i rozpraw z zakresu metody nauczania gramatyki języka łacińskiego i jej roli — wystarczy wspomnieć o dziełach P. Cauera, Fr. Hoffmanna, A. Waldecka, E. Hermanna, o metodykach nauczania języka łacińskiego Cramera, Dettweilera, Scheindlera, z polskich o rozprawach Dra Krokiewicza i St. Seligi — ograniczę się do kilku tylko uwag najistotniejszych, raczej o znaczeniu praktycznym, a pozostających w ścisłym związku z nauczaniem w typie humanistycznym.

Wydawałoby się mogło, że nauczanie gramatyki w typie humanistycznym nie powinno nastęrczać specjalniejszych trudności wobec tego, że uczniowie uczą się języka obcego od pierwszej klasy gimnazjalnej, a języka polskiego zaczęli się już uczyć w szkole powszechnej. Powinni zatem mieć już odpowiednie przygotowanie. Tak jest w teorii, praktyka jednak wykazuje zupełnie coś innego. Brak przygotowania gramatycznego u przeważnej części uczniów jest tak znaczny, że nietylko utrudnia, ale nawet uniemożliwia pracę. Stąd to filolog, który chce dojść do pewnych wyników w swej pracy, musi nader baczna uwagę zwrócić na zagadnienia gramatyczne, liczyć tylko na samego siebie i wziąć na siebie obowiązek uczenia nietylko gramatyki języka łacińskiego, ale również ojczystego. Gdy zauważy braki w przygotowaniu gramatycznym, musi je usunąć

przez odpowiednie ćwiczenia w języku polskim. Znaczenie części mowy, zdania, przypadków, czasów, trybów, rodzajów zdań musi nauczyciel odświeżyć w pamięci uczniów, pogłębić i utrwalić przy pomocy przykładów polskich, dokładnie omawianych przed przystąpieniem do rozbierania podobnych form czy konstrukcyj syntaktycznych w języku łacińskim. Bynajmniej poświęcenia z początkiem nauki języka łacińskiego kilku godzin gramatyce polskiej nie nazwiemy stratą czasu, lecz pracą, która w dalszej nauce okaże się nader pomocną.

Nie podnoszę tego jako wyłączny brak naszych gimnazjów, to samo spotykamy w szkołach niemieckich. Dlatego też i tam nie brak głosów i rad, by nauczyciel poświęcał pierwsze godziny języka łacińskiego powtarzaniu, czy przypominaniu, czy nawet nauczaniu podstawowych wiadomości gramatycznych języka ojczystego (Bruhn: *Altsprachlicher Unterricht* str. 21). Uzupełnienie braków gramatycznych jest zatem pierwszym postulatem, który nauczyciel musi spełnić, jeżeli jego praca ma być naprawdę owocna, i jeżeli nie ma obrzydzić sobie nauczania a uczniom nauki.

Drugi postulat, któremu zadośćuczynić jest rzeczą konieczną, to umiejętne rozłożenie materiału gramatycznego i wysunięcie zagadnień zasadniczych, dokoła których nauczyciel skupi głównie uwagę swoją i uczniów. Zaznaczyłem już w części pierwszej, że materiał łaciny typu humanistycznego jest za obszerny przy tej ilości godzin, jaką obecnie program wyznacza dla omawianego typu, i wyczerpanie go prowadzi do pewnej powierzchowności. Nie ulega wątpliwości, że podręcznik Lewickiego jest napisany metodycznie, jest tak piękny, że trudno znaleźć mu równy wśród książek z tego zakresu, ale przez swoją zwięzłość i przez ujęcie całego materiału z morfologii i składni w szczupłych stosunkowo ramach jest trudny. Stąd też wyczerpanie go należyte w ciągu jednego roku szkolnego — słyszę o filologach, którzy tego dzieła dokonywają — uważam za niemożliwe, a dla nauki nawet za szkodliwe. Praca bowiem pospieszna przy nauczaniu początków języka łacińskiego odbija się przykro zaraz przy rozpoczęciu autora. Rażący brak podstawowych form gramatycznych i zasad syntaktycznych, znikomy zasób słów uniemożliwiają pracę nauczycielowi, a w uczniu budzą do niej niechęć i zrażają go zupełnie. Należy zatem materiał, zawarty w książce Lewickiego przerabiać przez klasę czwartą i półroczną klasy piątej, i takie rozłożenie materiału daje większą pewność, że go sobie uczniowie przyswoją.

Wspomniałem już o tem, że należy zagadnienia zasadnicze wysunąć, by na nich skupić uwagę, a inne omawiać pobieżnie. Stąd wypływa potrzeba ograniczenia materiału gramatycznego. Przy morfologii nie da się wiele uszczupleń wprowadzić, jednak i tutaj należy ograniczyć się do rzeczy ważnych i typowych,

a pomijać rzadziej spotykane w tekstach. W składni odciążenie i to znaczne nie tylko jest możliwe, ale i wskazane. W typie humanistycznym chodzi głównie o to, by uczeń nabył biegłości w rozumieniu tekstu, tłumaczenia zaś polsko-łacińskie są na dalszym planie i powinny zawierać taki tylko materiał gramatyczny, który ma pozostać stałą własnością ucznia, stąd też znajomość zupełnie dokładna wszystkich zasad syntaktycznych nie jest potrzebna. Do składni szkolnej należy to, co się tak różni od języka polskiego, iż nawet przy tłumaczeniu z języka łacińskiego na polski nasuwa poważne trudności, a zbyteczne są te zasady, które stwierdzają, że coś jest zgodne z językiem polskim. Łacińska składnia szkolna nie ma dawać systemu syntaktycznego bez jakichkolwiek luk, w niej ma się mieścić to, co jest konieczne dla zrozumienia tekstu. Niejednemu z filologów może się wydawać, że przez takie ujęcie składni, uczeń nie wytworzy sobie ściśle logicznego systemu syntaktycznego łaciny. Nie można wprawdzie zapominać o tem, jak ważną rolę kształcącą odgrywa składnia, ale czy ona traci coś przez to na swojej wartości, że stosuje się z niej tylko to, co jest zasadnicze i dla lektury konieczne? Raczej powyżej podany sposób postępowania jest skuteczniejszy, gdyż uczeń nie przyswaja sobie obok wiadomości bardzo ważnych, drugorzędnych, w których zazwyczaj się gubi.

Z tego, co do tej pory powiedziałem, łatwo zrozumieć, które zagadnienia są zasadnicze, a które drugorzędne. Do zasadniczych zaliczam: naukę o orzeczeniu, praedicativum niektórych zagadnieniach z genet. i ablat., składni imion miast, przyimkach, o użyciu infinition participium, gerundium i gerundivum, czasów i trybów, o consecutio temporum, niektórych zdaniach pobocznych i oratio obliqua. — Różnice w użyciu przypadków w języku polskim i łacińskim uwzględniam przy pytaniu słówek, tworząc dla tego celu odpowiednie zdania.

Podręcznik Lewickiego wszystko to zawiera, a nawet daleko więcej, wprowadza niektóre tropy i figury, daje możność objaśnienia pewnych właściwości języka łacińskiego w użyciu rzeczownika, zaimka, przymiotnika, czasownika i negacyj.

Po omówieniu postulatów ogólniejszej natury, zajmijmy się zagadnieniami, związanymi z metodą nauczania gramatyki łacińskiej i zbierzmy te wskazania, które nauczyciel winien mieć na uwadze przy nauczaniu. Są one następujące:

Zasady syntaktyczne należy wydobywać z materiału podręcznika, a później dopiero popierać przykładami. Nauczyciel, pamiętając o tem, że dane zjawisko staje się zrozumialsze i trwalej osiedzi w umyśle, jeżeli się je poda w szeregu przykładów, będzie tworzył zdania z materiału już przez ucznia poznanego i te tłumacząc upewniał się, czy uczniowie nowe zjawisko syntaktyczne rozumieli. Oczywiście zdania muszą być

łatwe i nie może się w nich kryć jakieś dla ucznia nowe zagadnienie. Na lekcji następnej przekona się na zdaniach zaczerpniętych z materiału lekcji ostatniej i poprzednio poznanego, czy nowa właściwość języka łacińskiego tkwi w pamięci uczniów. Jeżeli nie, musi przy pomocy dalszych ćwiczeń starać się ją utrwalić w umysłach. Nie poprzestanie na tem. Będzie o tem pamiętał, że zasady syntaktyczne ustalają się w pamięci przez ciągle powtarzanie, ćwiczenia szkolne i domowe, i dlatego poświęci na każdej godzinie chwilę czasu na powtórzenie ważniejszych poznanych już zasad, dając do tłumaczenia zdania polskie, poprzednio w domu przygotowane. Jest bowiem rzeczą powszechnie wiadomą, że nie tyle od znajomości reguł syntaktycznych, jak od stałego przyzwyczajania uczniów do pewnych właściwości języka łacińskiego i wdrażania ich w nie, zależy cała nauka.

Będzie również miał to na uwadze, że należy, zanim przejdzie do jakiejś nowej zasady syntaktycznej, powtórzyć z uczniami to, co mu będzie potrzebne z nauki o formach. Każde nowe pojęcie gramatyczne tem łatwiej pozostaje w pamięci, im ściślejszy istnieje związek z pojęciami już znanymi, stąd ważny postulat, by nietylko przy nauce o formach, ale także przy składni wracać do zjawisk gramatycznych już poznanych.

Nauczyciel nie może również o tem zapominać, że pojęcia gramatyczne należy rozwijać przy pomocy języka ojczystego lub znanego już częściowo obcego. Są wprawdzie przeciwnicy posługiwania się językiem ojczystym przy nauczaniu gramatyki języka łacińskiego, gdyż zdaniem ich przez to traci język ojczysty, jednak tego zapatrywania podzielać nie można i język polski musi tam, gdzie tylko to możliwe, stanowić punkt wyjścia i podstawę do zrozumienia każdego języka obcego, a tem samem łacińskiego. Podobną rolę musi odgrywać w typie humanistycznym język francuski, czy niemiecki, którego uczeń uczy się od klasy pierwszej.

Do niedawna zdobywali uczniowie wiedzę głównie przez uczenie się zasad na pamięć i mechaniczne ćwiczenie, opierając się na gramatykach szkolnych podających tylko zasady i wyjątki bez psychologicznego ich uzasadnienia. Dzisiaj powinien uczeń dochodzić do wiedzy samodzielnie przez wspólną pracę z nauczycielem, który tak ma nim pokierować, aby się zastanawiał nad zagadnieniami gramatycznymi i sam spostrzegał różnice między językiem polskim a łacińskim w zakresie morfologii, składni i stylistyki, badał przyczyny różnych zjawisk, wykrywał stałe prawa, wyrażające się w rozpatrywanych zjawiskach, tworzył dyskusje gramatyczne i pytał o wszystko, co go uderza w danem zagadnieniu. Jeżeli np. uczeń zauważy w ust. 61 książki Lewickiego cum z indicat., a poprzednio w ust. 38 i 40 poznał cum z coniunct., imperf. i ppf., to pyta się

o przyczynę tego; podobnie postąpi, gdy się spotka w tekście z cum połączeniem z coniunct., praes. lub perf. Takich zagadnień jest mnóstwo. W ten sposób postępujący nauczyciel pobudza zdolność myślenia ucznia, doskonali ją, ogranicza mechaniczną pracę pamięci na korzyść celowej pracy rozumu, metoda zaś samodzielnego poznawania istoty zjawisk językowych usuwa metodę bezmyślnego niekiedy powtarzania słów za nauczycielem.

Terminy gramatyczne nie mogą być dla uczniów wyrazami bez znaczenia, lecz musi się w umysłach uczniów łączyć z ich brzmieniem także ich znaczenie. Przy podawaniu terminologii gramatycznej zwróci nauczyciel uwagę uczniów na jej nieścisłości, które jednak są uświęcone wiekami. Po zaznajomieniu uczniów z danym zagadnieniem i upewnieniu się, że uczniowie je sobie przyswoili, poda nauczyciel objaśnienie historyczne zjawiska gramatycznego. Oprze się tutaj na gramatyce Auerbacha lub Dra Sinki, albo na znakomitej książce E. Hermanna lub doskonałych: „Vorlesungen über Syntax“ J. Wackernagla. O znaczeniu, wartości i potrzebie gramatyki historycznej w szkole wspomniałem obszernie w części pierwszej. — By nauczyciel wywiązał się z zadania jak należy, musi mieć należyte przygotowanie i wyrobienie metodyczne. Stąd obowiązek ciągłego zastanawiania się nad swoją metodą, ulepszania jej przez studjowanie odpowiednich dzieł z zakresu metodyki i praktyczne zastosowanie zdobytych wiadomości, wreszcie przez przysłuchiwanie się lekcjom innych nauczycieli. Tych kilka uwag, obok zamieszczonych w części pierwszej, nasunęło mi się w związku z nauczaniem gramatyki języka łacińskiego w typie humanistycznym.¹⁾

Kilka słów na zakończenie.

Zasadami wyluszczone w pierwszej i drugiej części kierowałem się przy nauczaniu początków języka łacińskiego i unikałem niejednej trudności. Dochodziłem do tego, że gramatyka spełniała swoje zadanie, t. j. pozwalała na należyłą interpretację dzieła, okazywała swoje wartości wychowawcze i kształcące, budziła zainteresowanie i w ten sposób przyczyniała się do osiągnięcia głównego celu nauczania języka łacińskiego, którym jest czytanie i rozumienie dzieł starożytnych Rzymian.

---

¹⁾ Całokształt zagadnień związanych z nauczaniem początków języka łacińskiego w typie humanistycznym znajdzie swój wyraz w metodyce, która ukaże się drukiem z początkiem przyszłego roku szkolnego.

LITERATURA.

Do podanych poprzednio dzieł dorzucam następujące:

- 1) E. Bruhn: *Altsprachlicher Unterricht*. Leipzig 1930.
- 2) P. Cauer: *Grammatica militans*. Berlin 1912³.
- 3) W. Hartke: *Arbeitsunterricht in den beiden alten Sprachen*. Frankfurt 1925.
- 4) L. Mader: *Grundfragen der lateinischen Schulsyntax*. Berlin 1928.
- 5) O. Morgenstern: *Vom Lateinlernen*. Berlin 1922.
- 6) H. Perthes: *Zur Reform des lateinischen Unterrichts*, zweiter, dritter, vierter Artikel. Berlin 1886, 85, 86.
- 7) G. Rosenthal: *Lebendiges Latein*. Leipzig 1924.
- 8) F. Sommer: *Vergleichende Syntax der Schulsprachen*. Berlin 1921.
- 9) A. Taacke: *Der Sprachunterricht muss umkehren!* Leipzig 1923.
- 10) A. Bork: *Arbeitsunterricht in den alten Sprachen*. Handbuch für höhere Schulen herausgegeben v. R. Jahnke u. F. Behrend. Leipzig 1928.

Z artykułów, które pojawiły się w Kwartalniku klasycznym, uwzględniłem następujące:

- L. Kobierzycki: *Językoznawstwo w szkolnem nauczaniu greki*. 1929.
- Dr. A. Krokiewicz: *Gramatyka grecka i łacińska, jej powstanie, rozwój i stan obecny*. 1927.
- Dr. M. Auerbach: *Rola gramatyki łacińskiej w gimnazjum*. 1928.
- St. Seliga: *Gramatyka łacińska w szkole*. 1929.
-

CZEŚĆ URZĘDOWA.

I. SKŁAD GRONA NAUCZYCIELSKIEGO PRZY KOŃCU ROKU SZKOLNEGO.

a) Profesorowie i nauczyciele mający stałą posadę:

1. **Kukliński Antoni**, dr. fil., dyrektor, przewodniczący Komisji do przeprowadzania uzupełniających egz. dojrz., uczył propedeutyki fil. w kl. VIII, tygodniowo godzin 3.
2. **Dąbrowski Mieczysław**, prof. docent Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie, zawiadowca zbiorów rysunkowych, wychowawca kl. II b, uczył w I półroczu r. s. 1930/31 rysunków obowiązkowych w kl. I, II a b, III a b, robót ręcznych w kl. I, II b, rysunków nadobowiązkowych w kl. IV—VIII; tygodniowo godzin 24. W drugim półroczu bawił na urlopie zdrowotnym.
3. **Dziurzyński Adam**, profesor, członek Komisji Egzaminacyjnej dla eksternów przy Wyższym Kursie Nauczycielskim w Krakowie, opiekun Kółka fotograficznego młodzieży, wychowawca klasy II a, uczył przyrodoznawstwa w kl. I, II a, IV a, V a, matematyki w kl. II a b; tygodniowo godzin 20.
4. **Fijel Kazimierz**, profesor, zawiadowca zbiorów fizykalnych i pracowni fizycznej, opiekun Kółka fizycznego młodzieży, uczył fizyki w kl. VI b, VII a b, VIII; tygodniowo godzin 19.
5. **Gibas Mirosław**, dr. fil., profesor, bawił do 27 października na urlopie. Od 27 października uczył do końca roku szkolnego matematyki w kl. IV a, V a, V b, VI a b, VII b; tygodniowo godzin 21.
6. **Janczyk Franciszek**, profesor P. Gimnazjum VIII w Krakowie, uczył w II półroczu w zastępstwie bawiącego na urlopie Prof. M. Dąbrowskiego rysunków w kl. I, II a b, III a b, robót ręcznych w kl. I i II b; tygodniowo godzin 16.
7. **Jodłowski Józef**, nauczyciel, członek Komisji Egzaminacyjnej dla eksternów przy W. K. N. w Krakowie, zawiadowca zbiorów do nauki matematyki, wychowawca kl. IV b, uczył matematyki w kl. III b, IV b, VII a i fizyki w kl. III b; tygodniowo godzin 20.

8. **Koch Władysław**, profesor, kierownik Kolonij Wakacyjnych uczniów w Porębie Wielkiej, wychowawca klasy VII b, uczył języka polskiego w kl. V b, VI b, VII a b i historii w kl. I; tygodniowo godzin 18.
9. **Kowalczyk Wawrzyniec**, nauczyciel, zawiadowca zbiorów przyrządów do gier i zabaw na wolnym powietrzu, opiekun Kółka młodzieży L. O. P. P. i Koła Sportowego, wychowawca kl. I, uczył języka polskiego w kl. I, języka łacińskiego w kl. IV b, prowadził ćwiczenie cielesne w kl. I, III a, VII a b, oraz gry i zabawy w tych samych klasach. Nadto pomagał Dyrektorowi w czynnościach administracyjnych. Razem tygodniowo godzin 25 + 7 (31).
10. **Kraft Kamil**, dr. wszech nauk lekarskich, profesor, przez cały rok prowadził w charakterze kierownika poradnię okulistyczną dla niezdolnej młodzieży szkolnej okręgu krakowskiego.
11. **Kupeczyński Mieczysław**, profesor, opiekun orkiestr gimnazjalnych dętej i symfonicznej oraz Kółka historycznego, uczył historii w kl. V a, VI a b, VII a, VIII. Razem tygodniowo godzin 20.
12. **Leszko Ludwik**, nauczyciel, kierownik Przystani szkolnej K. O. S. Kr., opiekun Kółka Sportowego i Kółka Krajoznawczego, uczył pracy ręcznej w kl. II a, III a, b, prowadził ćwiczenia cielesne w kl. III b, IV b, V b; razem tygodniowo godzin 26.
13. **Leszkowa Aniela Marja**, dr. fil., nauczycielka, opiekunka Kółka Ligi Morskiej, wychowawczyni kl. II b., zawiadowczyni zbiorów do nauki geografii, uczyła geografii w kl. I, II a b, III a b, IV a b, V a b, VI a b; razem tygodniowo godzin 22.
14. **Leśniak Jan**, nauczyciel, asystent Uniwersytetu Jag., prowadził w tej uczelni wykłady zleczone z matematyki elementarnej, a na Studium Pedagogicznym wykłady z zakresu dydaktyki matematyki, wychowawca klasy III a, uczył do dnia 1. grudnia 1930 r. matematyki w klasie III a i VIII i fizyki w kl. III a i VI a; razem tygodniowo godzin 21. Po tym czasie, otrzymawszy niższe obowiązujące wymiaru godzin do połowy, uczył do końca roku szkolnego matematyki w kl. III a i VIII oraz fizyki w kl. VI a; razem tygodniowo godzin 12.
15. **Lukasik Stanisław**, dr. fil., nauczyciel, zawiadowca francuskiej biblioteki uczniów, wychowawca klasy IV a, uczył języka francuskiego w kl. I, II a, IV a, V a, VI a; razem tygodniowo godzin 20.

16. **Ks. Macheta Władysław**, profesor, zawiadowca polskiej biblioteki uczniów, opiekun Kółka literackiego, wychowawca klasy VIII, uczył języka polskiego w kl. II a, IV b, VI a, VIII; razem tygodniowo godzin 16.
17. **Michoński Stefan**, profesor, zawiadowca niemieckiej biblioteki uczniów, wychowawca klasy VI b, uczył języka niemieckiego w klasach III a, IV b, VI b, VII b, VIII; razem tygodniowo godzin 19.
18. **Momot Jan**, dr. fil., profesor, wykładający na Studium Pedagogicznym Uniwersytetu Jagiellońskiego dydaktykę przyrodoznawstwa, zawiadowca zbiorów przyrodniczych i pracowni biologicznej, uczył przyrodoznawstwa w kl. II b, IV b, V b; razem tygodniowo godzin 10.
19. **Niemiec Rudolf**, profesor, członek Komisji do przeprowadzania uzup. egzam. dojrz., zawiadowca biblioteki nauczycielskiej, opiekun czytelnicy uczniów, przedstawiciel Rady Pedagogicznej w Zarządzie Komitetu Rodzicielskiego, wychowawca kl. VII a, uczył języka łacińskiego w kl. V a, VI b, VII a, VIII; razem tygodniowo godzin 19.
20. **Piasecki Józef**, profesor, kierownik prywatnego gimnazjum żeńskiego im. H. Kaplińskiej, bawił przez cały rok na urlopie.
21. **Plezia Jakób**, profesor, zawiadowca zbiorów archeologicznych, opiekun hufca szkolnego i Kółka filologicznego, wychowawca klasy VI a, uczył języka łacińskiego w kl. IV a, V b, VI a, VII b; razem tygodniowo godzin 21.
22. **Ks. Dr. Rychlicki Józef**, dr. św. teol. i fil., profesor, exhortator młodzieży wyższego gimnazjum, zawiadowca zbioru książek szkolnych dla ubogiej młodzieży, opiekun Bratniej Pomocy Uczniów i Sodalicji Marjańskiej, kierownik antykwarni szkolnej, uczył religji rzym. kat. w kl. I, II a, III a, IV a, V a b, VI a, VII a b, VIII; razem tygodniowo godzin 20.

b) Nauczyciele tymczasowi:

23. **Jasińska Sabina**, nauczycielka, wychowawczyni klasy III b, opiekunka Kółka romanistycznego, uczyła języka francuskiego w kl. III a, VII a, VIII oraz języka niemieckiego w kl. II a, II b, III b, V b; razem tygodniowo godzin 24.
24. **Kubijowicz Włodzimierz**, dr. fil., nauczyciel, docent geografii Uniwersytetu Jagiellońskiego, współpracownik Komisji Geograficznej Polskiej Akademii Umiejętności, Członek Komisji Egzaminacyjnej dla eksternów przy W. K. N. w Krakowie, bawił przez cały rok na urlopie.

c) Nauczyciele kontraktowi :

25. Dürr Jan, dr. fil., wychowawca kl. V a, uczył języka polskiego w kl. II b, III a b, IV a, V a oraz historii w kl. II b; razem tygodniowo godzin 22.
26. Ks. Florkowski Eugenjusz, dr. św. teol. i fil., exhortator młodzieży niższego gimnazjum, uczył religii rzym. kat. w kl. II b, III b, IV b, VI b; razem tygodniowo godzin 8.
27. Klęsk Adolf, dr. wszech nauk lekarskich, pełnił obowiązki lekarza szkolnego i uczył higieny w kl. VII a b; zajęć tygodniowo godzin 17.
28. Lubowiecki Jakób prowadził ćwiczenia cielesne w kl. II a b, IV a, V a, VI a b i kierował w tych samych klasach grami i zabawami na świeżem powietrzu; razem tygodniowo godzin 20.
29. Mirochna Józef, zawiadowca zbiorów do nauki śpiewu, uczył śpiewu w kl. I, II a b, III a b; razem tygodniowo godzin 8. Nadto prowadził chór gimnazjalny.
30. Pełczar Marjan, dr. fil., opiekun drużyn harcerskich, wychowawca klasy V b, uczył historii w kl. II a, IV a, b, V b, VII b; razem tygodniowo godzin 17.
31. Skarżeński Jan, mag. fil., uczył do dnia 27. października 1930 r. matematyki w kl. I, IV a, V a b, VI a b, VII b; razem tygodniowo godzin 25. Po tym terminie uczył do końca roku szkolnego matematyki w kl. I; tygodniowo godz. 4.
32. Swaryczewski Antoni, dr. fil., asystent Uniwersytetu Jagiellońskiego, uczył od 1. grudnia 1930 r. fizyki w kl. III a; tygodniowo godzin 9.

d) Nauczyciele przydzieleni :

33. Perlmutter Mojżesz, dr. fil., udzielał nauki religii mojżeszowej we wszystkich klasach zakładu.

e) Nauczyciele przedmiotów nadobowiązkowych :

1. Koch Władysław, prof., udzielał nauki stenografii w dwóch oddziałach po jednej godzinie tygodniowo.
  2. Michoński Stefan, profesor, udzielał języka niemieckiego w dwóch oddziałach uczniom, pobierającym obowiązkową naukę języka francuskiego, w wymiarze 4 godzin tygodniowo.
-

II. ZMIANY I RUCH W GRONIE NAUCZYCIELSKIM W CIĄGU ROKU SZKOLNEGO 1930/31.

a) Do grona przybyli:

1. **Lubowiecki Jakób**, mianowany nauczycielem kontraktowym z ważnością od 1. września 1931 r. rozp. Kuratorjum O. S. Krak. z 4. lipca 1930 r. L. II—6893/30. (Zatw. um. z 10. września 1930 L. II—9257).
2. **Mirochna Józef**, mianowany nauczycielem kontraktowym z ważnością od 1. września 1930 r. rozp. Kuratorjum O. S. Kr. z 10. września 1930 r. L. II—9484/30. (Zatw. um. z 19. września 1930 r. L. II—9866/30).
3. **Skarżeński Jan**, mianowany płatnym praktykantem na przeciąg roku szkolnego 1930/31 rozporządzeniem Kuratorjum O. S. Krak. z 1. maja 1930. (Zatw. um. z 10. września 1930 r. L. II—9265/30).
4. **Swaryczewski Antoni**, mianowany nauczycielem kontraktowym z ważnością od 1. grudnia 1930 r. rozp. Kuratorjum O. S. Krak. z 6. grudnia 1930 r. L. II—12893. (Zatw. um. z 17. grudnia 1930 r. L. II—13184).

b) Z grona ubyli:

1. **Bładowska Helena**, nauczycielka kontraktowa, zwolniona z dniem 31. lipca 1930 r. z powodu braku godzin w zakładzie. (Uczy w P. gimn. I. w Krakowie).
2. **Christoff Otton**, nauczyciel kontraktowy, zwolniony z dniem 30. czerwca 1930 r. z powodu braku godzin w zakładzie.
3. **Gajewski Szczepan**, nauczyciel kontraktowy, zwolniony z dniem 31. lipca 1930 r. z powodu braku godzin w zakładzie.
4. **Kopyciński Adam**, nauczyciel kontraktowy, zwolniony na własną prośbę (wyjazd zagranicę na dalsze studia) z dniem 31. sierpnia 1930 r.

c) Uzyskali urlop lub zniżkę godzin:

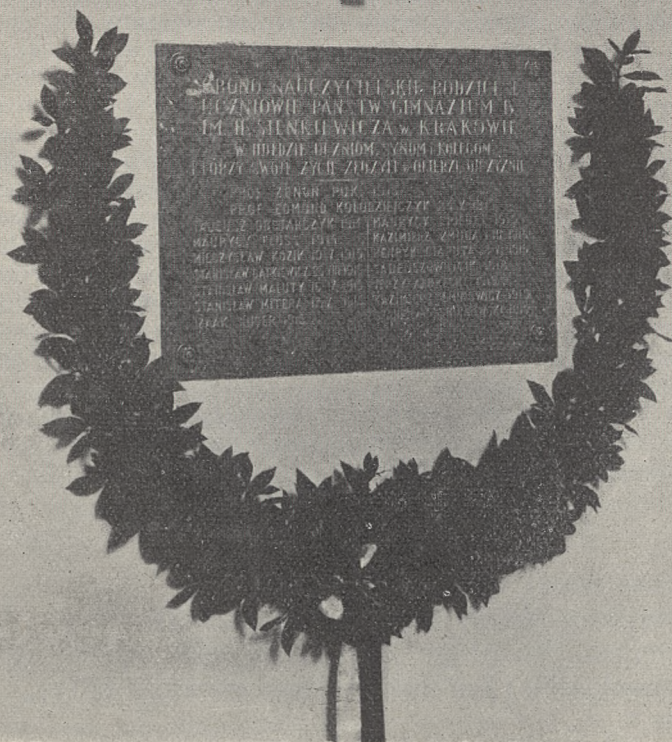
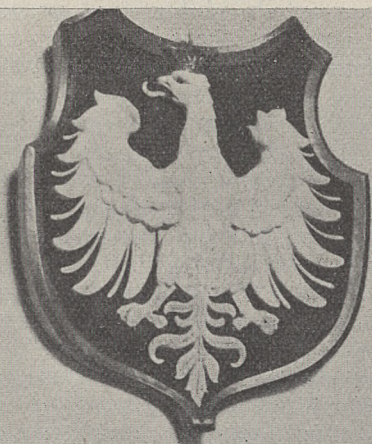
1. **Dąbrowski Mieczysław**, profesor, uzyskał urlop dla poratowania zdrowia na przeciąg dwu miesięcy (luty, marzec) rozp. Kuratorjum O. S. Krak. z dnia 11. marca 1931 r. L. II—2819/31, który potem przedłużono mu do końca roku szkolnego (brak odnośnego rozporządzenia).
2. **Dr. Gibas Mirosław**, profesor, uzyskał ośmiotygodniowy urlop zdrowotny na czas od 1. września 1930 do 27. października 1931 r. rozp. Kuratorjum O. S. Krak. z dnia 9. września 1930 r. L. II—9191/30.

3. Dr Kraft Kamil uzyskał zwolnienie od nauczania na przeciąg roku szkolnego 1930/31, mając poruczony obowiązek kierowania poradnią okulistyczną dla niezamożnej młodzieży szkół średnich O. S. Krakowskiego, rozp. Kuratorjum z 2. września 1930 r. L. II—8849/30.
4. Dr Kubijowicz Włodzimierz, tymczasowy nauczyciel, korzystał z całorocznego urlopu, jaki otrzymał na studia zagraniczne na następujących warunkach: niżenie obowiązującego wymiaru godzin do połowy, celem umożliwienia mu prowadzenia wykładów z zakresu geografji na Uniw. Jagiellońskim z prawem uwolnienia od nauczania w pozostałej liczbie godzin za opłatą swego zastępcy. Rozp. Kur. O. S. Krak. z 28. czerwca 1930 r. L. II—6042/30.
5. Leśniak Jan, nauczyciel stały, uzyskał niżenie obowiązującego wymiaru godzin do połowy na czas od 1. grudnia 1930 do końca roku szkolnego, celem umożliwienia mu prowadzenia wykładów z zakresu dydaktyki matematyki na Studium Pedagogicznem Uniwersytetu Jagiellońskiego. — Rozp. Kur. O. S. Krak. z 26 listopada 1930 r. L. II—12645/30.
6. Dr Momot Jan, profesor, uzyskał niżenie obowiązującego wymiaru godzin do połowy na przeciąg roku szkolnego 1930/31, celem umożliwienia mu prowadzenia wykładów z zakresu dydaktyki przyrodoznawstwa na Studium Pedagogicznem Uniwersytetu Jagiellońskiego. Rozp. Kuratorjum O. S. Krak. z 7. czerwca 1930 r. L. II—6149/30.
7. Piasecki Józef, profesor, uzyskał urlop bezpłatny na przeciąg roku szkolnego 1930/31, celem umożliwienia mu kierowania prywatnem gimnazjum żeńskiem im. H. Kaplińskiej w Krakowie. Rozp. Kuratorjum O. S. Krakowskiego z 30. sierpnia 1930 r. L. II—8615/30.

III. POMIESZCZENIE ZAKŁADU I SŁUŻBA Z KOŃCEM ROKU SZKOLNEGO.

a) *Pomieszczenie.*

Zakład nasz, mieszczący się w dwóch realnościach ze sobą połączonych (ul. Krupnicza L. 2 i L. 4), obok innych niedomagań wykazywał przede wszystkim brak odpowiednich pomieszczeń na pracownie, które byłyby przystosowane do najnowszych metod nauczania. Aby temu zaradzić, Dyrekcja wraz z Radą Pedagogiczną postanowiła wszystkie fundusze, wpływające z taks administracyjnych na rachunek bieżący Dyrekcji, obrócić w b. r. szkolnym na przeprowadzenie takiego remontu ka-

Tablica pamiątkowa ku czci poległych na wojnie światowej.

pitalnego, który umożliwiłby najodpowiedniejsze wykorzystanie zajmowanych przez szkołę ubikacyj na pracowni. Po przeprowadzeniu zatem remontu malarskiego w czasie wakacyj, Dyrekcja w porozumieniu z Państwowym Zarządem Architektoniczno-Budowlanym w Krakowie, a na podstawie zezwolenia właściciela realności, przystąpiła do opracowania planu częściowej przebudowy III piętra, a zwłaszcza tej jego części, w której mieścił się gabinet fizyczny wraz z ciasną i nieodpowiadającą celowi pracownią. Aby ją powiększyć, postanowiono wyburzyć trzy francuskie ścianki, przez co zdobywano salę długą na przeszło 12 m, a szeroką na metrów 7. Roboty te wykonano w czasie świąt wielkanocnych tak, że młodzież po powrocie do szkoły mogła odbywać normalne ćwiczenia w świeżo urządzonej i dostosowanej do wymagań Ministerstwa W. R. i O. P. pracowni. Równocześnie bowiem z robotami murarskimi przeprowadzono roboty instalacji wodociągowej, gazowej i elektrycznej, przy czem już zgóry przez zakupno transformatora postarano się o to, aby przy zamianie prądu stałego na zmienny nie ucierpiały ani demonstracje, ani zajęcia praktyczne w pracowni.

W tem miejscu niech mi będzie wolno złożyć serdeczne podziękowanie tym Panom Kolegom, którzy nie skąpili mi swych rad, dotyczących planu wewnętrznego urządzenia i wyposażenia pracowni, a zwłaszcza P. Koledze Prof. Fijołowi, który po remoncie nie szczędził ni czasu, ni trudu na przywrócenie do porządku muzeum fizycznego i na urządzenie samej pracowni. Na wielką wdzięczność zakładu zasłużył sobie również W. Pan Inżynier Kazimierz Baranowski, który zupełnie bezinteresownie podjął się wykonania planów przebudowy jakoteż instalacji wodociągowej i gazowej, oraz który w czasie trwania robót swemi cennymi uwagami przyczynił się do ich jak najbardziej celowego wykonania.

W przyszłym roku szkolnym Dyrekcja przystąpi do reorganizacji pracowni przyrodniczej i do zorganizowania pracowni humanistycznej i geograficznej.

b) Służba zakładu:

1. Dziama Wasyl, starszy woźny (XIII b).
  2. Woźniak Stanisław, starszy woźny (XIII a).
  3. Pawłowski Władysław, kontraktowy sługa szkolny (XVI a).
  4. Zabiegaj Albin, kontraktowy sługa szkolny (XVI a).
-

IV. NAUKA.

a) Początek i koniec roku szkolnego.

Rok szkolny 1930/31 rozpoczęto dnia 2. września 1930 r. uroczystym nabożeństwem, celebrowanem przez Księdza Prefekta Dra Józefa Rychlickiego, podczas którego kazanie okolicznościowe wygłosił ks. Prażnowski, prefekt P. gimnazjum VIII. W nabożeństwie wzięła udział młodzież dwóch zakładów średnich (Państw. Gimnazjum IV i P. Gimnazjum VIII), Dyrektorzy, Grona nauczycielskie i Rodzice uczniów.

Rok szkolny zakończono dnia 27. czerwca 1931 uroczystym nabożeństwem, odprawionem w kościele św. Anny. Po wysłuchaniu Mszy św. i odśpiewaniu hymnów „Te Deum“ i „Boże coś Polskę“ młodzież powróciła do zakładu, gdzie w obecności rodziców Panowie wychowawcy klasowi po odpowiednich przemówieniach wręczyli chlubnie uzdolnionym uczniom pamiątkowe dżetony, a wszystkim świadectwa. Po ich rozdaniu przeprowadzono wpisy na rok następny.

b) Program nauki.

Naukę prowadzono według programu obowiązującego gimnazja typu humanistycznego.

c) Program nauki przedmiotów nadobowiązkowych:

1. Język niemiecki.

Utworzono dwa kursy: niższy i średni.

Na kurs niższy uczęszczało 15 uczniów.

Przerobiono materiał naukowy według podręcznika Jakóbca-Leonhardta część II.

Na kursie średnim przerobiono materiał naukowy według podręcznika Jakóbca-Leonhardta cz. III. i czytano bajki Grimma w opracowaniu Zagajewskiego. Na kurs ten uczęszczało 8 uczniów.

2. Nauka stenografji.

Z zeszłorocznego kursu wyższego, którego celem było poprawne pisanie, utworzono zwarty kurs w liczbie 14 uczniów. Celem tego kursu było osiągnięcie już nietylko poprawności w pisaniu, ale także i biegłości, co w dużej mierze osiągnięto.

Na kurs ten uczęszczali uczniowie klas VII a. b. Nowy kurs niższy, na który uczęszczali uczniowie klas IV, V i VI w liczbie zapisanych 30 uczniów, zaznajomil się z elementarnymi zasadami stenografji według systemu Gabelsberger-Poliński-Korbel. Uczniowie ci zdołali pisać stenograficznie nietylko poszczególne

wyrazy i słowa, ale i całe zdania z zastosowaniem ważniejszych znaczników. Oba te kursy (po 1 godz. tyg.) subsydjował gimn. Komitet Rodz.

3. Nauka muzyki i śpiewu.

W bieżącym roku prowadzono nadobowiązkową naukę muzyki i śpiewu chóralnego. Naukę gry na skrzypcach prowadził Pan Jan Graca, absolwent konserwatorium krakowskiego. Korzystali z niej uczniowie kl. I—VII w liczbie ponad 20, podzieleni na cztery zespoły, według stopnia zaawansowania w grze na skrzypcach. Każdy zespół ćwiczył po dwie godziny na tydzień. (Bliższe szczegóły patrz w rozdziale V — wychowanie estetyczne). Młodzież uczyła się na nie chętnie i pilnie.

Mniejszym powodzeniem cieszyły się lekcje śpiewu chóralnego. Mimo to udało się Panu Mirochnie, kierownikowi chóru gimnazjalnego, osiągnąć niezłe rezultaty w sprawności chóru mieszanego.

4. Nauka rysunków.

Nadobowiązkową naukę rysunków zorganizowano dla uczniów kl. IV—VIII. Odbywała się ona od 1. września po dzień 30. grudnia w wymiarze 8 godzin tygodniowo. Po tym okresie czasu musiano ją przerwać z powodu urlopu zdrowotnego Pana M. Dąbrowskiego.

d) Wycieczki naukowe i ćwiczenia praktyczne w pracowniach szkolnych.

W roku sprawozdawczym czynne były dwie pracownie: fizyczna i przyrodnicza, w których uczniowie, podzieleni na grupy, przeprowadzili pod okiem nauczycieli cały szereg ćwiczeń. Po raz pierwszy w tym roku starano się przeprowadzić cały program ćwiczeń, zakreślony planami szkolnymi, z klasami VI i VIII. Od świąt wielkanocnych prowadzono je już w świeżo urządzonej pracowni fizycznej.

Odbywano też wycieczki naukowe w bliższe i dalsze okolice Krakowa, aby zaznajomić uczniów z florą i fauną, jakoteż z najważniejszymi zjawiskami geograficznymi. Nie zaniedbywano przytem zwiedzania fabryk i zakładów przemysłowych, do których prowadzono przedewszystkiem młodzież starszą.

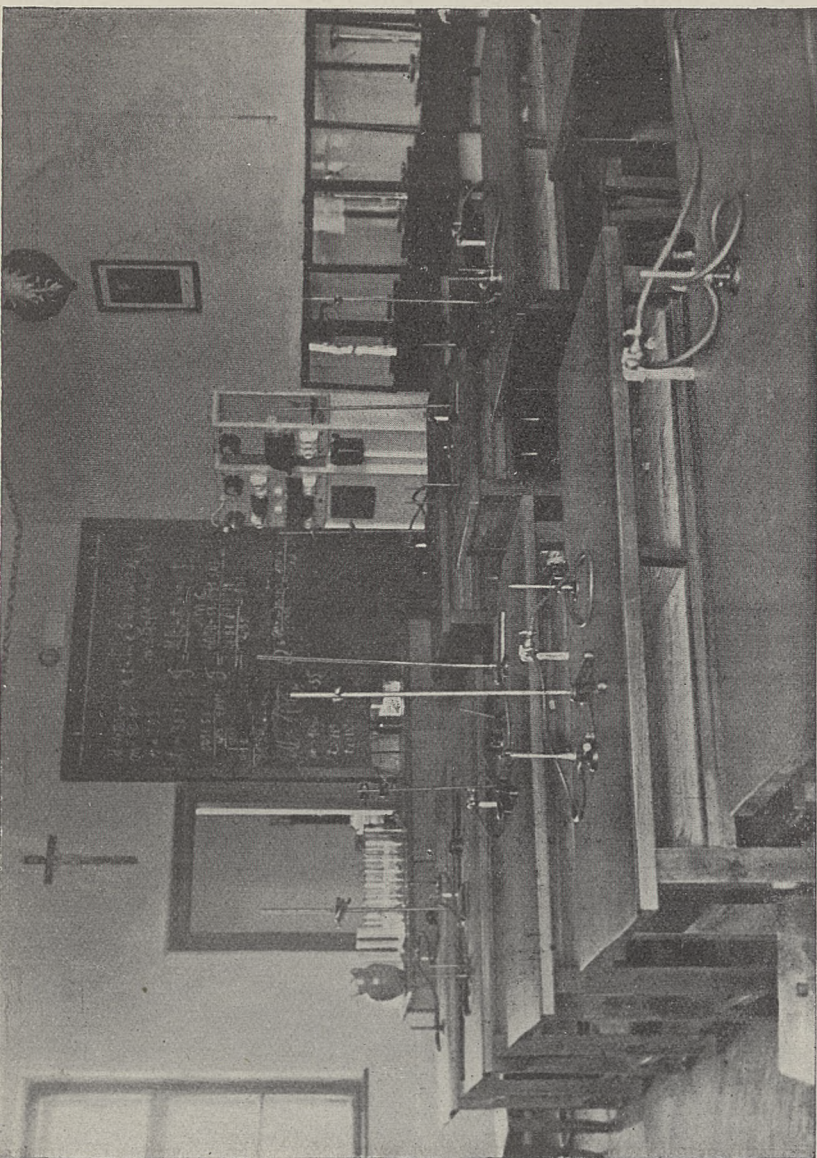
Przeгляд ćwiczeń rozpoczniemy od fizyki.

1. Ćwiczenia w pracowni fizycznej.

Prowadzono je z klasami III a i III b metoda frontu jednolitego w dwu grupach po 24 uczniów w oddzielnych godzinach.

Urządzenie w bież. roku szkolnym nowej wzorowej pracowni, a w szczególności doprowadzenie do każdego stołu gazu i prądu elektrycznego, umożliwiło przeprowadzenie wszystkich

przewidzianych programem ćwiczeń. Z braku zupełnie odpowiedniego podręcznika uczący byli niejednokrotnie zdani na

Nowo urządzona pracownia fizyczna.

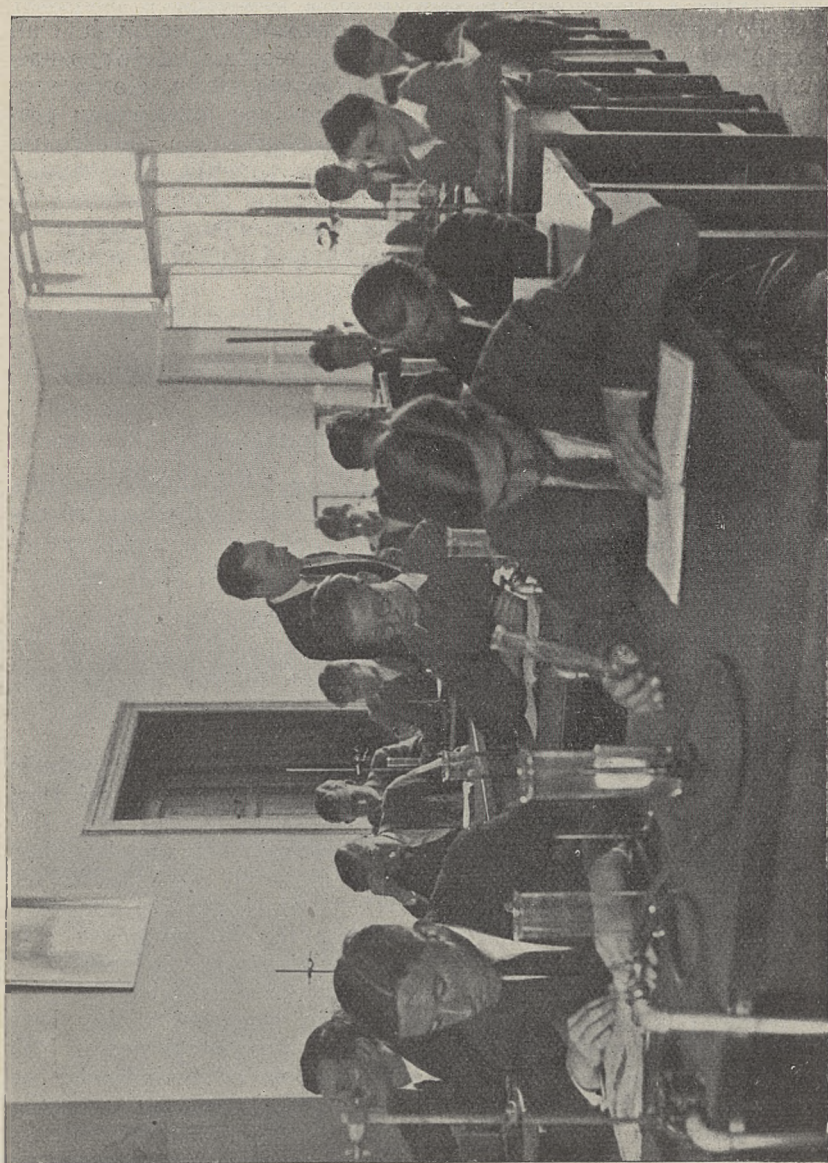
własną pomysłowość, zestawiając przyrządy oraz obmyślając ćwiczenia. Najwięcej sposobności do tego nastęrczała chemja.

W pracowni odbywały się również demonstracje oraz pogadanki na tematy związane z tokiem nauki. Uczący dokładali przytem starań, aby rozbudzić u uczniów zamiłowanie do samodzielnej pracy twórczej, zachęcając ich do budowania prostych przyrządów i udzielając niezbędnych wskazówek.

Odbywano również ćwiczenia fizyczne z klasami wyższemi. Lecz podczas gdy w klasach trzecich od szeregu lat prowadzono naukę fizyki metodą pracy uczniów przy równoczesnem podziale klas na dwie grupy osobno ćwiczące, klasy wyższe dzieli się dopiero stopniowo i tego roku podzielono klasę ósmą, a poprzedniego i obecnego klasy szóste. Nie podzielono jeszcze klasy siódmych, gdyż warunki lokalne nie sprzyjały temu zamiarowi. Kompletty do ćwiczeń nabyte w latach poprzednich zostały uzupełnione do tego stanu, że w klasach szóstych profesorowie Fijoł i Leśniak przez cały rok szkolny prowadzili nieprzerwanie ćwiczenia z mechaniki i nauki o cieple. Opierając się na własnym planie i doświadczeniu dydaktycznem, wobec braku szerszych wskazówek, które dopiero w ciągu roku szkolnego zostały opublikowane, przeprowadzili cały szereg ćwiczeń organicznie ze sobą związanych, które z pewnością przyczyniły się do ugruntowania w umysłach uczniów tak ważnej gałęzi wiedzy. Podajemy zestawienie ćwiczeń dla klasy szóstej. Pomiary długości metrówkami, grubości suwakami i śrubami mikrometrycznymi, objętości biuretami i naczyniami z odpływem, walcami i ssawkami mierniczemi. Pomiary prędkości na wolnem powietrzu przy pomocy liczników sekundowych. Pomiary dróg, prędkości i przyspieszeń na rynnach Duffa. Składanie przemieszczeń na ramkach, prędkości na kulkach uderzanych dwoma młotkami i sił na dynamometrach. Stwierdzenie prawa Hooke'a na sprężynach. Rzuty ciał badano sprężynowym pistoletem. Prawa Newtona badano wózkiem ciągnionym po równi poziomej, na której badano także współczynnik tarcia. Rozkładano ciężar na równi pochylej i szukano kąta tarcia. Szukano zależności okresu drgań wahadła prostego w zależności od masy, amplitudy, długości i przyspieszenia. Mierzono dzielność uczniów przy podnoszeniu ciężarów w górę, na spadającym młocie badano zamianę energii kinetycznej na pracę naciągania sprężyny, poznano zasadę zachowania energii na wahadle Maxwella. Demonstrowano spadkownicę Atwooda. Prawo momentów i wypadkową sił równoległych wykrywano na przyrządzie Sowy-Paczowskiego. Zasadę transformacji pracy poznano na dźwigni i krążkach. Wazenie. Mierzono gęstość cieczy piknometrem i hydrometrem (naczynia połączone w kształcie odwróconego U). Ciśnienie mierzono na gumowych workach połączonych z manometrem cieczowym. Pomiar ciśnienia powietrza z płuc i gazu świetlnego z instalacji. Współczynnik rozszerzalności wody przy pomocy wymienionego hydrometru. Gęstość gazu świetlnego

przez ważenie i bezwodnika węglowego przez stratę ciężaru zanurzonego w nim naczynia szklanego, zamkniętego. Areometry

Ćwiczenia fizyczne z klasą VI. a.

dla badania gęstości cieczy gęstszych i rzadszych od wody. Pompy pneumatyczne i studienne. Naczynia Pascalowskie i objawy

parcia. Pomiar ciśnienia atmosferycznego. Prawo Boyle'a-Mariotte'a na przyrządzie Weinholda. Badano rozszerzalność liniową prętów i rozszerzalność objętościową powietrza.

Pomiary kalorymetryczne równoważników wodnych ciał, ciepła właściwego mosiądzu i porcelany, ciepła właściwego ropy, ciepło topnienia lodu, ciepło parowania wody, ciepło rozpuszczalności soli kuchennej i salmiaku oraz temperatury płomienia palnika gazowego zapomocą rozgrzanego pierścienia z miedzi. Badano zależność temperatury wrzenia od ciśnienia w kotle Papina oraz w kolbie szklanej pod zmniejszonym ciśnieniem. Szukanie temperatury roszenia i obliczanie wilgotności względnej. Na przyrządzie tarciovym Grimsehla mierzono mechaniczny równoważnik ciepła.

W programie zajęć w pracowni dla klas siódmych nie zostały żadne zasadnicze zmiany, a w klasie ósmej do ćwiczeń uczniowskich zeszlórocznych przybyły nowo sporządzone mostki oporowe.

2. Ćwiczenia w pracowni biologicznej.

Pracownia biologiczna była podobnie jak w latach poprzednich wprawdzie nie oficjalnym, ale przecieź niezbędnym ośrodkiem nowoczesnej metodyki przyrodoznawstwa w szkole średniej ogólnokształcącej i to dominującego w niej typu humanistycznego.

W roku sprawozdawczym przesunęła się przez nią znowu jedna generacja kandydatów Studium Pedagogicznego U. J., zapoznając się na kilkudziesięciu lekcjach bądźto pokazowych, bądź też prowadzonych samodzielnie, z metodą laboratoryjną nauk biologicznych w szkole średniej.

Ponadto stanowiła pracownia biologiczna pewnego rodzaju poradnię w tym względzie dla kolegów biologów, tak miejscowych, jak i z zakładów z prowincji.

Pocieszający ten objaw zainteresowania się zagadnieniem pracowni biologicznej, nietylko wśród licznych zastępów byłych elewów Studium Pedagogicznego U. J., ale i starszej generacji biologów, był wystarczającym bodźcem dla kierownictwa pracowni, aby stało na wysokości tego wdzięcznego zadania.

Było to zaś w tym roku o tyle łatwiej, że dzięki nowym inwestycjom w urządzeniu i wyposażeniu pracowni można było niektóre ćwiczenia usprawnić, czy też wprowadzić nowe. Tak np. przez ustabilizowanie stołów i nabycie odpowiedniego zapasu preparatów postąpiły ćwiczenia mikroskopowe o ważny krok naprzód. Nowością były np. ćwiczenia osteologiczne, co było możliwem po uzyskaniu czterech szkieletów ludzkich do składania. Przez sprawienie zasłon storowych do okien w pracowni usunęło się dotychczasowy żmudny sposób zaciemniania sali przy wyświetleniach epidjaskopem i zdjęć filmowych.

Ważnym etapem propagandowym w rozwoju nowoczesnych środków pomocniczych przy naukach biologicznych był udział pracowni w wystawie drobiu, gołębi i ryb.

Ryzykowna ta, bo w zimowej porze przedsięwzięta impreza, skończyła się bardzo szczęśliwie, zyskując ogólne zainteresowanie się i uznanie czynników miarodajnych, czego dowodem jest przyznanie dyplomu honorowego i złotego medalu.

Z pracowni korzystali uczniowie klas wszystkich. Przedewszystkiem skupiała ona jednak uczniów klas czwartych i piątych.

Uczniowie klasy IV podzieleni na dwie grupy, zapoznali się z budową ciała i życiem rośliny jedno i wielokomórkowej. Materiałem były z jednokomórkowych glony i grzyby (drożdże), z wielokomórkowych przeważnie trzykrotka i zielibło.

Budowę i życie komórki roślinnej poznano na glonach i drożdżach, skórce z liści trzykrotki, zielibła, cebuli, bulwie ziemniaczanej, liściach fasoli, liściach moczarki kanadyjskiej. Prócz istotnych części składowych komórki rozpoznawano przytem barwki roślinne i materiały zapasowe. W szeregu ćwiczeń na trzykrotce i zielible zaznajomiono się z budową i życiem rośliny naczyniowej.

W czasie nauki zoologii zapoznano uczniów z budową i życiem komórki zwierzęcej i to zarówno na materiale żywym, jak i utrwalonym. Poznano tkanki zwierzęce i organizację kręgowca. W czasie sekcji żaby obserwowali wreszcie uczniowie życie w kropli wody, przyczem dokładniej zapoznali się z pierwotniakami, robakami i skorupiakami.

W klasie V a, podzielonej również na 2 grupy, zapoznano się podczas ćwiczeń na 3 szkieletach, przeznaczonych specjalnie do składania, z budową szkieletu ludzkiego, przyczem wykazywano stale związek zachodzący między budową i funkcją i porównywano budowę szkieletu ludzkiego ze szkieletem ssaków. Czaszki ssaków różnych rzędów ze szczególnem uwzględnieniem uzębienia były tematem osobnych ćwiczeń, a to dla porównania z czaszką człowieka i zębami ludzkiemi. Z ćwiczeń sekcyjnych wymienić należy sekcję ssaka, gałki ocznej i serca, z mikroskopowych zaś prócz badania licznych preparatów anatomicznych stałych, obejmujących system nerwowy, mięśniowy, przewód pokarmowy, oddechowy i wydzielinowy, badano jeszcze świeżą krew ludzką i płaza.

3. Wycieczki szkolne.

W bieżącym roku szkolnym wskutek kryzysu ekonomicznego, przeżywanego przez wszystkie warstwy społeczne, zakład musiał zrezygnować z kilku wycieczek dalszych, jakie postanowiono odbyć na początku roku szkolnego. Przedewszystkiem

powzięto zamiar skierowania kilku klas najwyższych na kilkudniową wycieczkę do Warszawy, aby zaznajomić uczniów z historycznym i obecnym rozwojem stolicy. Planowano dokładniejsze poznanie zagłębia węglowego. Próbowano wysłać kilku uczniów do Wilna i na wystawę kolonialną do Paryża. Jednak wszystkie te zamierzenia nie weszły w życie z powodu trudności finansowych.

Obmyślono przeto wycieczki jedno- a najwyżej dwudniowe, przystępniejsze dla młodzieży ze względu na mniejsze koszty, oraz zorganizowano zwiedzanie fabryk i zakładów przemysłowych i przechadzki po Krakowie.

Miały one uprzystępnąć młodzieży przerabiany materiał naukowy, nauczyć ją patrzeć na otaczające przedmioty i wiedzę książkową, martwą uczynić żywą. Tą metodą nauczania posługiwali się przedewszystkiem Panowie uczący języków nowożytnych, historii, geografji, przyrody i fizyki.

Oprócz zwiedzania najpiękniejszych zabytków Krakowa — wyprowadzano kilka razy klasy młodsze na wzgórze wawelskie, Kopiec Kościuszki, wieżę marjacką, aby zaznajomić je z położeniem miasta, umożliwić dokładniejszą orientację w planie Krakowa i zwrócić uwagę na najbliższą okolicę tego grodu.

Z niektórymi klasami odbyto dalsze wycieczki. I tak klasy I, IV a (Prof. Kowalczyk i Dr Łukasik) bawiły w Parku Wolskim i na Bielanach, kl. II b (P. Dr A. Leszkowa) w Czernej, kl. IV a (Dr Łukasik) w Ojcowie, klasa VI a (P. Plezia) urządziła wycieczkę krajoznawczą do Bielan, Mnikowa, Rudawy, kl. VI b (P. Mirochna i ks. Dr Florkowski) dwudniową wycieczkę do Zakopanego. Nadto kl. I (P. Kowalczyk) wyjechała do Tenczynka, a kl. II a (P. Dziurzyński) na Bielany.

Wycieczki te miały charakter napoly rozrywkowy, a napoly naukowy. Zapoznawano bowiem na nich uczniów z fauną i florą, zwracano im uwagę na Jurę Krakowską i rów krzeszowski i nizinę nadwiślańską.

Aby zapoznać młodzież z krajobrazem zimowym, urządzano z klasami młodszymi kuligi na Sikornik, do Parku Wolskiego i na Bielany, a z klasami starszemi do Ojcowa (V a, VI a, VI b). Prowadzili je Pp. Kowalczyk, Lubowiecki i Ks. Dr Florkowski.

Panowie przyrodnicy poprowadzili młodzież na corocznie urządzaną wystawę drobiu, ryb i zwierząt domowych, oraz na wystawę ochrony przyrody.

Najbardziej celowo zorganizowali wycieczki naukowe w br. szkolnym Panowie uczący fizyki, tj. P. Prof. Fijoł i P. Dr A. Swaryczewski. Dostosowywali je bowiem ściśle do przerabianego z uczniami materiału naukowego. Miały one na celu nawiązanie poznanych wiadomości z nauki fizyki i chemji, nabytych w szkole, z zastosowaniami w życiu praktycznym. Jakkolwiek nie wszystkie zamierzone wycieczki mogły się odbyć z powodu

częściowego lub całkowitego unieruchomienia niektórych fabryk, to jednak i tak udało się uczniom zaznajomić z trudnościami gospodarzami, możliwościami eksportu, pochodzeniem surowców i półfabrykatów; nadto spotkali się oni z zagadnieniami z zakresu organizacji pracy, opieki społecznej, higieny fabrycznej i t. p. Doświadczenia zdobyte przez uczniów podczas wycieczek ułatwiały im orientację w kierunku wyboru zawodu technicznego lub handlowego, a innych niemających w tym kierunku uzdolnienia lub skłonności, zawczasu zreflektowały przed obraniem niewłaściwej drogi.

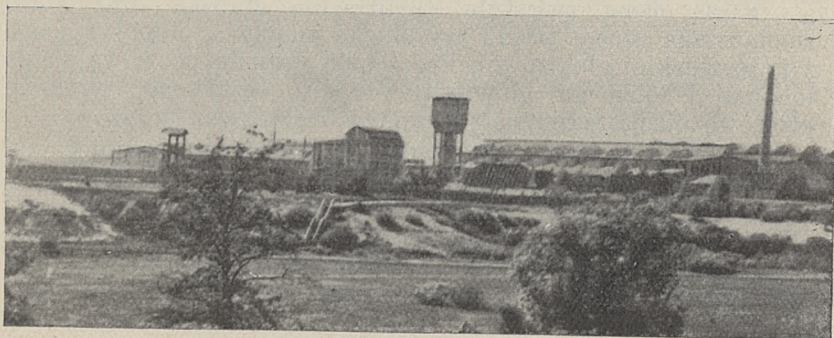
Oprócz tradycyjnych wycieczek do elektrowni i gazowni, starano się kierować uczniów do coraz to innych placówek przemysłowych, odciążając tym sposobem już przedtem poznane fabryki. Zawsze jednak spotykano się ze strony Zarządów z uprzejmością i pobłażliwością dla naszej młodzieży, za co na tem miejscu kierownicy wycieczek wraz z Dyrekcją składają serdeczne podziękowanie.

Oto wykaz wycieczek:

Klasa III a odbyła w marcu r. b. pod przewodnictwem P. Dra Swaryczewskiego wycieczkę do fabryki wody sodowej, a w czerwcu do wapiennika firmy Liban. Obie wycieczki omówiono potem z uczniami na podstawie sporządzonego przez nich sprawozdania.

Klasy szóste zwiedziły miejską fabrykę lodu, urządzenia chłodnicze, przyczem pouczono ich jak wyzyskuje się skórę zwierząt, odpadki i łój.

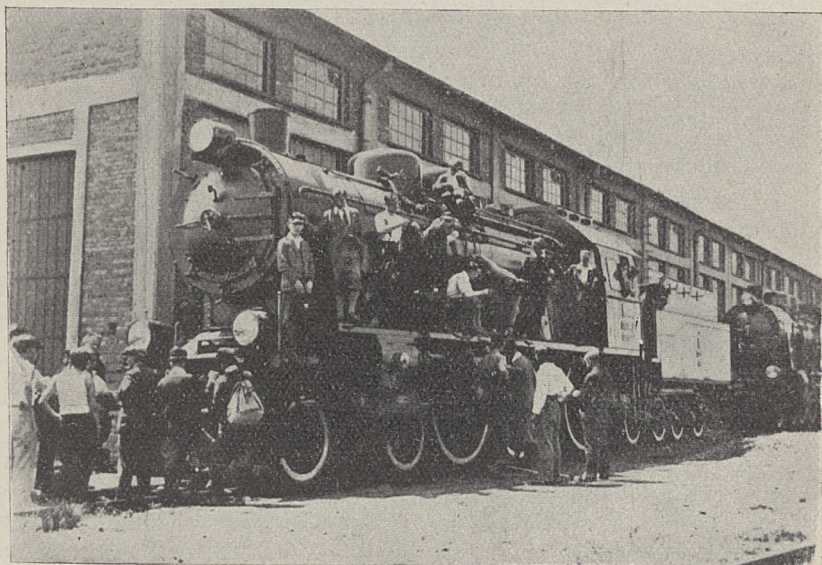
Klasy siódme zwiedziły gazownię miejską, fabrykę „Iskra—Karmański“, fabrykę octu i musztardy Gablenza,

Ogólny widok fabryki lokomotyw w Chrzanowie.

fabrykę malowania i drukowania na blasze „Artigraf“ wraz z tłocznia pudełek. Klasa VII b zrobiła kolejną wycieczkę do Chrzanowa, gdzie zwiedziła bardzo szczegółowo fabrykę loko-

motyw, nadto była obecna podczas próbnej jazdy olbrzymiej lokomotywy, budowanej dla Bułgarji. Uczniowie zwiedzili także kolonję fabryczną i odpoczywając, zabawiali się w lesie

Wycieczka do fabryki lokomotyw w Chrzanowie.

należącym do kolonji, a w czerwcu zwiedzili zakład przemysłowy „Akropol“.

Klasa ósma zwiedziła elektrownię miejską oraz nowo zmontowaną stację prądu wysokiego napięcia, dopływającego z jaworznickiej elektrowni. Prócz tego poznała pocztową stację telefonu i telegrafu głównego urzędu pocztowego, wreszcie pocztową stację radiotelegraficzną w Dębnikach.

Na zakończenie niniejszego rozdziału wspomnieć mi jeszcze wypada o wycieczce, urządzonej przez Sodalicję naszych uczniów do Częstochowy. Ks. Moderator Dr J. Rychlicki wprowadził bowiem piękny zwyczaj, że sodalisi raz na pięć lat urządzają wycieczkę do Częstochowy, podczas której biorą udział w nabożeństwie w klasztorze na Jasnej Górze. Po nabożeństwie zwiedzają kościół i klasztor, a resztę wolnego czasu poświęcają godziwej rozrywce. W tegorocznej wycieczce wzięło udział pod przewodnictwem Ks. Dra Rychlickiego i przy współudziale kilku matek ponad 120 sodalisów.

e) Wykaz tematów wypracowań piśmiennych w językach nowożytnych.

1. Język polski.

Klasa IV a.

1. Wrażenia z wakacyj (domowe).
2. Charakterystyka Grażyny.
3. Jakby wyglądał obraz, którybym wymalował na podstawie poznanej części „Iljady“?
4. Co znaczy tytuł „Placówka“?
5. Objaśnić słowa Sienkiewicza o ks. Jeremim: „Idylla zadnieprzańską skończona, ale tam, gdzie działa grzmia, gdzie wsie i miasta płoną, gdzie po nocach z rżeniem koni tatarskich i wrzaskiem kozackim miesza się płacz niewolników, jęki mężów, niewiast i dzieci — tam pole otwarte i sława zbawcy i ojca ojczyzny do zdobycia...“!
6. Korzyści wycieczek pieszych.
7. Bohaterski czyn Skrzetuskiego.
8. Moje plany wakacyjne (domowe).

Klasa IV b.

1. Moje najmilsze wspomnienie wakacyjne (dom.).
2. Jak Rymwid usiłuje odwieść Litawora od przymierza z Krzyżakami? (Według „Grażyny“ Mick. — szkolne).
3. Wpływ bogów na przebieg akcji w pierwszych 14 pieśniach „Iljady“ Homera (szkol.).
4. a) Jakie sporty zimowe uprawiam i dlaczego?
b) W jaki sposób pobudził Miltjades Ateńczyków do walki z Persami? (Według „Maratonu“ Ujejskiego — do wyboru — szkolne).
5. Dlaczego należy przestrzegać w życiu porządku? (dom.).
6. Skrzetuski w poselstwie na Sicz (według „Ogniem i Mieczem“ Sienkiewicza — szkolne).
7. Jakie korzyści przynoszą nam podróże piesze? (szkolne).
8. a) Która postać w „Ogniem i Mieczem“ Sienkiewicza podoba mi się najbardziej i dlaczego?
b) Jakie uczucia budziły się we mnie podczas czytania „Ogniem i Mieczem“ Sienkiewicza? (do wyboru — szkolne).

Klasa V a.

1. Moje wrażenia na widok nowych książek szkolnych.
2. Ja w Soplicowie (domowe).
3. Niebo ludu polskiego (Na podstawie poematu „Zachwycenie“ Lenartowicza).

4. „Potop“ jako utwór mający na celu „pokrzepienie serc“.
5. Dzieje Jacka Soplicy.
6. Opisać jedną z przygód Odysseusza.
7. Cześnik a Rejent (Charakterystyka postaci kontrastowych).
8. Którą z części Polski chciałbym zwiedzić w czasie wakacji i dlaczego? (dom.).

Klasa V b.

1. Mój najpiękniejszy dzień wakacyjny (dom.).
2. Opis matecznika (z „Pana Tad.“) szk. — albo: Piękno przyrody ojczystej (na podst. „Pana Tad.“).
3. Sprawozdanie z lektury domowej (z dysp. szk.).
4. Moje ulubione sporty (dom.) — albo: O konieczności oszczędzania.
5. Przedstawić jedną z przygód Odysa (na podst. „Odysei“, szkolne).
6. Która z poznanych okolic Polski najwięcej mi się podoba i dlaczego? (dom.).
7. Świat pozaziemski w pojęciach ludu (na podst. „Zachwylenia“ Lenartowicza — szk.).
8. Jak spędzam czas wolny od obowiązków szkolnych (w formie listu — dom.).

Klasa VI a.

1. „Zła fortuna ma to dobrego, że rozumu nauczy, a przyjaciela pokaże“ (A. Fredro — w formie pow. lub rozprawki — dom.).
2. a) Życie żołnierskie za czasów Reja a dzisiaj (Na podstawie „Żywotu człowieka poczciw.“ Reja i własnych spostrzeżeń).
b) Dobry a zły poseł sejmowy (Według „Żywota człow. poczciw.“ Reja — do wyboru — szkolne).
3. Na czym polega konflikt tragiczny w „Antygonie“ Sofoklesa? (szkolne).
4. Poglądy Jana Kochanowskiego na szczęście ludzkie (Według Pieśni i Fraszek — szkolne).
5. a) Jaką naukę zawiera przysłowie: Nie odrazu Kraków zbudowano?
b) Znaczenie punktualności w życiu osobistym i społecznym? (do wyboru — szkolne).
6. Życie na polskim folwarku w XVIII w. (Na podstawie „Żeńców“ Szym. — szkolne).

7. a) Jaki wpływ wywierają na mnie przedstawienia kinowe?
b) Która ze sztuk pięknych wywiera na mnie najgłębsze wrażenie i dzięki czemu? (do wyboru — szkolne).
8. a) St. August Poniatowski w świetle satyry Krasickiego: Do króla.
b) Wilk i baranek Trembeckiego a Jagnię i wilcy Krasickiego (porów. — do wyboru — szkolne).

Klasa VI b.

1. Z przeżyć i wrażeń wakacyjnych (z dysp. — dom.).
2. Życie i trudy Klemensa Janickiego (na podstawie jego autobiografii — szkolne).
3. Sprawozdanie z lektury domowej (z dysp. — dom.).
4. O oszczędności (szk.).
5. Co mówi Skarga o zgodzie i niezgodzie domowej (na podstawie „Kazań sejmowych“ — dom.).
6. Rozwinąć i uzasadnić myśl zawartą w zdaniu: W wygodach życia lęgnie się lenistwo ducha (dom.).
7. Dlaczego słuszne są słowa na medalu ku czci Ks. Konarskiego: Sapere auso? (szk.).
8. Jak zorganizujesz wycieczkę na letnisku? (dom.).

Klasa VII a.

1. U progu nowego roku szkolnego (dom.).
2. Organizacja i cele Towarzystwa Filomatów (szk.).
3. Znaczenie rocznic narodowych (dom.).
4. Potrzeba oszczędności (szk.).
5. Na czym polega wielkość Mickiewicza? — albo: Miłość ojczyzny w poezji Mickiewicza (dom.).
6. Nim zagraniczny wyrób kupisz, oglądnij wprzód krajowy (szk.).
7. Uzasadnić myśl: a) Wierz we własne siły, bo więcej możesz, niż sam przypuszczasz — albo: b) Potężne dusze znajdują w oporze bodziec (Udowodnić przykładem życia lub dziejów — dom.).
8. Bohaterowie naszych walk niepodległościowych — albo: Jakich zalet poskąpiła natura Polakom i jak je osiąść mogą (szk.).

Klasa VII b.

1. U progu nowego roku szkolnego (dom.).
2. W jakiej atmosferze wychowywał się i wychował Mickiewicz (szk.).

3. Dlaczego święcimy rocznice narodowe (szk.).
4. O potrzebie oszczędności (dom.).
5. Miłość ojczyzny w poezji Mickiewicza — albo: Na czym polega wielkość Mickiewicza (szk.).
6. Z Polaka łatwiej zrobić bohatera aniżeli porządnego człowieka — albo: Jakie wady pokutują do dnia dzisiejszego w naszym narodzie? (dom.).
7. Podróże jako czynnik kształcący — albo: Jaka nauka najwięcej mi się podoba i dlaczego? (szk.).
8. Polska w poezji Słowackiego — albo: Najpiękniejsze postaci w poezji Słowackiego (szk.).

Klasa VIII.

1. a) Znaczenie i trafność dewizy: *Ex undis divitiae, ex agris vita.*
 b) Rozwinąć obrazy i uzasadnić myśl w wierszu A. Langego:
 „Nie na dzień jeden siejesz swoje ziarno,
 Ale na jutra czas nieurodzony:
 Więc bez wytchnienia kraj tę ziemię czarną,
 — — — — — — — — — —
 (do wyboru — dom.).
2. a) Stosunek 3 Wieszców do Powstania Listopadowego.
 b) Dwa obozy społeczne i ich wodzowie w Nieboskiej Komedji Kras. (do wyboru — szk. 2 godz.).
3. a) Stosunek szlachty do ludu wiejskiego w dawnej Polsce niepodległej i jego wyraz w literaturze.
 b) Ujemne i dodatnie skutki emigracji politycznej i ekonomicznej w Polsce (do wyboru — szkol. 2 godz.).
4. a) Irydjon Kras. a Konrad Wallenrod Mick. pod względem idei przewodniej.
 b) Jakie przymioty powinien w sobie rozwijać naród polski, aby utrwalić swą potęgę państwową? (do wyboru — szkol. 2 godz.).
5. a) Uzasadnić sąd Krasieńskiego o Mickiewiczu: *My z niego wszyscy.*
 b) O ile geograficzne położenie Polski wpłynęło na przebieg jej dziejów? (do wyboru — dom.).
6. a) Wpływ upadku powstania styczniowego na rozwój i charakter literatury polskiej.
 b) Jakimi względami kierować się będą przy wyborze zawodu? (do wyboru — szkol. 2 godz.).

2. Język francuski.

Klasa IV a.

1. La construction d'une maison.
2. Racontez une histoire de votre choix.
3. Décrivez un marché que vous avez vu.
4. Le caractère de maître Hauchecorne.
5. Une lettre de famille.
6. Dans la mine de houille.
7. Marius Barbassou en Tunisie.
8. Au bord de la mer.
9. La campagne au printemps.

Klasa V a.

1. Racontez le voyage le plus long que vous ayez fait!
2. Racontez en forme de lettre la fête du 29 novembre!
3. Quelle impression fait Paris sur nos voyageurs?
4. Les monuments de Cracovie.
5. Racontez en forme de dialogue un accident dramatique!
6. Le siège de Paris par les Prussiens.
7. La capitale de la Pologne.
8. Les hymnes nationaux.
9. Comment fut célébrée à Paris la fête de la Victoire?

Klasa VI a.

1. Les premières légendes épiques en Pologne.
2. Les traditions du peuple breton.
3. La renaissance de la poésie provençale au XIX-e siècle.
4. Racontez en forme de lettre une histoire comique!
5. Quels héros nationaux célèbre-t-on en France?
6. La fête nationale du 3 mai.
7. La France vue à vol d'oiseau.

Klasa VII a.

1. L'esprit religieux au moyen-âge et les monuments qu'il a inspirés.
2. L'inauguration de la plaque commémorative des professeurs et élèves morts pendant la guerre mondiale.
3. Les salons au XVII-me siècle.
4. Le personnage du XVII-me siècle qui me paraît le plus frappant.

5. Je raconterai dans une lettre, comment j'ai passé les vacances de Pâques.
6. Comment le IV lycée a célébré le 5-me centenaire de la mort de S-te Jeanne d'Arc.

Klasa VIII.

1. Victor Hugo et son rôle dans le romantisme.
Ce que je veux faire après le baccalauréat.
2. Caractérisez un des héros de vos lectures.
„A vaincre sans péril ou triomphe sans gloire“ (Le Cid de Corneille).
3. Les précurseurs littéraires de la Grande Révolution.
Noël, ses traditions et coutumes en Pologne.
4. Souvenirs de ma petite enfance.
5. Les sports.
Les coutumes de Pâques en Pologne.

3. Język niemiecki.

Klasa IV b.

1. Meine Betrachtungen der Feldarbeiten der Landleute während der Ferien.
2. Die Erlebnisse Hänsels und Gretels im Hause der Hexe.
3. Die Gäste der Buche (Mem.).
4. Im welcher Gestalt liefern uns die Tiere unsere Kleidung?
5. Wem verdankt der Gutsbesitzer seinen Lebensunterhalt in der Fremde (Handwerk hat goldenem Boden).
6. Was hat der Kornhändler vom Baume gesehen (Simelberg).
7. Die Arten des Handels und die Verkehrsmittel.
8. Welchen Vorfall hatte Till Eulenspiegel in einer Herberge.
9. Mit welchem Gefühle ende ich das Untergymnasium.

Klasa V b.

1. Ich beschreibe einen Tag meiner Ferien.
2. Ich werde Schillers Gedicht „der Alpenjäger“ in Prosa erzählen.
- 3). Das Schulwesen bei uns.
4. Die Geflügelausstellung in Krakau.
5. Die Passionsspiele in Oberammergau.
6. Die Sage von der Marienkirche in Krakau.
7. Grillparzers Jugenderinnerungen.
8. Wie Mozart sein Requiem schrieb.

Klasa VI b.

1. Die Fortschritte in der geschichtlichen Entwicklung der Stadt Krakau.
2. Die natürliche Erklärung der Erscheinungen im Erlkönig.
3. Wie schaue ich auf die Natur im Herbst.
4. Wie ist ein richtiges Verhältnis zwischen Arbeit und Ruhe (Auf Grund des Gedichtes von Goethe: der Schatzgräber).
5. Die Wassernixen in meiner Lektüre.
6. Die Gefühle Piddl Hundertmarks bei seiner ersten verdienten Mark.
7. Welche Wünsche spricht der Dichter bei der Betrachtung des Lebens der alten Waschfrau aus.
8. Welche Helden habe ich aus dem Lesebuche kennen gelernt, welcher von ihnen gefällt mir am meisten und warum.

Klasa VII b.

1. Die Gestalt der Gottheit bei alten Völkern.
2. Die Schuld Siegfrieds und seine Strafe dafür.
3. Warum hat sich Weislingen von Götz losgerissen.
4. Welche dem Parzival von Gurnemanz erteilte Ratschläge haben noch jetzt ihre Geltung.
5. Der Zusammenhang des Humanismus mit der religiösen Reformbewegung in Deutschland.
6. Die Szenen der französischen Revolution in Hermann und Dorothea von Goethe.

Klasa VIII.

1. Unsere Stellung gegen die Angriffe der Deutschen auf unsere Grenzen.
  2. Charakterzüge Iphigeniens von Goethe.
  3. Die Stellung der Frau im Altertum und jetzt.
  4. Die Unterschiede zwischen der deutschen und polnischen Romantik.
- f) *Wykaz obowiązkowej lektury uzupełniającej, dobrowolnych referatów uczniowskich i cyfrowe zestawienie lektury dobrowolnej.*

1. Język polski.

a) *Obowiązkowa lektura uzupełniająca:*

- Kl. II a: Amicis: „Serce“; Dickens: „Noc wigilijna“; Konopnicka: „W winiarskim forcie“; Orzeszkowa: „A B C“; Pol: „Pieśń o ziemi naszej“; Sienkiewicz: „Stary sługa“.

- Kl. II b: Amicis: „Serce“; Stevenson: „Wyspa Skarbów“; Sienkiewicz: „Stary sługa“.
- Kl. III a: Sienkiewicz: „W pustyni i puszcy“; Reymont: „Z ziemi chełmskiej“; Sienkiewicz: „Za chlebem“; Kipling: „Księga dżungli“.
- Kl. III b, jak III a.
- Kl. IV a: Kraszewski: „Stara baśń“; Prus: „Placówka“; Walter Scott: „Wawerley“; Orzeszkowa: „Bene nati“.
- Kl. IV b: Brodziński: „Wiesław“; Kraszewski: „Stara baśń“; Kubala: „Obleżenie Lwowa“, „Obleżenie Zbaraża“; Pol: „Pieśni Janusza“; Prus: „Placówka“; Sienkiewicz: „Potop“.
- Kl. V a: Sienkiewicz: „Potop“, „Pan Wołodyjowski“; Chrzanowski: „Za co powinniśmy kochać „Pana Tadeusza“; Żeromski: „Syzyfowe prace“.
- Kl. V b: A Fredro: „Pan Geldhab; J. Korzeniowski: „Kollokacja“; J. Kraszewski: „Dziecię starego miasta“; M. Kopnicka: „Nowele“; B. Prus: „Placówka“; H. Sienkiewicz: P. Wołodyjowski“; Żeromski: „Syzyfowe prace“; Reymont: „Z ziemi chełmskiej“; I. Chrzanowski: „Za co powinniśmy kochać Pana Tadeusza“; K. Dickens: „Dawid Copperfield“.
- Kl. VI a: Pisma Orzechowskiego i Modrzewskiego (wybór); Górnicki: „Dworzanin“ (wybór); Kraszewski: „Powrót do gniazda“; Torkwato Tasso: „Jerozolima wyzwolona“ (1 pieśń); Orzeszkowa: „Nad Niemnem“; Pasek: „Pamiętniki“; Rzewuski: „Listopad“; Molière: „Skąpiec“; Krasicki: „Przypadki Doświadczyńskiego“; Zablocki: „Fircyk w zalotach“; Niemcewicz: „Powrót posła“.
- Kl. VI b: A. Trzycieski: „Żywot M. Reja“; Górnicki: „Dworzanin polski“ (wyb.); J. Pasek: „Pamiętniki“; I. Krasicki: „M. Doświadczyńskiego przypadki“ (cz. I); Fr. Zablocki: jedna komedja (albo „Sarmatyzm“, albo „Fircyk w zalotach“, albo „Zabobonnik“); J. U. Niemcewicz: „Powrót posła“; Widakiewicz St.: „J. Kochanowski“; H. Rzewuski: „Listopad“; Kraszewski: „Powrót do gniazda“; Szekspir: Jedna z tragedyj.
- Kl. VII a, b: Brodziński: „O klasycz. i romant.“; A. Mickiewicz: „Żeglarz“, „Sonety“, „Rozmowa wieczorna“, „Do Matki Polki“, „Reduta Orzona“, Ustep (z „Dziadów“); A. Malczewski: „Marja“; S. Goszczyński: „Król zamczyska“; Słowacki: „Balladyna“, „W Szwajcarii“; I. Chrzanowski: „Chleb macierzysty“ Ody do młodości; St. Witkiewicz: „Mickiewicz jako kolorysta“; J. Kallenbach: „A. Mickiewicz“ (2 tom.); A. Malecki: „J. Słowacki“; Ajschylos: „Prometeusz“; Kalderon: „Książę Niezłomny“; Szekspir: „J. Cezar“, „Burza“, „Hamlet“; Byron: „Pożegnanie Czajld Harolda“, „Giaur“.

Kl. VIII: Szekspir: „Hamlet“; Platon: „Obrona Sokratesa“; Calderon: „Książę Niezłomny“; Krasiński: „Przedświt“, „Psalm miłości“, „Resurrecturis“; Ujejski: „Skargi Jeremiego“; Prus: „Lalka“; Żeromski: „Ludzie Bezdumni“; Sienkiewicz: „Quo vadis“; Wyspiański: „Wesele“, „Warszawianka“; Chrzanowski: „Charakterystyka romantyzmu“; Matuszewski: „Prus a Sienkiewicz“.

b) Oprócz obowiązkowej lektury uzupełniającej, młodzież, idąc za radą i wskazówkami swoich Profesorów, uprawiała również t. zw. dobrowolną lekturę, z której w szkole składała sprawozdanie. Ponieważ ze względów oszczędnościowych nie mogę w tegorocznym sprawozdaniu wyszczególnić imiennie wszystkich uczniów, ani też przytoczyć wykazu przeczytanych przez nich dzieł, przeto posługuję się poniżej zamieszczoną tablicą, która jasno ilustruje pracę Profesorów i uczniów w tym kierunku.

CYFROWE ZESTAWIENIE DOBROWOLNYCH LEKTUR UZUPEŁNIAJĄCYCH Z JĘZYKA POLSKIEGO.

Liczba przeczytanych dzieł :		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Ponad 10	Razem uczniów czyta- jących
Liczba czytających uczniów.	Klasa I	13	3	2	5	2	—	—	1	—	1	2	29
	II a	11	6	7	5	3	2	—	1	—	1	—	36
	II b	6	5	—	—	3	1	2	1	—	2	3	23
	III a	9	7	3	1	2	1	—	—	—	—	—	23
	III b	12	9	6	5	—	—	—	—	—	—	—	32
	IV a	6	7	4	3	2	—	1	—	1	—	2	26
	IV b	9	7	9	5	2	—	2	—	—	—	—	34
	V a	6	5	3	2	1	1	2	1	1	—	—	22
	V b	—	—	—	—	—	1	—	6	—	—	40	47
	VI a	14	14	6	5	—	3	—	1	—	—	—	43
	VI b	—	—	—	—	4	7	8	10	4	8	12	53
	VII a	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	42	42
	VII b	—	—	—	—	1	1	—	—	—	1	44	47
VIII	1	11	5	4	3	—	—	—	2	—	—	26	
Razem		87	74	45	35	23	17	15	21	8	13	145	483

c) Referaty uczniowskie.

Nie zanedbywano też ćwiczeń w mówieniu. W klasach niższych pozwalano uczniom wypowiadać się swobodnie na różne interesujące ich i dostosowane do wieku tematy. W klasach wyższych obok takich swobodnych wypowiedzi, posługiwano się również metodą referatów. Uczniowie w klasach średnich opracowywali referaty na piśmie, w klasach wyższych przynosili tylko ze sobą szczegółowo opracowaną dyspozycję i przy jej pomocy wygłaszali na godzinach szkolnych dłuższe i krótsze odczyty.

Oto wykaz ważniejszych.

Klasa IV a.

Z każdej prywatnej lektury obowiązani byli zdający uczniowie do pisemnego referatu na różne tematy. Szczególnie cenny referat przedłożył Adam Korta: „Legnickie pole“ Kossak-Szczuckiej a „Waligóra“ Kraszewskiego.

Klasa V a.

Wszyscy uczniowie pisali obowiązkowo dłuższe referaty z „Pana Tadeusza“, które objęły całość zagadnień, związanych z tem dziełem.

Klasa VI a.

1. Jassem: Elegja Janickiego o sobie samym a Owidjusza „Ille ego...“
2. Schweiger: Rozwój humanizmu w Polsce.
3. Mazurkiewicz: M. Kopernik.
4. Ziemia: Orzechowski jako publicysta.
5. Żaba: Modrzewski jako polityk.
6. Wittek: Dworzanin Górnickiego.
7. Święcicki: O naprawie Rzeczyposp. Modrzewskiego.
8. Skrochowski: Quincunx Orzechowskiego.
9. Pytel: Dydaktyzm w Antygonie Sofoklesa.
10. Passakas: Satyr Kochanowskiego.
11. Osuchowski: Zgoda Kochanowskiego.
12. Syrzistie: Szachy Kochanowskiego.
13. Łukowicz: Geneza Fraszek Kochanowskiego.
14. Goos: Kompozycja Trenów Kochanowskiego.
15. Oszacki: Treny Kochanowskiego a Ojciec Zadżumionych Słowackiego.
16. Mroczkowski: Utwory patriotyczne Kochanowskiego.
17. Haydukiewicz: Kochanowski w świetle własnych utworów.

18. Ziemba: Mikołaj Sęp Szarzyński.
19. Gibiński: Sielanki Szymonowicza.
20. Beres: Roksolanki Zimorowicza.
21. Haydukiewicz: Satyry Krasickiego.
22. Mroczkowski: Bajki Krasickiego.
23. Schweiger: Przypadki Doświadczyńskiego.
24. Osuchowski: Wpływ Krasickiego na społeczeństwo polskie.

Klasa VI b.

1. Kraj: Życiorysy twórców Komisji Edukacyjnej.
2. Nyczek: Życie i dzieła ks. St. Konarskiego.
3. Rydel: a) Znaczenie Reja w literaturze polskiej; b) Żywot M. Kopernika.
4. Olszewski: a) Średniowieczna poezja polska świecka; b) Dzieje uniwersytetu St. Batorego w Wilnie; c) Jan Kochanowski i fraszki.

Klasa VII a.

1. Czajka: a) Filomaci i Filareci (Domejko); b) Mickiewicz a Słowacki (Chrzanowski); c) Ballady i romanse (Kallenbach).
2. Jaworski: a) Literatura francuska i angielska w XVII w. (Kridl); b) Co oznacza liczba 44 w III części Dziadów (Niemojewski).
3. Kirchmayer: a) Poezje legjonowe (Kridl); b) Puszkina a Mickiewicz (Tretiak, Kridl).
4. Klusek: Liryka Powstania Listopadowego (Mazanowski).
5. Krzyżanowski: a) Adam Mickiewicz (Kallenbach); b) Mickiewicz jako kolorysta (Witkiewicz).
6. Majer: a) Wilno i Warszawa w Dziadach (Mościcki); b) Adam Mickiewicz w świetle własnych źródeł (Tretiak); c) Arcydzieło poezji polskiej — Pan Tadeusz (Gostomski); d) Za co powinniśmy kochać Pana Tadeusza? (Chrzanowski); e) O Panu Tadeuszu (Stan. Tarnowski).
7. Menschik: a) Klasycyzm we Francji (Kridl); b) Stosunek Mickiewicza do Puszkina (Tretiak).
8. Pachoński: Niemiecka literatura preromantyczna (Kridl, Chrzanowski).
9. Szulc: Przepowiednie Mickiewicza w nowem oświeceniu (Pelczyński).
10. Zgorzelski: a) Liryka Powstania Listopadowego (Morawski); b) Walka o język polski (Morawski).

Klasa VII b.

1. Frischer: Bajronizm w III cz. Dziadów.
2. Sala: Juliusz Słowacki.
3. Wilga: a) Stosunki społeczne na końcu XVIII i początku XIX wieku; b) Mickiewicz a Puszkina.
4. Ruszkiewicz: Emigracja i jej ideologia.
5. Bieliński: a) Mickiewicz w latach 1815—21; b) Mickiewicz, jego życie i duch.
6. Schneid: a) Pan Tadeusz i teren akcji; b) Osoliński według Kubali.
7. Kielawa: Wilno i Warszawa w Dziadach.
8. Klug: Pamiętniki więźnia z Cytadeli.
9. Porębski: a) Romantyzm we Francji; b) Porównanie „Szachów” Kochanowskiego z „Warcabami” Mickiewicza.
10. Lempart: Styl i język Mickiewicza.
11. Tyszler: Życie i działalność Sew. Goszczyńskiego.
12. Chudzikiewicz: a) Preromantyzm; b) Bajronizm i szkotyizm w „Konradzie Wallenrodzie”; c) Puszkina a Mickiewicz.
13. Chowaniec: Styl i język Mickiewicza.
14. Hein: Orientalizm w twórczości Mickiewicza.

Klasa VIII.

1. Wimmer: Twórczość dramatyczna Szekspira.
2. Kolankowski: Wpływ Szekspira na Słowackiego.
3. Wolek: Wpływ Byrona na Słowackiego.
4. Matus: Książd Marek Słowackiego ilustracją mistycznych poglądów poety.
5. Lutwak: Król Duch Słowackiego.
6. Majewski: Pokusa Krasińskiego.
7. Güntner: Niedokończony Poemat a Nieboska Komedja Krasińskiego.
8. Kolankowski: Pierwiastek ludowy w poezji polskiej.
9. Wimmer: Mieszczaństwo w literaturze polskiej.
10. Alber: Początki komedji polskiej.
11. Żelewski: Humanizm a Wiek oświecena według Łempickiego.
12. Biermański: Idea Irydjona, Konrada Wallenroda a Anhellego.
13. Kukliński: Masynissa, Halban a Szaman.
14. Sokolowski: Mickiewicz, Słowacki, Krasiński jako typy twórcze.

15. Zgut: Goszczyński po r. 1831.
16. Mroczkowski: Świat chrześcijański w Irydjonie a w Quo vadis.
17. Wimmer: Charakter Polaków według Prusa.
18. Targowski: Znaczenie krytyki literackiej.

2. Języki nowożytne.

Również Profesorowie języków nowożytnych dążyli do tego, aby uczniowie poza obowiązkową lekturą zaprawiali się w języku przez czytanie odpowiednich łatwiejszych książek. Przyniosło to dobre rezultaty. Z języka niemieckiego przytaczam te dzieła, które wszyscy uczniowie przeczytali z nauczycielem w szkole. Ponadto zamieszczam dwie tablice, ilustrujące dobrowolną lekturę uczniów zarówno w języku niemieckim jak i francuskim.

a) Wykaz lektury obowiązkowej z języka niemieckiego.

Klasa IV b.

„Erzählungen“ w opracowaniu Chr. Schmida.

„Fabeln“ według Grimmów.

Klasa VI b.

Droste-Hülshoff: „Die Judenbuche“.

Eichendorff: „Aus dem Leben eines Taugenichts“.

Klasa VII b.

Goethe: „Götz von Berlichingen“.

Goethe: „Hermann und Dorothea“.

Klasa VIII.

Goethe: „Iphigenie auf Tauris“.

Grillparzer: „Sapho“.

b) Cyfrowe zestawienie dobrowolnych lektur uzupełniających z języka francuskiego.

Liczba przeczytanych dzieł		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Razem czytających uczniów
		i więcej										
Liczba czytających uczniów	Klasa III a	—	12	—	6	3	—	—	—	—	—	21
	IV a	10	5	2	1	—	—	—	—	—	—	18
	V a	10	4	1	2	—	—	—	—	—	1	18
	VI a	11	3	2	3	1	1	—	—	—	—	21
	VII a	3	2	3	1	—	—	—	1	—	2	12
	VIII	10	4	—	—	—	2	—	1	—	1	18
Razem		44	30	8	13	4	3	—	2	—	4	108

c) Cyfrowe zestawienie dobrowolnych lektur uzupełniających z języka niemieckiego.

Liczba przeczytanych dzieł		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Razem czytających uczniów
Liczba czytających uczniów	Klasa IV b	14	—	—	—	—	—	—	—	—	—	14
	VI b	6	1	—	—	—	—	—	—	—	—	7
	VII b	2	5	3	3	4	3	—	—	—	—	20
	VIII	1	3	5	4	—	—	—	—	—	—	13
Razem		23	9	8	7	4	3	—	—	—	—	54

3. Historia.

Wygłaszanie referatów nie ograniczyło się tylko do lekcji języka polskiego. Metodę tę stosowano również i w innych przedmiotach, a zwłaszcza w historii. Albowiem Profesor M. Kupczyński, a za jego wzorem i P. Dr Pelczar, zaprowadził w klasach, w których uczy, t. zw. tygodniowe referaty polityczne, referaty poruszające pewne zagadnienia historyczne, wygłaszane z pamięci i sporządzanie różnych wykresów, a przede wszystkim planów ważniejszych bitew i potyczek.

Pierwsze miały za zadanie wprowadzenie uczniów w zagadnienia polityczne, społeczne, ekonomiczne chwili bieżącej i nauczanie młodzieży umiejętnego i krytycznego czytania dzienników. Drugie zaprawiały do samodzielnego posługiwania się źródłami i opracowaniami historycznymi, trzecie wreszcie uczyły chłopców umiejętnego posługiwania się metodą ilustrowania pewnych zagadnień przy pomocy rysunku (wykresu).

Referaty te prowadzono dopiero od klasy V.

Oto ich przegląd:

Klasa V a.

Referaty polityczne tygodniowe.

Heinrich (5 referatów), Jarosz (1 ref.), Kowalówka (1 ref.), Michałowski (1 ref.), Michoński (1 ref.), Nowicki (1 ref.), Pa-gaczewski (1 ref.), Petecki (1 ref.), Pliszewski (1 ref.), Siess (2 ref.), Starachowicz (1 ref.).

Referaty z pamięci wygłoszone.

Juras: Świt odrodzenia narodowego za Piastów.

Koczur: Cesarz niemiecko-rzymski. Arabowie. I Krucjata. Walka o Pomorze.

Madejski: Klasztory w Polsce średniowiecznej. II napad Tatarów. Powstanie państw północno-germańskich. Dyplomacja polska w 1831 r.

Nędzowski: Walka o inwestyturę.

Pagaczewski: I napad Tatarów. Ludzie i czasy Odrodzenia włoskiego.

Petecki: Karol Wielki i jego następcy. Sprawa Krzyżacka. Maćko Borkowicz.

Starachowicz: Karol Wielki. Fryderyk II. Powstanie Listopadowe.

Silberzweig: Wielka wojna z Krzyżakami (Grunwald).

Plany bitew:

Figiel: Plan bitwy ostrołęckiej.

Golebiowski: Plan bitwy ostrołęckiej. Plan bitwy pod Zieleńcami.

Madejski: Plan bitwy grochowskiej.

Michoński: Plan bitwy warszawskiej. Plan bitwy pod Iganiami.

Pagaczewski: Plan bitwy maciejowickiej.

Klasa VI a.

Referaty polityczne tygodniowe.

Dura Karol (1 ref.), Gibiński Kornel (3 ref.), Goos Adam (1 ref.), Grabowski Zygmunt (1 ref.), Kowalski Wł. (2 ref.), Litawski Józef (2 ref.), Mazurkiewicz Lucjan (1 ref.), Osuchowski Adam (2 ref.), Oszacki Jan (3 ref.), Schweiger (1 ref.), Skrochowski (1 ref.), Smoleński (1 ref.), Syrzystie (2 ref.), Święcki (2 ref.), Ziemia (1 ref.).

Referaty z pamięci wygłoszone.

Beres: Wojsko w czasie wojny 30-letniej.

Gibiński: Wodzowie Powstania Listopadowego.

Haydukiewicz: Odkrycie Ameryki.

Jassem: Polska nad morzem.

Litawski: Odsiecz Wiednia.

Mazurkiewicz: Elekcje i bezkrólewia.

Mroczkowski: Krzysztof Arciszewski. Colbert.

Osuchowski: Dwór Ludwika XIV. Organizacja Rzeczypospolitej w XVI wieku.

Oszacki: Rewolucja francuska. Dupleix gubernator Indyj. Stosunki wewnętrzne Gdańska za ostatnich Jagiellonów.

Schweiger: Dwór dwóch ostatnich Jagiellonów. Niderlandy potęgą morską.

Syrzystie: Generał Bem. Powstanie Listopadowe. Bitwa grochowska.

Ziemia: Dzieje górnictwa w Polsce. Walka Polski o Bałtyk. Groby Królów Polskich. Ustrój Polski w III okresie.

Klasa VI b.

Referaty polityczne tygodniowe.

Buzek (1 ref.), Daniek (1 ref.), Dużyk (2 ref.), Filek (1 ref.), Holzer (1 ref.), Karbowski (1 ref.), Kielmann (1 ref.), Kunzek (1 ref.), Miś (3 ref.), Nyczek (3 ref.), Schudmak (1 ref.), Sokulski (2 ref.), Syska (3 ref.), Toliński (2 ref.), Turek (1 ref.), Zachorowski (1 ref.).

Referaty z pamięci wygłoszone.

Daniek: Krzyżacy.

Dużyk: Ugoda zborowska. Stosunki polsko-niemieckie za Piastów.

Filek: Oblężenie Lwowa w 1648 r.

Karaś: Przebieg walki o Pomorze.

Kielmann Wł.: Wyprawa żwaniecka. Hold pruski.

Kraj: Stosunek Polski do Rusi za Piastów.

Miś: Ruś Czerwona. Polska a Krzyżacy.

Nyczek: Kampanja wschodnio-indyjska. Oblężenie Krakowa przez Szwedów w r. 1655. Klęska pod Batohem. Polska a Hugenci po rzezi w nocy św. Bartłomieja. Zabiegi Jagiellonów o koronę czeską. Jagiellonowie na tronach Czech i Węgier.

Olszewski: Marja Stuart.

Oświęcimski: Sprawy ruskie za Piastów.

Rydel: Stosunek Gdańska do Polski za Zygmunta II Augusta. Czasy polskie Gdańska.

Schudmak: Gdańsk a Polska w XVIII wieku.

Syska: Kallimach jako dyplomata i polityk.

Toliński: Stosunki polsko-krzyżackie za Władysława Łokietka. Klęska cecorska. Polska a Moskwa za Zygmunta III.

Zachorowski: Stosunki polsko-krzyżackie za Jagiellonów.

Klasa VII a.

Referaty polityczne tygodniowe.

Bednarczyk Antoni (3 referaty), Bednarczyk Waclaw (3 referaty), Chmiel (1 ref.), Gadomski (3 ref.), Jaworski (2 ref.), Klimala (1 ref.), Menschik (3 ref.), Pachoński (1 ref.), Radwański (1 ref.), Rudolf (1 ref.), Śliwiński (1 ref.), Trzeciak (2 ref.), Uruski (1 ref.), Nanowski (1 ref.),

Referaty z pamięci wygłoszone.

Bednarczyk Waclaw: General Bem. Walki II Brygady Legionów w czasie wojny powszechnej.

Gadomski: Wojna Krymska. Wyprawa Napoleona I do Egiptu.

Jaworski: Wyprawa Napoleona I do Rosji. Wojna w roku 1866. Rewolucja lutowa.

Just: Wojna francusko-niemiecka w r. 1870.

Kirchmayer: Powstanie Kościuszkowskie.

Machalski: Wojna związkowa w Stanach Zjednoczonych.
Rewolucja w Belgji.

Menschik: Wielki tydzień Polaków w r. 1830.

Pachoński: Wojna hiszpańsko-amerykańska. Wojna chińsko-japońska. Kwestja wschodnia. Rokosz indyjski w r. 1857.
Rewolucja w Chinach.

Belina Prażmowski: Sprawa irlandzka za Wiktorji i Edwarda VII.

Rudolf: Dyktatura Romualda Traugutta.

Trzeciak: Powstanie styczniowe.

Tuziak: Plan bitwy pod Samossierrą.

Klasa VII b.

Kopera Zygmunt: Powstanie Listopadowe.

Pietrzykowski Janusz: Arcybiskup Feliński.

Porebski Janusz: Powstanie Państwa Polskiego. Sytuacja polityczna państw europejskich po wojnie światowej.

Sala Stanisław: Konstytucja 3 Maja, a Rewolucja francuska.
Sobór watykański.

Klasa VIII.

Referaty polityczne tygodniowe.

Druciak (1 ref.), Gols (1 ref.), Jaglarz (1 ref.), Kleszczyński (1 ref.), Kuśnierz (1 ref.), Lewandowski (1 ref.), Lutwak (1 referat).

J ę z y k ł a c i ń s k i.

Klasa V a.

Nepos: Hannibal — 5 uczniów.

Caesar: Wyjątki z IV. ks. — 1 uczeń.

Klasa VI a.

Lekturę prywatną zdawało uczniów 8.

Klasa VI b.

Cvidius: Wyjątki z „Przemian“ i Kalendarza — 3 uczniów.

Livius: Wyjątki z ks. XXI. — 1 uczeń.

Klasa VII a.

Sallustius: Bellum Iugurth. (wyjątki) — 5 uczniów.

Cicero: Pro Murena (wyj.) — 1 uczeń.

Vergilius: Eclogae, Georgic. (wyj.) — 4 uczniów.

Klasa VII b.

19 uczniów zgłosiło większe lub mniejsze urywki na lekturę prywatną.

Klasa VIII.

Cicero: Mowy i wyjątki z pism filozof. — 27 uczniów.

Horatius: Pieśni, satyry i epody — 22 uczniów.

Sallustius: Bellum Iugurth. (wyj.) — 2 uczniów.

Tacitus: Germania i wyjątki z Annales — 13 uczniów.

Fizyka.

W bieżącym roku szkolnym uczniowie starsi skupili się w Kółku fizycznym, na posiedzeniach którego wygłaszali referaty na zajmujące ich tematy. Natomiast uczniowie kl. III a, b opracowywali różne drobniejsze kwestje z fizyki, które potem omawiano wspólnie na niektórych lekcjach szkolnych. Na wyszczególnienie zasługuje praca Lecha Wróblewskiego, który na podstawie artykułów dziennikarskich opisał lot profesora Piccarda do stratosfery. W dyskusji, jaka się potem rozwinęła, poruszali uczniowie różne znane z poprzedniej nauki kwestje fizyczne, a w pierwszym rzędzie omówiono zastosowanie prawa Archimedesesa do lotów balonowych.

W klasach wyższych na lekturę prywatną z fizyki przerabiało T. Rybczyńskiego: Zbiór zadań z fizyki, 8 uczniów z klas siódmych, a 14 uczniów klasy ósmej; jeden uczeń przerabiał Rymsewicza: Zagadnienia z elektrotechniki; jeden uczeń klasy VII a czytał Kwiatkowskiego: „Węgiel“.

g) Spis nabytych w roku sprawozdawczych sprzętów szkolnych i pomocy naukowych.

Ponieważ zakład nasz w ostatnich latach wyposażono w dość pokaźne zbiory i pomoce naukowe, a w ostatnim roku na umebłowanie zakładu wydano kwotę 11.125 zł., przeto w roku bieżącym Dyrekcja postanowiła wszystkie możliwe fundusze obrócić na urządzenie pracowni fizycznej. Trzeba było mianowicie przeprowadzić adaptację kilku sal, zmienić stosownie do potrzeb pracowni instalację elektryczną i gazową tak, że na inne wydatki pozostały Dyrekcji tylko nieznaczne fundusze. Mimo to sprawiono kilka nowych sprzętów i pomocy naukowych.

W dziale sprzętów zakupiono przede wszystkim dla zakładu transformator za 1500 zł. Dyrekcja bowiem otrzymała nakaz zaprowadzenia z dniem 1. kwietnia b. r. prądu zmiennego. Ponieważ zaś wszystkie przyrządy fizyczne wymagają prądu stałego, przeto trzeba było sprawić transformator, aby umożliwić profesorom fizyki prowadzenie ćwiczeń i demonstra-

cyj z zakresu elektryczności. Pracownia fizyczna otrzymała 7 stolików do ćwiczeń i 14 taboretów za łączną kwotę 497 zł. Pracownię biologiczną wyposażono w dwa nowe stoły za cenę 150 zł., gablotkę za 368 zł., dwie szafki za 120 zł., i w cztery story ceratowe za 180 zł. Dla czytelnicy uczniowskiej sprawiono szafę na słowniki i encyklopedje za 320 zł. Do kancelarii dyrektora przybył nowy kosz na papiery za 12 zł. i para nożyczek za 9.50 zł. Do oliwienia podłóg po salach szkolnych zakupiono aparat „Beaco-Rapid“ za 220 zł. Nadto zmontowano duży dzwon kosztem 50 zł. i zakupiono 3 drabiny za łączną kwotę 98 zł. Razem na ten dział zużyto 3534.50 zł., ponieważ wydano jeszcze 10 zł. na skrzynię, w której przechowuje się przybory do gier w parku Dra Jordana.

Inwentarz tego działu liczy obecnie 967 pozycji.

Gabinet i pracownia fizyczna otrzymała w roku sprawozdawczym 7 rygli do badań spadku za 168 zł., 7 mikromierzy za 90.50 zł., 6 suwaków typu „Columbus“ za 32.40 zł., 10 linealów pomiarowych za 32 zł., 12 zegarków Liga w zastępstwie stoperów za 78 zł., 2 lampki projekcyjne do wyświetleń filmów za 66 zł., 2 przyrządy do badania ciśnienia bocznego za kwotę 30.50 zł., 10 klocków bukowych za 10 zł. i 3 m. węża gumowego za 9 zł.

Łącznie wydano na ten dział, liczący obecnie 732 pozycji, 510 zł. 40 groszy.

Pracowni biologicznej przybyło jedynie 3½ kg. węża gumowego, przeznaczonego do napełniania akwarjów wodą, wartości 70 zł.

Zbiór obrazów do nauczania języków wzbogacił się przez pracę ucznia, ilustrującą akwarelą sceny z Pana Tadeusza. Dyrekcja wydała tylko na oprawę tego obrazu kwotę 7 zł.

Zbiór przyborów do nauczania geometrii wzrósł przez zakupno 13 kompletów cyrkli, linealów, kątomierzy, wartości 315.90 zł. Obecnie liczy ten dział 38 pozycji inwentarza.

Pokażną kwotę 1124 zł. 90 gr. wydała Dyrekcja na zakupno nowych przyborów do gier i zabaw. Na sezon zimowy sprawiono 10 par nart za 500 zł., 6 par łyżew za 180 zł., 7 kijów hokejowych wraz z 2 krążkami i 2 taśmami za 92 zł.; na sezon wiosenny i letni kupiono nową piłkę do koszykówki za 24 zł., nową piłkę do siatkówki wraz ze siatką za 35 zł.; 10 par butów do biegu za 230 zł., 3 oszczepy i 2 grotty stalowe za 49.40 zł., wreszcie 2 kule za 13 zł. i 1 linkę za 1.50 zł.

Obecnie liczy ten dział 149 pozycji inwentarza.

Bibliotece nauczycielskiej przybyło 38 dzieł w 40 tomach za łączną kwotę 234 zł. 58 groszy. Obecnie zatem liczy 695 dzieł w 1158 tomach.

Biblioteka uczniów rozpada się na trzy działy: polski, francuski, niemiecki. Dział polski wzbogacił się o 61 dzieł w 147 to-

mach, przedstawiających wartość 495 zł. 90 gr. Liczy zatem obecnie 2284 dzieł w 2835 tomach. Dział niemiecki pozostał bez zmiany. Działowi francuskiemu przybyło 8 dzieł w 109 tomikach za łączną kwotę 164 zł. 72 gr. Liczy on obecnie 494 dzieł w 771 tomach. Na oprawę książek broszurowanych wydano 440 złotych.

Ogółem na pomoce naukowe wydano 3363 zł., co razem z zakupnem sprzętów daje łączną kwotę 6897 zł. 50 groszy.

h) Wykaz lekcji pokazowych i referatów naukowych.

W bieżącym roku szkolnym praca Grona nauczycielskiego nad podniesieniem metod dydaktycznych i wychowawczych szła w kilku kierunkach.

Zaraz z początkiem roku szkolnego Komisje naukowe, złożone z samych fachowców, opracowały pod przewodnictwem Dyrektora zakładu plan pracy na cały rok, przyczem szczególnie nacisk położono na tak zwaną koncentrację. W ciągu roku szkolnego Komisje te zastanawiały się nad realizacją planów, szeroko omawiając powody, dla których niekiedy realizacja planu napotykała na trudności.

Dwa posiedzenia Pełnej Rady Pedagogicznej poświęcono ogólniejszym zagadnieniom z tych dziedzin. Na posiedzeniu dnia 24 października 1930 szczegółowo omówiono i przedyskutowano broszurkę Blachowskiego „O fazach psychicznego rozwoju młodzieży“, a posiedzenie 28 listopada poświęcono referatowi Dyrektora p. t. „Metody nauczania t. zw. szkoły tradycyjnej, a szkoły pracy“. Na tle tego referatu wywiązała się dyskusja, która przyniosła wiele realnych korzyści.

Zagadnienia te rozważone i przemyślane miano zailustrować na kilku lekcjach pokazowych. Nie przyszły one jednak do skutku, ponieważ w b. r. szkolnym władze szkolne zorganizowały trzy kursy metodyczne: geograficzny, matematyczny i przyrodniczy, które dały dość zajęcia, a zarazem sposobności Członkom Grona nauczycielskiego do teoretycznego przemyślenia i praktycznego przeprowadzenia kilku zagadnień.

W kursie geograficznym wzięła udział Pani Dr Aniela Leszkowa w roli słuchaczki. W czasie trwania Kursu matematycznego Pan Jan Leśniak, nauczyciel tutejszego zakładu, dał dwie lekcje pokazowe: jedną w kl. VI w pryw. gimnazjum im. St. Jaworskiego, drugą w naszym zakładzie w kl. III a. W kursie przyrodniczym obaj Panowie przyrodnicy, zajęci w naszym gimnazjum, wzięli czynny udział. Pan Dr Jan Momot wygłosił jeden wykład, a Pan Prof. Adam Dziurzyński prowadził ćwiczenia z uczestnikami Kursu.

Panowie Profesorowie tutejszego zakładu pozostają w stałym kontakcie ze Studium Pedagogicznym Un. Jagiellońskiego i rozciągają opiekę nad młodymi kandydatami stanu nauczycy-

cielskiego. W miesiącach bowiem letnich, przypadających na II półrocze, pozwalają uczęszczać na swoje lekcje słuchaczom Studium, którzy po dłuższym przysłuchiwaniu się lekcjom, przeprowadzają pod ich okiem po jednej lub po dwie lekcje praktyczne. Nadto po każdej lekcji przeprowadzonej zarówno przez nauczyciela, jak i przez kandydata, następowało szczegółowe jej omówienie. Opiekę w b. r. szkolnym nad kandydatami sprawowali w zakresie matematyki Pp. Jan Leśniak i Józef Jodłowski, a w zakresie przyrody Pp. Dr Jan Momot i Adam Dziurzyński.

O żywym zainteresowaniu się członków tutejszego Grona zagadnieniami dydaktycznymi i pedagogicznymi świadczy również fakt, że Panowie filolodzy Niemiec i Plezia wygłosili na sekcji filologicznej, istniejącej przy Bibliotece centralnej, trzy referaty (Pan Niemiec 2, Pan Plezia 1), a ten ostatni swym odczytem o tak zw. konferencjach wywiadowczych z rodzicami wypełnił jedno posiedzenie Koła T. N. S. W. w Krakowie.

Nie można również pominąć milczeniem trzech odczytów, wygłoszonych przez Pp Dra Kuklińskiego, ks. Dra Rychlickiego i Niemca do rodziców naszych wychowanków, a poświęconych zagadnieniom wychowania młodzieży w okresie dojrzewania (patrz rozdział VI).

Gdy do tego dodamy pracę niektórych członków w Towarzystwach Oświatowych, to będziemy mieli obraz pracy tutejszego Grona nad wyrobieniem metodycznym, pedagogicznym i na polu oświaty.

Cyfrowo dorobek ten przedstawia się następująco: Jedna lekcja pokazowa (P. Leśniak) — 9 referatów. P. Dr A. Kukliński — 2; P. Dr Momot — 1; Pan Niemiec — 3; Pan Plezia — 2; Ks. Dr Rychlicki — 1.

V. WYCHOWANIE.

Już z dotychczasowych rozdziałów niniejszego sprawozdania jasno wynika, że Grono nauczycielskie żywo interesowało się kwestjami i zagadnieniami z tej dziedziny. Nie ograniczano się jednakże tylko do rozważań teoretycznych, ale starano się je rozważnie wprowadzać w czyn. Każdą lekcję szkolną, każdą przerwę, każdą wycieczkę wykorzystywano, aby młodzież naszą wychować na dobrych obywateli państwa i aby wpoić w nich to przekonanie, że do wszystkiego ma dojść własnym wysiłkiem i własną pracą. Chcąc jej dać możność wypróbowania własnych sił, a przede wszystkim silniej związać z zakładem, powołano i w bieżącym roku szkolnym do życia kilka organizacji uczniowskich, w których młodzież oddawała się umiło-

wanym przez siebie zajęciom, a zarazem zaprawiała do samodzielności.

Organizacje, działające na terenie naszej szkoły, podzielić można na kilka grup. Jedne z nich mają charakter intelektualno-moralny, drugie państwowo-obywatelski, trzecie czysto intelektualny, czwarte estetyczny, piąte gospodarczy, szóste filantropijny, siódme dążą do podniesienia sprawności fizycznej młodzieży. Wszystkie zaś przenika duch prawdziwie państwowo-obywatelski.

Przegląd prac w organizacjach rozpocznę od tej, której celem jest wychowanie intelektualno-moralne, a mianowicie od Sodalicii.

Sodalicia Marjańska.

Jak w ubiegłych, tak i w obecnym okresie sprawozdawczym Sodalicia Marjańska, stosując wskazane przez Statut a wypróbowane przez doświadczenie środki, zmierzała w pierwszym rzędzie do tego, ażeby wśród zrzeszonej pod sztandarem Marji działwy wyrabiać przekonania religijne, pogłębiać moralne zasady. Cicha i celowa praca osiągnęła to, iż z roku na rok znachodziła wśród naszej młodzieży coraz więcej zainteresowania i zrozumienia dla swoich zamierzeń, o czym najwymowniej chyba świadczy liczba jej członków. W swych szeregach skupiła 211 z pośród naszych uczniów, w czem rzeczywistych sodalisów było 113, kandydatów 30, aspirantów 68.

Żeby usprawnić swoje poczynania, zachowano ze względu na wiek i liczbę zrzeszonych dokonany przed laty podział na Sodalicję starszych i Sodalicję młodszych, które wspólnie odbywały tylko nabożeństwa, natomiast zebrania miały osobne. W obrębie Sodalicii istniała apologetyczna i eucharystyczna sekcja, a nadto Kółko misyjne, do którego należeli tak młodszy, jak też i starsi sodalisi.

Na czele całej Marjańskiej organizacji stał wydział, w którego skład wchodził: Kukliński Antoni z kl. VIII (prezes), Kolankowski Zygmunt z kl. VIII i Jaworski Tadeusz z kl. VII a (wiceprezesi), Menschik Zygmunt z kl. VII a (sekretarz), Senowski z kl. VIII (skarbnik), Wilga Witold z kl. VII b (bibliotekarz), a nadto konsultorzy z poszczególnych klas.

Wydział odbył posiedzeń 9, na których rozstrzasano zagadnienia organizacyjne, jak program pracy, współdziałanie z innymi zrzeszeniami młodzieży, wewnętrzny posłuch i karność, to znowu omawiano sprawy administracyjne, jak przyjmowanie nowych członków, powiększenie sodalicyjnej biblioteki, uporządkowanie kasowych zaległości.

Sodalicia starszych (kl. V—VIII) miała zebrań 10 z dziesięcioma referatami:

- 1) Sceptycyzm religijny w naszej dobie — sod. Senowski Jerzy z klasy VIII.
- 2) Modlitwa w życiu sodalisa — sod. Wimmer Jerzy z klasy VIII.
- 3) Potęga chrześcijańskiej miłości bliźniego — sod. Palmrich Tadeusz z klasy VIII.
- 4) Życie szkolne, oparte na zasadach chrześcijańskiej miłości bliźniego — sod. Gols Jan z klasy VIII.
- 5) Szczęście w Chrystusowym Zakonie — sod. Jaworski Tadeusz z klasy VII a.
- 6) Katolicyzm wobec religijnych sekt w Polsce — sod. Bednarczyk Waclaw z klasy VII a.
- 7) Spirytyzm — sod. Kukliński Antoni z klasy VIII.
- 8) Faszyzm w świetle nauki Kościoła — sod. Jaglarz Zbigniew z klasy VIII.
- 9) Wspomnienia z Jasnej Góry — sod. Mroczkowski Przemysław z klasy VII a.
- 10) Geneza „kościola narodowego“ — sod. Romański Zbigniew z klasy VII b.

Sodalicja młodszych (kl. III i IV) miała zebrania 11, na których omawiano sodalicyjny Statut, rozwiązywano łatwe zagadnienia religijne, społeczne, czy moralne, czytano wyjątki z książek i czasopism religijnych. Śmielsi z pośród małałatków próbowali przemawiać do swych rówieśników i w tym celu przy pomocy któregoś ze starszych sodalisów przygotowali 6 referatów, lub raczej obrazków biograficznych, które ciekawych słuchaczy miały przekonać, że ludzie naprawdę wielcy nigdy nie przeczyli zasadom prawdziwej religii.

- 1) Ludwik Pasteur — kand. Szlank Adam z klasy IV a.
- 2) Fryderyk Ozanam — kand. Głębocki Tadeusz z kl. IV a.
- 3) Dominik Lacordaire — kand. Szlank Adam z kl. IV a.
- 5) Św. Stanisław Kostka — kand. Petecki Leszek z kl. V a.
- 6) Św. Jan Nepomucyn — kand. Głębocki Tad. z kl. IV a.

Sekcja apologetyczna z sod. Bielańskim Ad. z kl. VIII na czele, odbyła posiedzeń 6 z następującymi referatami:

- 1) O naukowe uzasadnienie dla poglądów religijnych — sod. Kolankowski Zygmunt z klasy VIII.
- 2) Religia a nowoczesna wiedza — sod. Kolankowski Zygmunt z klasy VIII.
- 3) Ślady celowego działania Stwórcy w ogromie wszechświata — sod. Wilga Witold z klasy VII b.
- 4) Kościół a Państwo — sod. Święcicki Antoni z kl. VI a.

5) Cud wobec wiedzy — sod. Haydukiewicz Leszek z klasy VI a.

6) Katolicki pogląd na istotę społeczeństwa — sod. Pachoński Zbigniew z klasy VII b.

Sekcja eucharystyczna, której przewodniczył sod. Kleszczyński Ignacy z klasy VIII, miała zebrań i referatów 6.

1) Tabernakulum ostoją ludzkich serc — sod. Syrzistie Zbigniew z klasy VI a.

2) Komunja św. siłą katolickiego młodzieńca — sod. Klug Zbigniew z klasy VII b.

3) Częsta Komunja św. — sod. Kleszczyński Ignacy z klasy VIII.

4) Ofiara Krzyża, a Msza święta — sod. Matecki Andrzej z klasy VII a.

5) Serce Jezusa szkołą dla samolubnej ludzkości — ref. ks. Dr Rychlicki.

6) Adoracja — sod. Bielański Adam z klasy VIII.

Kółko misyjne pod przewodnictwem sod. Jaglarza Zbigniewa z kl. VIII odbyło zebrań 4 z następującymi referatami:

1) Praca misyjna w Meksyku — sod. Grabowski Zygmunt z klasy VI a.

2) Nawrócenie Południowej Ameryki — sod. Jaglarz Zbigniew z klasy VIII.

3) Życie misjonarzy w krainie lodów — sod. Haydukiewicz Leszek z klasy VI a.

4) Poświęcenie misjonarza pod równikiem — sod. Beres Krzysztof z klasy VI a.

Kółko misyjne zajęło się gromadzeniem znaczków pocztowych, stanioli i zużytych piór, które przekazano do dyspozycji Sodalicji św. Piotra Klawera.

Raz na miesiąc odprawiał Ks. Moderator w porze popołudniowej dla całej Sodalicji krótkie nabożeństwa w kaplicy przy kościele św. Barbary, gdzie obok wspólnych modlitw słuchala działwa dłuższej konferencji religijnej na temat najżywotniejszych zagadnień i potrzeb obecnej doby.

Dnia 7 grudnia obchodziła Sodalityca piękną, doroczną uroczystość, podczas której 27 kandydatów złożyło sodalityjne przyrzeczenia.

W dniu 6 czerwca udało się nasze zrzeczenie do Częstochowy w liczbie 123 sodalisów, którzy u stóp Królowej Korony Polskiej przystąpili do Stolu Pańskiego i wysłuchali odprawionej przez Ks. Moderatera Mszy św., poczem zwiedzili klasztor, skarbiec, wieżę jasnogórską, katedrę częstochowską i najbliższe okolice Grodu Marji.

Z wdzięczną radością nadmienić wypadnie, iż w naszej pielgrzymce wziął udział większy zespół rodziców, dając tym sposobem dowód zainteresowania i potrzeby życia sodalicyjnego w żmudnem dziele wychowania najmłodszych pokoleń. Rzecz oczywista, że ich obecność wywarła jak najkorzystniejszy wpływ na porządek i nastrój młodzieży. Za poniesiony trud składa im wydział Sodalicji na tem miejscu staropolskie: „Bóg zapłać!“

Sodalicja posiada własną, w bież. roku przez sod. Witolda Wilgę uporządkowaną bibliotekę, liczącą 428 dzieł o treści religijno-moralnej, z której jednak mogą korzystać i korzystali uczniowie nie należący do Sodalicji.

Archiwum sodalicyjne liczy już 314 dokumentów.

Obrót kasowy:

a) W dochodzie:

1) Saldo z roku ubiegłego zł.	86.77
2) Składki członków	686.85
3) Zasiłek Komitetu Rodz.	200.—
	<hr/>
Razem zł.	973.62

b) rozchodzie:

1) Miesięcznik „Pod Znakiem Marji“	521.90
2) Wkładka członkowska do związku	70.—
3) Zasiłek dla niezamożnych sodalicyj- sów na wycieczkę do Częstochowy	113.—
	<hr/>
Razem zł.	704.90

Saldo na rok następny zł. 268.72

Za niesłychanie wielką życzliwość dla poczynań sodalicyjnych, Zarząd sodalicyjny wyraża swoją wdzięczność J. W. P. Dyr. Dr Antoniemu Kuklińskiemu, całemu Gronu Profesorów oraz Komitetowi Rodzicielskiemu.

b) Wychowanie państwowo-obywatelskie.

Jak lat ubiegłych tak i w bieżącym roku szkolnym Grono nauczycielskie pracowało gorliwie nad państwowo-obywatelskiem wyrobieniem młodzieży. Każda lekcja szkolna, zwłaszcza z przedmiotów humanistycznych, poświęcona była jakimś aktualnemu zagadnieniu państwowemu lub obywatelskiemu tak, że chłopcy nasi wynieśli odpowiednie nastawienie uczuciowe dla państwa i zrozumienie wielu zagadnień z życia państwowego.

Starano przepoić ich dumą z przynależności do państwa polskiego przez podkreślanie na każdym kroku tych wielkich

czynów, jakie państwo dokonało w czasie kilkunastoletniego swego istnienia.

Nie zapominano również wszczepić w młode dusze tego przekonania, że każdy obywatel w pierwszym rządzie powinien pamiętać o swych obowiązkach względem państwa, a później dopiero myśleć o swych prawach.

Nie pomijano też żadnej rocznicy, aby nie wysnuć z niej pewnych wniosków dla chwili obecnej i nie uczcić wielkich postaci i bohaterów przeszłości i terażniejszości, ku rozbudzeniu szlachetnych uczuć wdzięczności dla tych ludzi, którzy przeszli przez życie z myślą nie o sobie, lecz o narodzie i państwie, chociaż niekiedy współcześni im ziomkowie nie umieli należycie ich ocenić.

Pierwszą szkołą życia obywatelskiego były t. zw.

1. Gminy klasowe.

Zorganizowano je zupełnie na sposób zeszloroczny, ponieważ ten okazał się w naszych warunkach najodpowiedniejszy. Ciekawych czytelników odsyłam przeto do zeszlorocznego sprawozdania (str. 92 i 93). Tu tylko wspomnieć mi wypada, że samorząd gminny zaprowadzono we wszystkich wyższych klasach. Młodsze klasy miały samorząd, ale ograniczony. Największą sprawność i ruchliwość okazały gminy kl. VIII, VII a i VI a, a z młodszych kl. I.

Aby przyzwyczaić młodzież do ofiarności publicznej, urządzano od czasu do czasu

2. Składki na cele ogólne.

W roku sprawozdawczym przeprowadzono je kilka razy. Najsympatyczniejszą była składka na łódź podwodną w odpowiedzi Treviranusowi, ponieważ inicjatywa wyszła od samej młodzieży. Mianowicie uczniowie klasy VII b w porozumieniu z innymi klasami, a za wiedzą i pozwoleniem Dyrekcji, wydali odezwę do wszystkich klas, którą przytaczam w tem miejscu w całości.

KOLEDZY!

Żyjemy w odrodzonej Polsce! Mamy dziś w niej większe powinności do spełnienia niż nasi poprzednicy. Od żadnych obowiązków odsuwać się nam nie należy zwłaszcza dziś, gdy wróg czyha na nasze granice, na nasze ziemie, które nas wybrzeżem naszym polskim na Bałtyku łączą z całym światem. Żeby ten kąt naszej ziemi utrzymać, żeby mieć nadal tak nam potrzebny choćby skrawek polskiego morza, trzeba nam przez rozbudowę floty polskiej gotowej zawsze do obrony tak ważnej dla nas placówki zabezpieczyć ten „korytarz morski“. Uczynimy to, jeśli solidarnie przyczynimy się do powiększenia naszej floty.

Dziś kraj cały składa ofiary na ten cel tem ohotniej, iż czyhać zaczyna wróg tak na morze nasze jak i pomorskie wybrzeże. Przeciwwstawmy się temu i brońmy się, jak należy. Jedną z obron to wzmocnienie naszej floty. Niechże więc każdy złoży jakiś grosz na budowę łodzi podwodnej, a spełni choć w części swój narodowy obowiązek.

W tym celu niechże wójtowie klas podejmą się tego zadania i w ciągu dni tego tygodnia zbiorą ofiary od swych kolegów, by je przeznaczyć na budowę naszej łodzi podwodnej, a w części na oświatę Polonji zagranicznej. Imienny spis datków, wraz z ogólną sumą przeznaczoną na cel powyższy należy złożyć w Dyrekcji Zakładu do dnia 14. października b. r.

Na skutek tej odezwly klasy zbierały przez cały tydzień datki od kolegów, które potem złożono w kancelarji Dyrekcji, a ta przesłała je Komitetowi.

Zbiórka dała następujące rezultaty:

Klasa I	złożyła	15 zł. 10 gr.
„ II a	„	8 „ 30 „
„ II b	„	11 „ — „
„ III a	„	5 „ 50 „
„ III b	„	4 „ 80 „
„ IV a	„	27 „ 50 „
„ V a	„	4 „ — „
„ VI a	„	30 „ — „
„ VI b	„	78 „ — „
„ VII b	„	76 „ 54 „
„ VIII	„	47 „ 82 „
	Razem	<u>308 zł. 56 gr.</u>

Nadto gmina kl. VIII po klasyfikacji przeznaczyła na ten sam cel swe oszczędności w wysokości . . . . . 230 zł. — gr.

Ogółem zatem zebrano 538 zł. 56 gr.

Z okazji różnych obchodów i uroczystości przeprowadzano zbiórki zapomocą nalepek listowych i okiennych. W ten sposób młodzież poparła Miejski Komitet L. O. P. P., Towarzystwo przeciwgruźlicze i Towarzystwo Szkoły Ludowej w dniu 3 maja. Nadto podczas tygodnia na Porębę Wielką młodzież chętnie składała na ten cel swe drobne oszczędności.

Składki te najlepiej świadczą, że młodzież naszego Zakładu owiana jest prawdziwym duchem ofiarności publicznej.

3. Obchody i uroczystości szkolne.

Ponieważ w wychowaniu narodowo-państwowem wielką rolę odgrywają obchody i uroczystości szkolne, przeto zakład nie pominął w b. r. żadnej nadarzającej się sposobności, by budzić wśród młodych żywe uczucia dla naszej przeszłości i terażniejszości. Miesiąc listopad 1930 r. nasunął dwie takie możliwości, bo całe państwo obchodziło z wielkim pietyzmem 100 letnią rocznicę wybuchu Powstania Listopadowego i 10 letnią rocznicę odparcia najazdu bolszewickiego, połączoną z 12 letnią rocznicą odzyskania niepodległości. Zakład nasz obie te rocznice uczcił uroczystymi porankami, łącząc nadto z tą drugą uroczystość odsłonięcia pamiątkowej tablicy ku czci poległych w wielkiej wojnie światowej profesorów i uczniów.

Przygotowywano się do niej z całym pietyzmem. Toteż kiedy nadszedł dzień 11. listopada, Grono nauczycielskie, uczniowie i ich Rodzice w podniosłym nastroju udali się ze sztandarami i orkiestrą do kościoła św. Anny, aby wysłuchać dziękczynnej mszy św. Po nabożeństwie powrócono do Zakładu i udano się do pięknie przystrojonej sali rysunkowej, gdzie uczestników przywitała marszem triumfalnym orkiestra dęta. Po grze Jana Ekiera (VII a), który na fortepianie odegrał „Poloneza Es-moll“ Chopina, po deklamacji Jana Ćmikiewicza (IV a) wiersza Minikiewicza: „Braciom Poległym“ i po popisie orkiestry symfonicznej — przemówił do młodzieży i zebranych gości Prof. Dr Marjan Pelczar, podnosząc w pięknych słowach znaczenie tego dnia, nie tylko dla Polaków, ale i dla innych państw i narodów, które winny pamiętać, że Polska zaraz po swem zmartwychpowstaniu przez dzielność swych wodzów i żołnierzy stała się napowrót przedmurzem, broniącym je przed niebezpieczeństwem, grożącym od wschodu. Okrzyk na cześć Rzeczypospolitej i Pana Prezydenta zakończył pierwszą część uroczystości.

Drugą jej część rozpoczął polonez, odegrany przez orkiestrę dętą; przy jego dźwiękach uczestnicy uroczystości udali się przed tablicę pamiątkową, okolo której stanęły sztandary wraz z delegacją młodzieży. Kiedy ucichły ostatnie tony poloneza, przemówił w krótkich słowach do zebranych dyrektor Zakładu, który, nawiązując do słów poety „o matko nie płacz poległego syna“, złożył w imieniu Zakładu hold tym wszystkim, którzy nie zawahali się złożyć swego życia w ofierze Ojczyźnie, potem wśród dźwięków fanfary dokonał odsłonięcia tablicy, oddając ją w opiekę młodzieży.

Po minutowej przerwie, w czasie której pochyliły się sztandary i głowy uczestników, orkiestra na zakończenie uroczystości odegrała hymn państwowy.

2. W podobnym nastroju obchodzono drugą uroczystość t. j. stuletnią rocznicę wybuchu powstania listopadowego. Przygoto-

Odślonięcie tablicy pamiątkowej ku czci poległych
w wojnie światowej.

wali ją uczniowie klas VII a b, pod kierunkiem Profesora Rudolfa Niemca. Złożyły się na nią: uroczyste nabożeństwo w kościele św. Anny, popisy orkiestry dętej i symfonicznej, przemówienie ucznia Tadeusza Jaworskiego z kl. VII a, gra na fortepianie ucznia Jana Ekięra z VII a (Chopin—Scherzo—B-moll), deklamacja Chmiela Miłosza (VII a) Hymn Słowackiego, deklamacja Jana Ochalskiego (VII) wiersza Or-Ota „Marsz Skrzyneckiego“ i przemówienie Prof. Dra Jana Dürra, który dał nowoczesny syntetyczny pogląd na Powstanie listopadowe. — W przeddzień uroczystości, jakoteż w dniu 29. listopada młodzież iluminowała Zakład, wystawiając w formie transparentów przez siebie zrobionych wszystkich wodzów powstania.

3. Dzień 25. października poświęcono 25 rocznicy walki o szkołę polską na ziemiach byłego zaboru rosyjskiego. Aby młodzież odpowiednio do niej przygotować, odbyto najpierw po klasach w dniu 9. października jednogodzinne pogadanki. W dzień samej uroczystości młodzież ze sztandarami i orkiestrą wzięła udział w obchodzie na dziedzińcu arkadowym zamku królewskiego na Wawelu. Po mszy św., w czasie której przegrywała orkiestra naszego zakładu, wysłuchano przemówień Pana Dra Tadeusza Kupczyńskiego, Kuratora O. S. Krakowskiego i Pana Antoniego Balickiego, Profesora Szkoły Ekonomiczno-Handlowej, poczem na zakończenie odśpiewano dwie zwrotki Roty.

4. Dnia 19. marca obchodził Zakład dzień imienin Pana Marszałka Józefa Piłsudskiego. Po uroczystem nabożeństwie, odprawionem w kościele św. Anny, powróciła młodzież do Zakładu. Uczniowie kl. I—IV zebrali się w sali klasy IV b, gdzie przemówił do nich Prof. Dr Marjan Pelczar. Uczniowie klas V—VIII zgromadzili się w sali rysunkowej na uroczystą akademię, gdzie po popisach uczniów przemówił do zebranych Profesor Władysław Koch, podkreślając rolę Pana Marszałka w odbudowie Państwa Polskiego i wznosząc okrzyk na Jego cześć. W dniu tym uczniowie klas starszych iluminowali zakład, oświetlając przez siebie zrobiony transparent, przedstawiający Pana Marszałka, a cała młodzież wysłała kartki z życzeniami dla Czcigodnego Solenizanta.

5. Podobnie jak lat ubiegłych, tak i w tym roku Zakład obchodził wraz z całym społeczeństwem rocznicę Konstytucji 3 maja. Uartym zwyczajem orkiestra gimnazjalna odegrała w przeddzień uroczystości capstrzyk po ulicach miasta, a w dniu samej uroczystości pobudkę ranną. Młodzież pod przewodnictwem Panów Profesorów i przy udziale członków Zarządu Komitetu Rodzicielskiego udala się wraz ze sztandarami na Błonia Krakowskie, celem wzięcia udziału w ogólnej uroczystości.

6 Ponieważ w tym roku szkolnym obchodził cały świat kulturalny uroczystości ku czci poety starożytnego Wergiljusza,

przeło Pan Jakób Zachemski, dyrektor P. Gimnazjum I, jako prezes Krakowskiego Koła Związku Dyrektorów, zorganizował

Dekoracja III. piętra, w stuletnią rocznicę powstania listopadowego.

międzyszkolną uroczystość, w której młodzież naszego Zakładu wzięła udział przez delegacje, złożoną z 30 uczniów w dniu 7. marca 1931.

7. Dnia 30. maja obchodziła Francja 500 letnią rocznicę męczeńskiej śmierci swej bohaterki narodowej św. Joanny d'Arc. Uroczystość tę postanowiła uczcić Pani Prof. Sabina Jasińska wieczorkiem francuskim, urządzonym staraniem uczniów naszego zakładu ze współludziałem uczenic P. Gimnazjum żeńskiego. Wieczór ten odbył się w złotej sali Domu katolickiego dnia 3-go czerwca. Złożyły się nań następujące produkcje: Orkiestra symfoniczna odegrała dwa utwory, po których słowo wstępne wypowiedział Antoni Kukliński (VIII), zakończone odegraniem hymnu państwowego francuskiego i polskiego. Potem uczniowie klasy III a odegrali udratyzowane bajki: Florian'a — „Le grillon“ i La Fontaine'a: „Le corbeau et le renard“, „Le rat de ville et le rat de champ“, „La cigale et la fourmi“, „Le coq et le renard“, „La laitière et le pot au lait“. Po odśpiewaniu przez chór gimnazjalny dwóch utworów „Le petit Grégoire i „L'étendard“, uczniowie kl. VIII w towarzystwie uczenic P. Gimnazjum żeńskiego odtańczyli gawota. Po krótkiej przerwie Zbigniew Jaglarz (VIII) zadeklamował wiersz Hamel'a „Notre Jeanne de France“ — poczem uczniowie kl. VII a wraz z Pp. Jędrzejczykówną i Mieroszewskimi, uczenicami P. gimnazjum żeńskiego, odegrali prolog i sceny IX—XI aktu III. Dziewicy Orleańskiej Schillera. Marsz heroiczny, odtańczony przez uczniów kl. VII, deklamacja Tadeusza Jaworskiego (VIII) utworu Delavigne'a: „La mort de Jeanne d'Arc“, ilustrowanego dwoma żywymi obrazami i odśpiewanie przez chór gimnazjalny Marsyljanki zakończyło tę uroczystość. Czysty dochód z tej uroczystości przeznaczono na budowę bursy gimnazjalnej (300 zł.) i na kolonje w Porębie Wielkiej (111 zł.).

Z innych obchodów wspomnieć pokrótce wypada uroczystość św. Jana Kantego, Patrona uczącej się młodzieży, jaką zakład obchodził dnia 20. października.

Dwa razy zorganizowano pogadanki na temat oszczędności, a to w dniu 10. września, aby młodzież zachęcić do założenia szkolnej kasy oszczędności i w dniu 7. grudnia, aby wyjaśnić jej znaczenie oszczędności dla społeczeństwa, narodu i państwa.

Dnia 21. września 1930 r. młodzież klas najwyższych, korzystając ze zwolnienia Kuratorjum, wzięła udział w wiecu protestacyjnym w sprawie wystąpień Treviranusa przeciw naszemu dostępowi do morza. (Patrz rozdział V, ustęp 2).

Dnia 22. września delegacja młodzieży ze sztandarami uczestniczyła w uroczystości odsłonięcia pomnika ku czci poległych.

4. Kolo Ligi Obrony Powietrznej i Przeciwgazowej.

W bieżącym roku szkolnym z powodu szeregu poważnych zmian w łonie Koła normalna propagandowa i oświatowa praca nie mogła być w całej pełni kontynuowana, to też ograniczyła

się do utrzymania istniejącego stanu rzeczy, ażeby dopiero z rokiem przyszłym rozpocząć ją na szeroką skalę i postawić Koło na jeszcze wyższym poziomie. Mimo chwilowego zastoju i trudności Koło odbyło 3 zebrania, w których uczestniczyło po 50 członków.

Normalną pracą i pięknymi wynikami poszczycić się może istniejąca przy Kole: Sekcja modelarstwa lotniczego, której członkowie, wysłani jako reprezentanci Krakowa na zawody ogólnopolskie modeli latających do Warszawy (październik 1930), zdobywszy pierwsze nagrody, wykazali, że Sekcja modelarstwa lotniczego w naszym Zakładzie jest postawiona wysoko.

Również i na wiosennych konkursach modeli latających w Krakowie (31. maj 1931) święcili nasi modelarze triumfy. Uzyskawszy największą ilość punktów, zdobyli jako nagrodę przechodnią puchar, ufundowany przez Miejski i Wojewódzki Komitet L. O. P. P., prócz tego 9 nagród w postaci zegarków, aparatów fotograficznych, rakiet, piór złotych i teczek, nadto 5 dyplomów.

Wyniki indywidualne.

W kategorii A (kadłubowe): I miejsce Sularz M. (kl. VI a), II miejsce Chan K. (kl. VII b), III miejsce Sarnowicz J. (klasa VII b).

W kategorii B (belkowe): I miejsce Sarnowicz J. (VII b), dyplom Chan Kaz. (kl. VII b).

W kategorii C (rekordowe): I miejsce Sularz M. (VI a), III miejsce Sarnowicz J. (kl. VII b), dyplom Bernal Z. (V b).

W klasie juniorów: w kategorii B (belkowe): I miejsce Gawrak M. (III b), dyplom Kotsch A. (III b). W kategorii C (rekordowe): I miejsce Kalicki K. (III a), dyplomy Rucki Wład. (III a), Kleszczyński K. (III a).

Liczba członków Koła wynosiła 240, Koła i Sekcji modelarskiej 28. Na poszczególne klasy przypadalo: I 24, II a 6, II b 7, III a 32, III b 16, IV a 17, IV b 11, V a 15, V b 11, VI a 19, VI b 14, VII a 19, VII b 21, VIII 25 członków.

Zarząd Koła stanowili: Ignacy Kleszczyński, kl. VIII prezes, Adam Bielański kl. VIII wiceprezes, Janusz Porębski kl. VII b sekretarz, Wiesław Szczepański kl. VI a skarbnik, Marjan Sularz kl. VI a bibliotekarz oraz Kazimierz Chan i Józef Sarnowicz (obaj z kl. VII b) jako przewodniczący sekcji modelarskiej.

Od marca 1931 pełnił obowiązki nowy zarząd w składzie: Janusz Porębski prezes, Mieczysław Chudzikiewicz wiceprezes i sekretarz, Zdzisław Olszewski skarbnik, Kazimierz Chan przewodniczący sekcji modelarskiej (wszyscy z kl. VII b), i Jan Oszacki (kl. VI a bibliotekarz).

Opiekunem Koła był p. Kowalczyk.

5. Koło Ligi Morskiej i Kolonjalnej im. Władysława IV.

Z inicjatywy uczniów klasy VI a zawiązało się przy naszym gimnazjum Koło Ligi Morskiej i Kolonjalnej. Celem Koła było jak i innych Kół L. M. i K. uświadamianie młodzieży o korzyściach, płynących z racjonalnego wyzyskania morza, rzek i jezior i utrwalenie podstaw realnej pracy społecznej, zmierzającej do wyzyskania tych korzyści dla dobra Narodu i Państwa, a więc:

- 1) spopularyzowanie wiedzy w zakresie spraw morskich, w szczególności ojczystych, oraz rzecznych i kolonjalnych;
- 2) popierania finansowego rozbudowy floty morskiej.

Na pierwszym posiedzeniu (organizacyjnym) dnia 10-go lutego 1931 r., wybrano następujący zarząd:

Prezes: Przemysław Mroczkowski; — wiceprezes: Jan Oszacki; — sekretarz: Antoni Święcicki; — zastępca sekretarza: Zygmunt Starachowicz; — skarbnik: Stanisław Święcicki; — zastępca skarbnika: Lucjan Mazurkiewicz.

Zebrań zwyczajnych odbyło się 4, w obecności opiekunki Koła p. profesorowej dr. Anieli Leszkowej. Wygłoszono następujące referaty z dyskusją:

„Walka o dostęp do morza“ — kol. Syrzystie Zbigniew (VI a); „Gdynia i morze polskie do roku 1927“ — kol. Starachowicz Zygmunt (V a); „Rozwój Gdyni od roku 1928“ — kol. Oszacki Jan (VI a); „Lotnictwo morskie“ — kol. Pagażewski Stanisław (V a); „Budowa okrętu“ — kol. Schweiger Stefan (VI a); „Historja marynarki w starożytności i wiekach średnich“ — kol. Święcicki Antoni (VI a).

Niedługo po zawiązaniu się Koła zorganizowano bibliotekę L. M. i K., złożoną z książek treści morskiej i innej, oraz czasopism.

Koło zostało zatwierdzone przez dyrekcję Zakładu i przez Zarząd Główny L. M. i K. w Warszawie. — Członków Koło liczyło 71.

c) Wychowanie naukowe.

Dla umożliwienia i ułatwienia młodzieży naszego Zakładu samodzielnego kształcenia się w umiłowanym przez nią kierunku, działały na terenie szkoły różne Kółka naukowe, skupiające się dookoła czytelnii, utrzymywanej kosztem Komitetu Rodzicielskiego, a prowadzonej sprężystości przez Prof. Rudolfa Niemca, który nie szczędził trudu i czasu na racjonalne jej postawienie. Od niej też zaczynam przegląd tych organizacji.

1) Czytelnia.

Czytelnia była otwarta od 24 września 1930 r. do 1 maja 1931 r. Prawo uczęszczania do niej mieli wszyscy uczniowie, począwszy od kl. IV-tej. Czytelnia była otwarta do użytku uczniów dwa razy w tygodniu we środy i piątki od godz. 5—7. Dyżur pełnili następujący uczniowie kl. VII a: Chmiel, Gadowski, Głębowicz, Głogoczowski, Just, Klusek, Pachoński, Rejman, Skoczowski, Trzeciak, Tuziak i Uruski. Zarząd czytelnicy spoczywał w rękach T. Jaworskiego ucznia kl. VII a, jego zaś zastępcą był A. Krzyżanowski (kl. VII a). W roku sprawozdawczym znajdowały się w czytelnicy 23 pisma, w tem 21 pism polskich, 1 francuskie, 1 niemieckie, w porównaniu z rokiem ubiegłym o 2 pisma więcej. Czytelnia posiada pisma ilustrowane, sportowe, literackie, naukowe, statystyczne i techniczne. Największą poczytnością cieszyły się pisma literackie, techniczne i sportowe (*L' Illustration*, *Tęcza*, *Tygodnik Ilustrowany*, *Radjoamator Polski*, *Przegląd Sportowy*). Najliczniej była czytelnia odwiedzana w miesiącach jesiennych i zimowych, na wiosnę zmalała frekwencja.

W roku sprawozdawczym rozszerzono ramy czytelnicy, wprowadzając dział encyklopedyczno-słownikarski. Do tego działu zakupiono następujące dzieła:

Arct: Słownik ortograficzny, Słownik wyrazów obcych. — Brückner: Słownik etymologiczny języka polskiego. — Dzieje powszechne ilustrowane wyd. Bondy (15 tomów). — Cornish: Świat zwierząt (2 tomy). — Konarski-Zipper: Słownik języków polskiego i niemieckiego (4 tomy). — Petit Larousse illustré. — Kruczkiewicz: Słownik łacińsko-polski. — Trzaska - Evert - Michalski: Encyklopedia (5 tomów). — Pomniki Krakowa. — Album zasłużonych Polaków XIX w. (2 tomy). — Zawiliński: Dobór wyrazów.

Opiekunem czytelnicy, jak to już wyżej wspomniałem, był prof. Rudolf Niemiec.

Uczniowie nadto bardzo wydatnie korzystali z biblioteki, z której wypożyczano im książki w następujących terminach:

Po lekcji 4 we wtorki wypożyczano uczniom kl. II a; we środy uczniom kl. II b; we czwartki uczniom kl. VIII; w soboty uczniom kl. I. Od godz. 4—5.30 po południu w poniedziałki uczniom klas III a, III b, IV a, IV b, VII a; a we środy uczniom klas: V a, V b, VI a, VI b, VII b.

Przy wypożyczaniu pomagali bibliotekarzowi ks. Prof. Machecie, który od wielu lat z uśmiechem prowadzi dział polski biblioteki uczniowskiej, uczniowie: Koch I, Blicharski II a, Oplustil II b, Zimnal IV a, Janas IV b, Pliszewski V a, Syrzsitie VI a, Kleszczyński VIII.

Udział uczniów i ruch książek w bibliotece w r. 1930/31 ilustruje następująca tablica:

Klasa	Język polski			Język francuski			Język niemiecki		Ogólna liczba	Ogólna liczba
	L. uczniów wypożyczających	L. wypożyczonych dzieł	L. wypoż. tomów	Liczba uczniów	Liczba dzieł	Liczba tomów	Liczba uczniów	Liczba dzieł i tomów	czytujących uczniów	przeznaczanych tomów
I	45	430	430	—	—	—	—	—	45	430
II a	45	720	720	—	—	—	—	—	45	720
II b	34	377	377	—	—	—	—	—	34	377
III a	34	370	370	18	21	21	—	—	52	391
III b	28	261	261	—	—	—	—	—	28	261
IV a	38	362	377	44	122	122	—	—	82	499
IV b	48	551	570	—	—	—	36	42	84	612
V a	33	296	318	39	85	85	—	—	72	403
V b	25	151	160	—	—	—	12	12	37	172
VI a	53	535	573	49	106	106	—	—	102	679
VI b	28	293	309	—	—	—	14	37	42	346
VII a	28	245	254	12	50	51	—	—	40	305
VII b	27	280	301	—	—	—	28	43	55	344
VIII	49	855	967	16	52	52	15	48	80	1067
Razem	515	5726	5987	178	436	437	105	182	798	6606

2) Kółko literackie kl. VIII i VI a.

liczyło 32 członków 18 kl. VIII a 14 kl. VI a. Przewodniczącym Kółka był Bielański (VIII), zastępcą przew. — Jaglarz (VIII), sekretarzem Beres (VI a), zastępcą sekretarza — Schweiger (VI a), Kuratorem zaś Ks. Prof. Wł. Macheta.

W związku z 100-rocznicą Powstania listopadowego członkowie Kółka starali się poznać gruntowniej poezję r. 1831. W tym celu czytali utwory powstałe na tle tego roku, studjowali dzieła omawiające owe utwory, a z wynikami swej pracy zaznajamiali członków w referatach, wygłaszanych na zebraniach i ilustrowanych recytacjami, po których odbywała się dyskusja. Poza referatami na temat poezji roku 1831 wygłaszali referaty na temat różnych zagadnień z literatury dawniejszej i nowszej.

Referaty wygłoszono następujące:

Kolankowski (VIII): Powstanie listopadowe i stosunek 3 wieśców do niego.

Jaglarz (VIII): Ideologia liryki powstania listopadowego.

Golonka (VIII): Wyspiański i jego twórczość.

Bielański (VIII): Inscenizacja i dekoracja Warszawianki Wyspiańskiego.

- Kleszczyński (VIII): Chłopicki w historii, a w Warszawiance.
 Gols (VIII): Geneza i motyw pieśni w Warszawiance.
 Alber (VIII): Marja w Warszawiance a Rosa Weneda w Lilli Wenedzie Słowackiego i Cassandra w Odprawie posłów greckich — Kochanowskiego.
 Jaglarz (VIII): Idea i sądy o Warszawiance.
 Lutwak (VIII): Noc Listopadowa Wyspiańskiego.
 Sokołowski (VIII): Lelewel Wyspiańskiego.
 Beres (VI a): Pieśń o dobrej sławie Kochanowskiego, a Oda do młodości Mickiewicza.
 Skrochowski (VI a): Szachy Kochanowskiego a Warcaby Mickiewicza.
 Schweiger (VI a): Poezja łacińska Kochanowskiego.
 Gibiński (VI a): Walka o język polski w epoce odrodzenia.
 Syrystie (VI a): Kompozycja Kazań sejmowych Ks. Skargi.
 Osuchowski (VI a): Kazanie Ks. Skargi: O miłości ojczyzny, a rozprawa Libelta: O miłości ojczyzny.
 Syrystie (VI a): Powieść M.: Rodziewiczówny.

3) Kółko filologiczne.

Liczyło ono 18 członków, a to 6 z kl. VI a, 12 z klasy VII b. Zebrań odbyto 19, obecnych bywało 71%.

Czytano Plauta „Bracia“ i Seneki „Listy moralne do Lucyljusza“.

Wygłoszono referaty:

- 1) Dramat w Rzymie — Chudzikiewicz kl. VII b.
  - 2) Komedja w Rzymie — Porębski kl. VII b.
  - 3) O Braciach Plauta — Pretzel kl. VII b.
  - 4) O religji greckiej — Wolny kl. VII b.
  - 5) O religji rzymskiej — Pretzel kl. VII b.
  - 6) O filozofji greckiej — Zięba kl. VI a.
  - 7) O Listach Seneki — Lempart kl. VII b.
  - 8) O architekturze rzymskiej — Kotsch kl. VII b.
- Opiekę sprawował Prof. J. Plezia.

4. Kółko romanistyczne.

Posiedzenia Kółka romanistycznego odbywały się co tygodnia, z uczniami VII kl. we czwartki, a w piątki z VIII kl. W VII kl. było 15 członków. Uczniowie przeczytali i omówili „Andromaque“ Racine'a, nowelki Daudet'a z „Lettres de mon moulin“ i „Atala“ Chateaubriand'a. Sześciu członków Kółka napisało referaty o wybitniejszych postaciach XVII w.

W VIII kl. było 12 członków Kółka. Przeczytało się i omówiło komedję Marivaux: „Jeu de l'amour et du hasard“, no-

welki Anatole France'a, oraz Vigny z cyklu „Servitude et grandeur militaires“, „Laurette ou le cachet rouge“. Wygłoszono kilka referatów, jako to: „Le développement de la comédie en France“, „Les écoles littéraires“, „La vie des salons“, „Les premiers monuments littéraires en France“, „Le classicisme et le romantisme“ etc. Posiedzenia cieszyły się dobrą frekwencją.

5. Kółko historyczne.

Kółko rozpoczęło pracę z dniem 30 września 1930 r. pod opieką P. Prof. M. Kupczyńskiego. Prezesem Kółka był uczeń kl. VIII Zbigniew Jaglarz, a sekretarzem uczeń kl. VII a Tadeusz Jaworski. Po ich ustąpieniu w dniu 10 marca 1931 r., wybrano Zarząd nowy. Na jego czele stanął Tadeusz Jaworski, a sekretarzem został Jan Ossacki. W roku sprawozdawczym Kółko odbyło 14 posiedzeń zwyczajnych i jedno walne zebranie. Porządek dzienny tych zebrań był zawsze następujący: 1) Odczytanie protokołu z ostatniego zebrania. 2) Referat. 3) Dyskusja nadreferatem. 4) Wolne wnioski i interpelacje. 5) Odczytanie listy członków.

Wygłoszono następujące referaty:

- 1) Kuśnierz: Polska nad Bałtykiem.
- 2) Kuśnierz: Kolonizacja polska w Brazylii.
- 3) Menschik: Gdańsk a Polska I część.
- 4) Menschik: Gdańsk a Polska II część.
- 5) Kuśnierz: Zmiany psychiki Niemców od r. 1918.
- 6) Redyk: Kazimierz Pułaski (I część).
- 7) Redyk: Kazimierz Pułaski (II część).
- 8) Paszkiewicz: Liga Narodów.
- 9) Lipczyński: „Bibula i pisma niedozwolone w b. zaborze rosyjskim.
- 10) Pachoński: Kwestja mniejszości narodowych w Niemczech.
- 11) Wojna rosyjsko-japońska w 1905 r.
- 12) Menschik: Zarys powstania styczniowego.
- 13) Gadomski: Polityka Niemiec podczas wojny światowej na podstawie pamiętników Büllowa (I część).
- 14) Gadomski: Polityka Niemiec podczas wojny światowej na podstawie pamiętników Büllowa (II część).
- 15) Rudolf: Wojsko polskie w 1914 r. i wskrzeszenie armji polskiej.

Zebrania odbywały się dwa razy na miesiąc we wtorki o godz. 4-tej po południu. Średnia frekwencja na zebraniach wynosiła 27 uczniów, przyczem zaznaczyć należy, że uczniowie

kl. VIII przestali uczęszczać na zebrania w marcu z powodu zbliżającego się egzaminu dojrzałości.

Do Kółka należało 54 uczniów. W tem 9 z klasy V a, 12 z kl. VI a, 11 z kl. VI b, 12 z kl. VII a i 10 z kl. VIII.

Spis członków Kółka historycznego.

Klasa V a: 1) Strzetelski, 2) Michoński, 3) Pliszewski, 4) Siess, 5) Ahrends, 6) Koczur, 7) Kiersztyn, 8) Petecki, 9) Jankowski.

Klasa VI a: 1) Grabowski, 2) Mroczkowski, 3) Schweiger, 4) Haydukiewicz, 5) Gibiński, 6) Kowalski, 7) Lipczyński, 8) Passakas, 9) Oszacki, 10) Syrzistie, 11) Dura, 12) Osuchowski.

Klasa VI b: 1) Kunzek, 2) Herzog, 3) Wander, 4) Toliński, 5) Rydel, 6) Buzek, 7) Sokulski, 8) Dużyk, 9) Gruszka, 10) Dyński, 11) Filek.

Klasa VII a: 1) Bednarczyk Antoni, 2) Bednarczyk Wacław, 3) Machalski, 4) Gadomski, 5) Kirchmayer, 6) Targowski, 7) Prażmowski, 8) Menschik, 9) Pachoński, 10) Tuziak, 11) Małecki.

Klasa VIII: 1) Jaglarz, 2) Paszkiewicz, 3) Chrząszcz, 4) Targowski, 5) Kuśnierz, 6) Lechowski, 7) Redyk, 8) Biełański, 9) Palmrich, 10) Chmura.

5) Kółko Krajoznawcze.

Koło Krajoznawcze Uczniów P. Gimn. IV, liczące członków 114, należy do Ogólnego Związku Kół Krajoznawczych Młodzieży Szkolnej w Krakowie. Opiekunem i kierownikiem Koła jest Prof. L. Leszko. Wydział stanowi: Władysław Haydukiewicz — prezes, wydziałowi: Kielawa, Kowalski, Kielman.

Myśl założenia Koła powstała po wycieczce wakacyjnej (42 dniowej) przez Tatry, Pieniny, Spisz, Orawę, Podhale, w której wzięło udział 6 uczniów naszego Zakładu. Na walnym zebraniu 18 września 1930 r. dokonano wyboru Wydziału i nakreślono program pracy.

Praca Koła dotyczyła zarówno strony teoretycznej, jak i praktycznej krajoznawstwa. Urządzano liczne wycieczki, omawiano i porządkowano zebrany materiał, urządzano wieczory dyskusyjne i propagandowe.

Biblioteka Koła liczy obecnie 85 tomów z dziedziny krajoznawstwa i turystyki. Zbiory krajoznawcze Koła obejmują pokazny zbiór okazów, 1500 fotografii z tej dziedziny, zbiór modeli, map, zielników, zbiorów geologicznych etc.

Zebrania odbywały się częściowo w Gimnazjum IV, a częściowo w Świetlicy Kół Krajoznawczych.

Wedle brzmienia statutu celem Koła jest „poznać wszechstronnie piękność i bogactwo ziem Polski, zrozumieć doniosłość pracy oświatowej i krajoznawczej“. Praca ta ma budzić i pogłębiać miłość ojczyzny.

W okresie sprawozdawczym ogłoszono w Kole 15 pogadanek, ilustrowanych szkicami, mapami, fotografiami, reliefami i obrazami świetlnymi. Tematy niektórych odczytów i referatów:

- 1) Turystyka zimowa (prof. Leszko).
- 2) Wyprawy i odkrycia geograficzne (Kielawa).
- 3) Higijena wycieczek (Kielawa).
- 4) Materjały regionalne w okolicy Krakowa (Haydukiewicz).
- 5) Ruch turystyczno-krajoznawczy we Włoszech, Szwajcarii, Niemczech i Francji (Haydukiewicz).
- 6) Turystyka kajakowa i tereny wodno-turystyczne Polski (prof. Leszko).
- 7) Współczesny ruch weekendowy jako źródło zdrowia moralnego i fizycznego (Haydukiewicz).
- 8) Praca zarobkowa ludu polskiego (Kowalski).
- 9) Ziemia ojczysta Mickiewicza (Kielawa).

Koło urządziło dwa wieczorki regionalne w sali teatralnej Państw. Sem. Żeńsk., oraz jeden odczyt krajoznawczy w sali kina Muzeum Przemysłowego przy ul. Smoleńskiej.

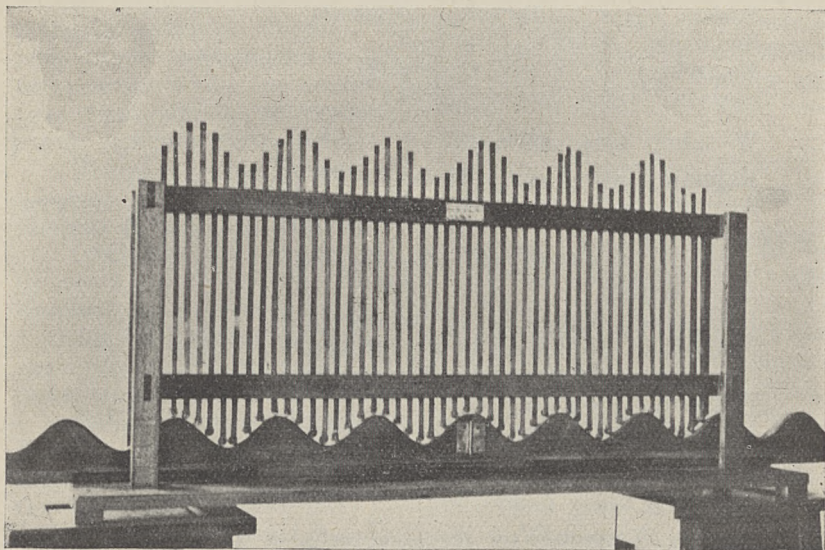
Sprawie Pomorza i Bałtyku poświęcono wieczór propagandowy z wyświetleniem obrazów świetlnych. O zabytkach Pomorza mówił W. Haydukiewicz. Koło pomogło przy urządzeniu Wystawy Ligi Ochrony Przyrody oraz Wystawy regionalnej w miejskiej Hali Wystawowej.

Członkowie Koła umieszczali liczne artykuły w pismach szkolnych, krajoznawczych i harcerskich. Koło przyjmowało i pełniło funkcje przewodników z okazji wycieczki gimnazjum Sandomierskiego.

Wycieczki. Prócz bliższych w okolice Krakowa, Jury Krakowskiej, Bielan, Tyńca, zorganizowano następujące wycieczki większe: 2. VII. — 14. VIII. 1930: Beskid Zachodni, Babia Góra, Orawa, Podhale, Pieniny i Tatry; 17. X. — 18. X. 1930: Ojców, Olkusz, Pustynia Błędowska; 20. XII.: Bielany; 26. XII. do 2. I. 1931 (ferje świąteczne): Tatry, Hala Gąsienicowa, 31. I. do 3. II. 1931 (małe wakacje): Zwardoń, Czacza; 31. I. — 3. II. 1931: Kalwarja, Kęty, Oświęcim; 3. IV. — 13. IV. 1931 (ferje świąteczne): Hala Gąsienicowa; 19. V. — 21. V. 1931: Pasma Babiej Góry.

6. Kółko fizyczne.

Kółko fizyczne liczyło 67 członków, uczniów klas szóstych, siódmych i ósmej. Opiekunem Kółka był Prof. Fijol, prezesem Kleszczyński VIII, sekretarzem Pachoński VII a, skarbnikiem Krzyżanowski VII a. Kółko podzielono na trzy sekcje klasowe, odbywające osobne posiedzenia z własnymi wiceprezesami i podsekretarzami. W pierwszą, drugą i trzecią środę miesiąca o godz. 7 wieczorem zgromadzały się odpowiednie sekcje klas szóstych, siódmych i ósmej, a ostatnia środa była przeznaczona dla wszystkich. Pierwsza sekcja, licząca członków 19, zajęła się biografją i dziełami sławnych fizyków; największą ruchliwość i zainteresowanie w różnych kierunkach okazała sekcja klas

Falownica zbudowana przez Pietrzykowskiego,
ucznia kl. VII. b.

siódmych; w kierunku konstrukcji aparatów wykazał niezwykłą sprawność uczeń Pietrzykowski (VII b) przez wykonanie falownicy z drzewa o dużych rozmiarach, ilustrującej zasadę nakładania się fal.

Druga sekcja liczyła 36 członków. Sekcja klasy ósmej (członków 12) miała ponadto cel praktyczny przygotowania się do egzaminu maturalnego i w osobnych godzinach przerabiała zagadnienia z nowo wydanego zbioru Zillingera. Oprócz referatów, doświadczeń i dyskusyj, członkowie Kółka czynni byli przy organizowaniu wycieczek naukowych, z których dostarczali zdjęć fotograficznych, pomagali technicznie przy uroczy-

stościach szkolnych, przy porządkowaniu zbiorów fizykalnych i t. p. Na szczególniejszą wzmiankę zasługuje praca uczniów kl. VII a Gostkorzewicza i Krzyworzeki, którzy przy pomocy epidjaskopu wykonali wielkich rozmiarów transparenty, przedstawiające wodzów Powstania Listopadowego, które wyświetlano w stuletnią rocznicę powstania. Na tem miejscu składamy podziękowanie Rodzicom uczniów, których staraniem wypożyczono do iluminacji odpowiednią ilość reflektorów. Drugą pracą wymienionych uczniów był transparent z portretem Marszałka Piłsudskiego, wyświetlany w dniach 18-go i 19-go marca b. r.

W sekcji klas szóstych wygłosili referaty:

Syska: Życie i odkrycia Galileusza.

Święcicki: Mikołaj Kopernik.

Mazurkiewicz: Karol Olszewski.

Rydel: Marjan Smoluchowski.

W sekcji klas siódmych:

Rejman: Jak pracują Mościce? (z przeżroczami).

Kirchmayer: Pierwiastki promieniotwórcze w układzie perjodycznym.

Schneid: Arsen i jego zastosowanie.

Sala: Krzem.

Pachoński: Materjały wybuchowe.

Menschik: Białka (z demonstracjami).

Głogoczowski: Komórka fotoelektryczna.

Rejman: Telewizja.

Kirchmayer: Zarys teorii względności.

Jaworski: Technika filmów dźwiękowych.

W sekcji klasy ósmej:

Jaglarz: Gigantyczne zamiary techniki 20 stulecia.

Kuśnierz: Wyzyskanie ciepła słonecznego w niskiej temperaturze.

d) Wychowanie estetyczne.

Oprócz wychowania moralnego, państwowego i intelektualnego, opiekowano się w zakładzie również wychowaniem estetycznym. Szło ono w kilku kierunkach. Przedewszystkiem starano się o estetyczny wygląd wnętrza całego budynku i poszczególnych sal szkolnych. W tym celu przystrajano okna akwarjami, poręcze schodów skrzynkami z kwiatami, ściany różnemi obrazami.

Pewne lekcje języka polskiego, języków nowożytnych i łacińskiego obracano specjalnie na deklamację, przyczem zwracano uczniom uwagę na piękno żywego słowa.

Profesorowie rysunków prowadzili młodzież na wystawy obrazów i sztuk plastycznych, aby wywołać w nich zainteresowanie tym działem twórczości artystycznej.

Największą jednak troskliwością otoczono zamięłowanie młodzieży do muzyki. Prowadzono ją na koncerty, urządzano audycje radiowe, prowadzono naukę gry na skrzypcach i opiekowano się temi organizacjami, których celem było budzenie kultury estetycznej wśród kolegów. Należy do nich w pierwszym rzędzie

1. Orkiestra dęta.

Jest to jedna z najstarszych organizacji uczniowskich na terenie naszego Zakładu, gdyż istnieje już 30 lat. Od samego początku opiekuje się nią Profesor M. Kupczyński, który mimo rozlicznych zajęć poświęca jej omal cały czas wolny. Koszt jej utrzymania wziął na siebie Komitet Rodzicielski. Oplaca on przede wszystkim nauczyciela muzyki i łoży na zakupno i naprawę instrumentów, jakoteż kupuje nuty.

Próby w b. r. odbywały się dwa razy w tygodniu: we środy i soboty po dwie godziny pod kierownictwem znanego kapelmistrza p. Wacława Karasia.

Orkiestra brała udział we wszystkich szkolnych uroczystościach, a w okresie świąt Bożego Narodzenia występowała z kolendami na chórze w kościele św. Anny.

Jak w każdym roku, tak i w obecnym orkiestra straciła paru członków z powodu ukończenia przez nich studjów gimnazjalnych. Aby nie doprowadzić do jej rozbicia, utrzymuje się i kształci zawsze dwie obsady: starszą i młodszą (uzupełniającą). — W b. roku opuścili szeregi starszych następujący jej członkowie: Niemczyk Wojciech, Mroczkowski Zbigniew, Senowski Jerzy, Boguszewski Bohdan.

Dyrygentem orkiestry dętej był p. Tadeusz Pilecki.

Skład osobowy orkiestry dętej.

Kl. III a: Kukliński Czesław, Kalicki Kazimierz.

Kl. V a: Koczur Rudolf, Riazancew, Schwarz Roman.

Kl. V b: Skoczowski Stanisław.

Kl. VI a: Biedroński Mieczysław, Krzyształowicz Władysław, Bogatyński Antoni, Sularz Marjan, Pankiewicz Zbigniew.

Kl. VI b: Turek Kazimierz, Uznański Mieczysław, Kraj Julian, Marczak, Mikulski Józef, Karaś Eugenjusz.

Kl. VII a: Krzyworzeka Jan, Gostkorszewicz Samuel, Zgorzelski Józef, Chmiel Miłosz, Rudolf Zdzisław, Czajka Bronisław, Koczur Julian, Majer Teodor, Babuła Feliks, Radwański Andrzej, Skoczowski Marjan.

Kl. VII b: Ochalski Jan, Szumera.

Kl. VIII: Niemożyk Wojciech, Mroczkowski Zbigniew, Senowski Jerzy, Boguszewski Bohdan.

Utwory grane przez orkiestrę dętą.

Hymny: Hymn Polski, Boże coś Polskę, Rota, Marsyljanka, Hymn Węgierski.

Marsze: Komp. W. Karaś: „Tenner“, „Krakowskie dzieci“, „Vivat Polonia“, „Pro Patria“, „Apollo“, „Polonia Restituta“, żałobny „Ostatnie dźwięki“. Komp. E. Stole: „Studencki“, „Raz na raz“, „Na polu sławy“, „Maréchal Foch“, żałobny „Na cmentarz“, walc „Szept kwiatów“. Komp. J. Labsky: „Olympiada“. Komp. J. Kalinow: „Practicus“. Komp. Schröder: polonez „Wygnañcy na Sybir“. Nadto: marsz „Pierwsza Brygada“, „Krakowiak“, marsz żałobny „Ostatnia droga“, Kolendy, pieśni kościelne.

2. Orkiestra symfoniczna.

Oprócz orkiestry dętej posiada Zakład orkiestrę symfoniczną, którą opiekuje się również Prof. M. Kupczyński a prowadzi pan Tadeusz Pileski.

Próby odbywały się raz na tydzień co soboty, a przed każdorazowym występem codziennie.

Orkiestra brała udział we wszystkich uroczystościach szkolnych oraz w wieczorze ku czci św. Joanny d'Arc w sali Domu Katol. Nadto występowała na chórze w kościele św. Anny.

Skład osobowy orkiestry symfonicznej.

Kl. III a: Kukliński Czesław.

Kl. V b: Romański Tadeusz, Rybarski Kazimierz.

Kl. VI a: Pankiewicz Zbigniew.

Kl. VI b: Ziemia Adam, Mikulski Józef, Turek Kazimierz, Karaś Eugenjusz.

Kl. VII a: Ekier Jan, Borkowski Jerzy, Gostkorzewicz Samuel, Menschik Zygmunt, Zgorzelski Józef.

Kl. VII b: Wilga Witold, Ochalski Jan.

Kl. VIII: Senowski Jerzy, Kleszczyński Ignacy, Kukliński Antoni, Jaglarz Zbigniew, Chmura Henryk.

Utwory grane przez orkiestrę symfoniczną.

Namysłowski: Mazur „Podkóweczki dajcie ognia“.

Karasiński: Wale „L'amour pour l'amour“.

Brzeziński: Polonez.

Chopin: Polonez A-dur.

F. Abt: Waldandacht.

Moniuszko: Piosenka żołnierska, Pieśń wieczorna.

Mendelsohn: Marsz weselny.

Joteyko: „Frottola Italiana“.

Kurpiński: „Polonez „Witaj królu“.

Wroński: „Dumka“.

Bach - Gounod: „Ave Maria“.

Schubert: „Ave Maria“.

Sousa: „Marsz gwiazdzisty“.

Boildien: Uwertura „Kalif z Bagdadu“.

Suppé: Uwertura „Lekka kawalerja“.

Dla wyszkolenia i zapewnienia orkiestrze symfonicznej przyszłych młodych skrzypków, prowadzono w zakładzie zbiorową naukę gry na skrzypcach przy finansowem poparciu Komitetu Rodzicielskiego.

Zapisało się uczniów 27. — Lekcje rozpoczęły się dnia 15-go września 1930 r. Uczniowie zostali podzieleni na 4 grupy.

1) I grupa (początkująca) przerobiła I i II część Szkoły Langera, zapoznała się z wiadomościami wstępnymi, zasadami gry na skrzypcach i zasadami muzyki.

2) II grupa zapoznała się z dalszemi wiadomościami muzycznymi i przegrała II i III część Szkoły Langera.

3) III grupa przerobiła początki pozycyj (od 1 do 5-ej) ze Szkoły Hohmanna, duety Mazasza I i II zeszyt (op. 38).

4) IV grupa przerobiła pozycje od 4-ej do 7-ej ze Szkoły Hohmanna, duety Mazasza, II zeszyt (op. 38) i I zeszyt (op. 39).

Wyniki osiągnięto zupełnie dobre, bo jakkolwiek prowadzono naukę zbiorową, to nauczyciel poświęcał dużo czasu na indywidualne ćwiczenia uczniów.

3. Kolo Miłośników Fotografji.

W b. r. szkolnym prowadził Kolo w dalszym ciągu prof. A. Dziurzyński, mając do pomocy uczniów kl. VIII. A. Kuklińskiego (skarbnika) i Ign. Kleszczyńskiego (gosp. Kola), jakoteż K. Gibińskiego (VI a) zastępcę gospodarza.

Zazwyczaj praca w Kole najsilniej rozwija się w jesieni i na wiosnę; w tym roku wyjątkowo z powodu prac rekonstrukcyjnych w gmachu szkolnym praca ograniczyła się przeważnie do miesięcy jesiennych, częściowo zimowych, odpadła zaś praca wiosenna. Odczyt o wzmacnianiu i osłabianiu negatywu wygłosił prof. A. Dziurzyński. On też poprowadził wycieczkę fotograficzną w zimie w okolicy Krzeszowic, w której jednakże wzięło udział stosunkowo niewielu członków Kola, a to z powodu niekorzystnych warunków atmosferycznych.

Praca w ciemni dostępną była dla wszystkich członków bez ograniczenia i bez dopłaty, a to dzięki zaprowadzeniu miesięcznej wkładki członkowskiej w wysokości 1 zł. Umożliwiła ona zakup potrzebnych odczynników chemicznych, jakoteż prowadzenie drobniagowej sprzedaży płyt i papierów, przeznaczonych dla młodzieży uboższej. Dla skierowania wysiłków członków w kie-

Kilko fotograficzne w oczekiwaniu na pociąg.

runku artystycznym przeprowadzono konkurs na temat dowolny z trzema nagrodami.

Sąd konkursowy w osobach prof. J. Jodłowskiego i L. Leszki i P. B. Furowicza przyznał pierwszą nagrodę J. Golsowi (VIII), drugą I. Kleszczyńskiemu (VIII), trzecią K. Gibińskiemu (VI a). Wyróżnił nadto pracę R. Ordyńskiego (VI a). Pierwszą nagrodę stanowił aparat fotograficzny formatu 4.5×6 z anastygmatem Meyera Helioplanem 5.4, ofiarowany laskawie Kołu przez znaną firmę krakowską B. Furowicza, ul. Sławkowska 1. 3. Dzięki poparciu p. B. Furowicza otrzymało Koło w tym roku od francuskiej firmy Lumière'a poważny transport płyt i papierów fotograficznych (15 tuz. płyt różnych wymiarów, 33 paczek papierów fotogr., próbki wołacza i utrwalacza), wszystko pierwszorzędnej jakości. Drugą firmą, która wydatnie poparła Koło była belgijska firma Gevaerta, która przysłała w formie próbek dużą ilość płyt i paczek papierów fotograficznych, rozchwytywanych podobnie jak wyroby Lumiera przez członków Koła. Nie zapomniała o Kołu i firma Kodak, która ofiarowała jednakże członkom towar wysortowany i wycofany z obiegu, skutkiem czego nie wzbudził on spodziewanego entuzjazmu w młodych adeptach sztuki fotograficznej. Dyrekcja, jakoteż zarząd Koła czują się w miłym obowiązku podziękować na tem miejscu wszystkim tym firmom, jakoteż p. B. Furowiczowi za laskawe poparcie młodej instytucji i za przyczynienie się w ten sposób do rozpowszechnienia fotografii amatorskiej wśród młodzieży polskiej.

W b. r. inwentarz K. M. F. powiększył się o aparat powiększający firmy Bujaka ze Lwowa, format 9×12 , zakupiony dzięki pomocy finansowej Komitetu Rodzicielskiego, za co zarząd i członkowie Koła składają Mu gorące podziękowanie.

e) Wychowanie fizyczne.

Podobnie jak w latach poprzednich, korzystał nasz Zakład także w b. r. przy nauczaniu metodycznej gimnastyki z wielkiej sali i boiska Sokola (18 godzin rano), tudzież z sali gimnastycznej w Seminarjum nauczycielskiem męskim (10 godzin po południu). Oplatę za wynajem sal pokryto w lwiej części z subwencji, przyznanej przez Min. W. R. i O. P. O ile tylko warunki atmosferyczne i temperatura dopisywały, ćwiczone na świeżem powietrzu. Zarówno na sali jak i na boiskach młodzież występowała w przepisany stroju gimnastycznym. Lekarz szkolny, z którym wychowawca pozostawał w ciągłym i ścisłym porozumieniu, czuwał bacznie nad stanem zdrowotnym uczniów, uwalniając na podstawie szczegółowego badania słabych i chorowitych — na stałe, chwilowo niedysponowanych — czasowo — zależnie od stopnia i jakości niedomagania.

Jakkolwiek punkt ciężkości spoczywał na metodycznych lekcjach, prowadzonych w myśl programu Min. W. R. i O. P., to

Zdjęcie z parku krzeszowickiego.

mimo to przeznaczano dużo czasu na zabawy i gry ruchowe (najwięcej przez młodzież lubiane), które wplataną już to w lekcje metodyczne, już to przeprowadzano na osobnych godzinach. Z pomiędzy gier, uprawianych na terenie szkolnym wysunęły się na pierwsze miejsce: koszykówka, siatkówna, piłka ręczna, nożna, walka narodów (dla młodszych) i wielka ilość innych. I przy metodycznych ćwiczeniach i przy grach uwzględniano siłę, wiek fizjologiczny i sprawność cielesną, licząc się zawsze z czasem trwania wysiłku i stopniem zmęczenia. Pamiętano i regulowano przebieg lekcji tak, aby uczeń z niej korzyść odniósł, a równocześnie na następnej godzinie przedmiotu umysłowego nie uskarżał się na nadmierne przemęczenie.

Do całokształtu wychowania fizycznego należały jeszcze liczne sporty i wycieczki. Z pośród wielkiej ilości sportów każdy zdrowy i ochotny uczeń mógł wybrać sobie dziedzinę, najlepiej jego dyspozycjom fizycznym odpowiadającą. Z dobrze zaopatrzonego inwentarza szkolnego, dysponującego 48 parami nart i 60 par. łyżew, korzystał spory zastęp uczniów.

Wycieczki szkolne w bliższe i dalsze okolice Krakowa organizowane w porze letniej przez wychowawców fizycznych i klasowych miały charakter krajoznawczo-rozrywkowy, w porze zimowej stosowano często ku wielkiej radości chłopców cało- lub półdniowe „kuligi“ i rzadziej ze względu na koszty i sprzęt, wycieczki narciarskie.

Cała działalność sportowa była zogniskowana w Kole sportowym.

1. Koło sportowe

liczyło 93 członków i rozpadało się na szereg sekcji, które przeważnie rozwijały żywą działalność. Na walnym zebraniu, odbytem we wrześniu 1930 r. dokonano wyboru nowego Wydziału w osobach: Zgorzelskiego Józefa (VII a) prezesa, Sarnowicza Józefa (VII b) wiceprezesa, Koczura Juljana (VII a) sekretarza i Kisielewskiego Wilhelma (VII a) skarbnika. Opiekę nad Kolem przy pomocy profesorów Leszki i Lubowieckiego sprawował prof. Kowalczyk.

Sekcja lekkoatletyczna (kier. Sarnowicz Józef VII b) uruchomiona zaraz z początkiem r. szk. pracowała pod kierownictwem prof. Lubowieckiego najpierw w Parku im Dra Jordana, później na skutek jego zabiegów uzyskała możliwość trenowania na boisku „Cracovii“. Treningi odbywały się 3 razy tygodniowo po 1 godzinie. Przerobiono w 54 lekcjach wstępne opanowanie stylowe w biegu krótkim (sprincie), skoku wdal i wzwyż, w rzucie dyskiem, kulą i granatem; wygłoszono dwa wykłady z dziedziny lekkiej atletyki. Przeprowadzono dwie próby sprawności na początku treningów i po zimie (we wrześniu i w kwietniu).

Rezultaty pracy okazały się skuteczne, co wykazali uczestnicy w czasie święta P. W. i W. F.

Sekcja narciarska (kier. Porębski Janusz VII b) pod opieką profesorów Leszki i Lubowieckiego skupiała swą działalność głównie na terenach bliższych Krakowa. W listopadzie odbyły się 2 odczyty z obrazami świetlnymi na temat turystyki zimowej (prof. Leszko) i racjonalnej zaprawy, oraz pogadanki o sprzęcie narciarskim i jego konserwacji. Sekcja odbywała treningi narciarskie na wzgórzach podkrakowskich dla początkujących i wprawnych, oraz wycieczki do Bielan i w Jure Krakowską. Z dalszych podnieść należy 3-dniowy kurs narciarski, zorganizowany w marcu 1931 do Zakopanego. Zrobiono 3 wycieczki: na Cyrle, Gubałówkę i Halę Gąsienicową. Pogoda wspaniale dopisała. Uczestnicy w liczbie 13 wrócili zdrowi i zadowoleni (prof. Lubowiecki). Ponadto członkowie Sekcji odbyli szereg wycieczek prywatnych w Beskidy i Gorce, oraz wzięli udział w zawodach o sprawność, urządzanych corocznie przez Polski Związek Narciarski — z wynikiem pomyślnym.

Sekcja łyżwiarska hockey'owa (kier. Zgorzelski Józef (VII a) ćwiczyła w Parku Krakowskim i na boisku „Sokoła“. Odbyła dwa spotkania z drużynami Gimnazjów VIII i im. St. Jaworskiego, prócz tego wzięła udział w zawodach, zorganizowanych przez Koło gimnazjum IX.

Sekcja pływacka (kier. Roupert Leszek VIII) uruchomiła w styczniu i lutym kurs pływania w YMCA. 32 uczestników z różnych klas nauczyło się sztuki pływania. W maju i czerwcu uczęszczano do pływalni w Parku Krakowskim.

Sekcja gier sportowych (kier. Br. Czajka VII a) urządziła zawody eliminacyjne w koszykówkę w czasie feryj półrocznych między klasami własnego Zakładu. Miejsce I zdobyła klasa VII a, drugie VI b. Zwycięzców udekorowano żetonami, ufundowanymi przez Zarząd Koła.

Sekcja tenisowa (kier. Szulc Z. VII a). Celem udostępnienia szlachetnego, ale stosunkowo kosztownego sportu, zakupiła Dyrekcja rakiety i piłki i opłaciwszy w abonamencie kort w Parku im. Dra Jordana w miesiącu maju za 100 godzin, w czerwcu za 125, umożliwiła kilkudziesięciu uczniom zaprawę i miłe a pożyteczne dla zdrowia spędzenie czasu na świeżym powietrzu.

Sekcja wioślarska wystawiła dwie drużyny, które odbywały pod kierownictwem prof. Leszki naukę wiosłowania i wyjazdy ćwiczebne na Przystani Szkolnej „Koła Wioślarskiego Młodzieży Szkolnej“ na Wiśle. Odbywano nadto wyjazdy na kajakach, oraz wzięto udział w wycieczce Koła Wioślarskiego gimnazjum w Sandomierzu w czasie Zielonych Świąt, odprowadzając gości do Niepołomic.

Sekcja kolarska (kier. Krzyżanowski A. VII a) wystąpiła na czele Gimnazjum w czasie pochodu na Blonia dla wysłuchania Mszy św. z okazji uroczystości 3 maja.

Sekcja szermiercza (kier. Biedroński VI a) ćwiczyła w salach Akademii Górniczej pod kierownictwem prof. Linnemana.

Sekcja ping-pongowa. Gra w ping-pong, zdobywszy sobie w ostatnich czasach ogromną popularność, została także przeniesiona na grunt szkolny i potraktowana jako miła i bardzo interesująca rozrywka pokojowa, zwłaszcza w miesiącach chłodnych. Prezesem Sekcji był Gajewski J. (kl. V b), sekretarzem Pachonński Z. (VII a), opiekunem prof. Kowalczyk. Z braku na razie specjalnych stolików ping-pongowych odbywano treningi w niedziele i święta rano na stołach rysunkowych. Członków, przeważnie z klas niższych, liczyła Sekcja 119.

W dniach 7—8 marca b. r. urządzono międzygimnazjalny turniej ping-pongowy, w którym wzięło udział 7 gimnazjów krakowskich o nagrodę przechodnią w postaci pucharu, ufundowanego przez b. Redakcję pisma Gimnazjum IV — „Czwartak“. Nasz Zakład reprezentowali: Gajewski J. i Rouppert L. (klasa VIII), którzy w zapasach uzyskali II miejsce i nagrody w formie żetonów. I miejsce i puchar zdobyło Gimnazjum III.

Prócz tego wybitniejsi członkowie Sekcji brali udział w turniejach Gimnazjum III i Żydowskim, ponadto rozgrywali towarzyskie mecze międzygimnazjalne i międzyklasowe.

2. Życie harcerskie.

Do drużyn harcerskich należało w roku szkolnym 1930/31 uczniów 91, a to do drużyny I — 25, drużyny IV — 35, drużyny VI — 26, pozatem 3 uczniów pracowało w charakterze p. o. instruktorów w innych drużynach.

Opiekę nad harcerzami z ramienia Dyrekcji zakładu sprawował Dr Marjan Pelczar.

a) Drużyna I.

I męska drużyna harcerska im. Tadeusza Kościuszki liczyła w bieżącym roku w swoim gronie 25 uczniów gimnazjum IV. Kierownictwo drużyny spoczywało do kwietnia 1931 r. w rękach drużynowego Zdzisława Bałabuszyńskiego, obecnie prowadzi drużynę Zdzisław Wiktor, stud. medycyny U. J.

W czasie od 3. lipca do 1. sierpnia 1930, urządziła drużyna obóz w Sieniawie (koło Nowego Targu). Wzięło w nim udział 8 uczniów naszego Zakładu, z tych dwóch w charakterze zastępowych. Program obozu przede wszystkim podkreślał wyrobienie harcerskie i pracę społeczną. W czasie obozu urządzono festyn, z którego dochód oddany został na cele budowy Domu ludowego w Rabie Wyżnej. Drużyna wzięła udział w gaszeniu po-

zaru, który wybuchł w Sieniawie. Energiczna pomoc, jakiej udzielili harcerze w walce z ogniem, zyskała im pisemne podziękowanie ze Starostwa w Nowym Targu. Życie obozowe urozmaiciły liczne wycieczki w Pieniny i Gorce. Opiekunem obozu z ramienia K. P. H. był pan Józef Hexel, inspektor Izby skarbowej. Koszta obozu wynosiły 60 złotych na osobę.

W ciągu roku szkolnego praca w drużynie postępowała intensywnie naprzód w kierunku wyrobienia harcerskiego członków. Starsi członkowie drużyny pełnili obowiązki instruktorów drużyny wilczęcej. Również założono przygotowawczą drużynę wilczęcą na Salwatorze, złożoną z uczniów szkoły powszechnej.

W czasie zawodów łyżwiarских, urządzonych staraniem Krakowskiego Hufca, zdobyła drużyna nagrodę w postaci srebrnego pucharu za uzyskanie pierwszego miejsca w jeździe sztucznej i zawodach hockey'owych.

Uczniowie gimnazjum IV tworzą częściowo zastęp „Lisów“, przerabiający materiał II stopnia harcerskiego, oraz zastęp Orłów, przerabiający materiał III stopnia; uczniowie z klasy I i II należą do drużyny wilczęcej. Zbiórki zastępów odbywają się raz na tydzień, drużyny co dwa tygodnie. Odbywają się też krótsze wycieczki w okolicy Krakowa. Zastęp Lisów miał 35 zbiórek, 5 wycieczek, zastęp Orłów 33 zbiórek, 3 wycieczki. Drużyna została w roku bieżącym zamianowana drużyną sztandarową Hufca.

Drużynie spieszy z wydatną pomocą i otacza opieką K. P. H., liczące 40-tu członków pod prezesurą obecnie p. Ireny Czachowskiej. Staraniem K. P. H. urządzono tradycyjny Oplatek i Świącone.

b) Drużyna IV.

IV męska drużyna harcerska imienia Jerzego Grodyńskiego, złożona jest wyłącznie z uczniów gimnazjum IV. W bieżącym roku należało do niej 35 harcerzy. Kierownictwo drużyny spoczywało w rękach drużynowego Aleksandra Hrebenuka, funkcję instruktora pełnił Wiktor Karaś.

W okresie wakacyjnym urządziła drużyna obóz wędrowny, trwający trzy tygodnie. Trasa była bardzo urozmaicona, prowadziła bowiem z Krakowa na Babią Górę, stąd przez Policę do Rabki, następnie na Turbacz, dalej przez gniazdo Gorców do Czorsztyna, skąd przez Pieniny udano się do Szczawnicy. Następnie wyruszono w Wysokie Tatry i przez Zakopane wrócono do Krakowa. Celem obozu było moralne i harcerskie wyrobienie uczestników przy równoczesnem szkoleniu w ćwiczeniach polowych przyszłych zastępowych. Obóz prowadził Czesław Gerula, stud. III roku medycyny U. J.

W ciągu roku szkolnego drużyna, po całkowitem zreorganizowaniu przez nowego drużynowego, z nowym zapasem sił

wzięła się do pracy. Drużyna liczy cztery zastępy. Zastęp najstarszy „Szarych Kozic“ przerabiał materiał II stopnia harcerskiego i poszczególnych sprawności, zastępy młodsze „Misi“, „Skalnych Kozic“ i „Rysi“ przerabiały materiał III stopnia harcerskiego. Zastępy pełniły wspólne dobre uczynki, przez karmienie gołębi na placu Marjackim, oraz zbieranie znaczków pocztowych na cele misyjne. Prowadzono również tablice Franklina. W drużynie istniała samopomoc koleżańska, mająca za cel pomaganie słabszym uczniom w nauce. Zbiórki zastępów odbywały się co tydzień. (Zastęp Szarych Kozic — 36 zbiórek, Misi — 36, Skalnych Kozic — 33, Rysi — 30).

Zbiórek drużyny odbyło się 30, rad drużyny 27, wycieczek 10, z czego 4 większe.

Drużyna wysłała delegację do Katowic na obchód 10 lecia odzyskania niepodległości Śląska.

Praca w drużynie prowadzona była z myślą dania harcerzom maximum wychowania moralnego i fizycznego. Kierownictwo drużyny utrzymywało ścisły kontakt z Dyrekcją gimnazjum i z K. P. H., pozostającym pod energicznym kierownictwem prezesowej P. Wandy Müllerowej. Dzięki życzliwości Komitetu Rodzicielskiego i prezesa P. B o c h e n k a uzyskano subwencję na zakupno opału dla izby drużyny w czasie zimowych miesięcy.

W drużynie utworzono kilka specjalnych Kólek, istniejących niezależnie od pracy w zastępach, mianowicie Kółko krajoznawcze, fotograficzne, łyżwiarskie, narciarskie i ping-pongowe. Kółka te miały za cel dostarczenie harcerzom możliwości pracy według indywidualnych zainteresowań, oraz odciążenie młodzieży od zgubnych wpływów złej lektury i nieodpowiednich przedstawień filmowych. W izbie drużyny pod okiem dyżurnego zastępowego mogli harcerze korzystać ze stosownej lektury książek i pism harcerskich i sportowych. Pozwalały one harcerzom przepędzić wolny od szkolnych zajęć czas w miłej atmosferze harcerskiej.

Z uroczystości drużyny wymienić należy przede wszystkim złożenie w dniu 1. listopada 1930 wieńca na grobie patrona drużyny dh. Jerzego Grodyńskiego.

W uroczystości wzięli udział przedstawiciele Władz szkolnych i harcerskich, K. P. H. i licznie zebrana publiczność. Przemówienia wygłosili dh. Hrebeniuk i Karaś.

Dnia 6. grudnia urządzono Wieczornicę Św. Mikołaja w salach IV gimnazjum, w styczniu zaś 1931 roku oplatek harcerski. Drużyna brała udział w zawodach, urządzanych przez krakowski hufiec harcerski, a mianowicie: łyżwiarskich, ping-pongowych i śpiewackich, zdobywając w tym ostatnim pierwsze miejsce. W dzień święta Bożego Narodzenia chór drużyny śpiewał w kościele OO. Kapucynów.

W czasie Wielkiego Tygodnia drużyna pełniła honorową straż przy Bożym Grobie w kościele św. Mikołaja. W kwietniu 1931, staraniem drużyny urządzono Mszę św. za duszę ś. p. Jerzego Grodyńskiego, którą odprawił ks. Bruno Boguszewski.

Na koniec wymienić należy uroczystość nadania w dniu 19. IV. 1931, honorowych członkostw drużyny p. Anieli Grodyńskiej i p. Wandzie Müllerowej. W uroczystości wzięli udział przedstawiciele Władz szkolnych i harcerskich, K. P. H. i cała drużyna. Rozkaz uroczysty odczytał dh. Karaś, przemówienie wygłosił drużynowy dh. Hrebeniuk.

K. P. H. zawsze z żywym zainteresowaniem pomaga w pracy drużyny, prowadzi nadto bufet szkolny, a dochód z niego przeznaczą w pierwszym rzędzie na koszt obozu, który w obecnym roku ma się odbyć w Zarytem.

c) Drużyna VI.

VI męska drużyna harcerska imienia Romualda Traugutta liczyła w gronie swym 26 uczniów gimnazjum IV, ponadto pracują w drużynie 4 b. uczniowie tegoż gimnazjum, tworząc kadry instruktorskie. Kierownictwo drużyny spoczywało do 31. I. 1931 w rękach drużynowego Jana Nycza, stud. fil. U. J., obecnie prowadzi ją Władysław Radwański, stud. praw U. J.

W lipcu 1930 r. urządziła drużyna obóz w Zubrzycy Górnej na Orawie. Wzięło w nim udział 19 uczniów IV gimnazjum, z tych jeden w charakterze zastępcy komendanta obozu, trzech zaś pełniło funkcje zastępowych. Program obozu obejmował wyrobienie harcerskie i fizyczne, a również poznanie życia ludności. Z obozu urządzono wycieczki na Babią Górę i do Zamków Orawskich po stronie czeskiej. Obóz prowadził drużynowy Eugenjusz Fik. Koszta wynosiły 60 złotych na osobę, ubożsi jednak harcerze otrzymywali zniżkę nawet do połowy taksy.

W ciągu roku szkolnego praca postępowała intensywnie naprzód w kierunku wyrobienia harcerskiego. Uczniowie IV gimnazjum tworzą 4 zastępy: „Włóczegów“, „Niedźwiedzi“, „Orłów“ i „Kozie“. Zastęp Włóczegów tworzą uczniowie klas starszych IV do VIII, zastęp Niedźwiedzi uczniowie III klasy, zastępy Orłów i Kozie uczniowie klasy I i II. Zbiórki zastępów odbywają się co tydzień; odbyto ich w ciągu roku ogółem 112. Zbiórki drużyny odbywają się co niedzielę, ponadto 7 razy brała drużyna udział w zbiórkach Hufca. Zastępy przeprowadzają między sobą przyjacielską rywalizację, uzyskując pierwsze, lub dalsze miejsca; biorą udział w konkursach (ozdoby izby, fotograficzny, biblioteki, inwentarza) i zawodach (ping-pong). Celem przygotowania wyszkolonych zastępowych urządzono w listopadzie 1930 r. „kurs dla zastępowych“.

Drużyna urządziła 5 herbatek (1 z udziałem K. P. H.), celem lepszego życia się harcerzy.

Wycieczki urządzało na Bielany i do Skały Kmity dla młodszych, a do Ojcowa, Bentkowiec, Wierchowia i Tenczynka dla starszych.

W miesiącach zimowych drużyna używała swej izby na zbiórki dla drużyny XIII. W dniach 3. 4. kwietnia pełniła drużyna honorową straż przy Bożym Grobie w kościele SS. Sercanek.

W marcu zorganizowano gromadę wilczęcą przy szkole św. Jana Kantego i Szkole Ćwiczeń, którą prowadzą instruktorzy, złożeni z uczniów IV gimnazjum. Drużyna w roku bieżącym została zamianowana drużyną sztandarową Hufca.

W pracy drużynie pomaga b. intensywnie K. P. H. pod kierownictwem p. pułk. Piotrowskiego.

Prasa harcerska w roku bieżącym wykazała rezultaty dodatnie. Podkreślić należy skonsolidowanie pracy przez dążność do wytworzenia z poszczególnych drużyn zwartych i żytych jednostek. Ważną pomocą była działalność wszystkich trzech K. P. H., których imprezy, urządzone przeważnie na terenie gimnazjum IV, prowadziły z jednej strony do życia się młodzieży harcerskiej, z drugiej strony przynosząc, choć skromny dochód, pozwalały na uzupełnianie inwentarzy drużyn, czy pokrywanie kosztów obozu.

Brakiem chronicznym i przeszkodą w pracy to brak pomieszczenia. Wszystkie drużyny posiadają izby poza terenem gimnazjum, przez co utrudnione jest utrzymywanie ściślejszego kontaktu i rozrywana praca harcersko-wychowawcza. Mimo tych trudności idea harcerska zyskuje wśród dzisiejszej młodzieży coraz liczniejszych zwolenników, a wśród starszego społeczeństwa spotyka się z coraz większym zrozumieniem.

3. Hufiec P. W.

Hufiec Przystosowania Wojskowego liczył 36 członków; na stopniu I — 9, II — 21 i w hufcu międzyszkolnym 6.

Zbiórki hufca odbywały się co tygodnia, na których przeobiono przepisany materiał.

Zespół hufca zajął pierwsze miejsce w zawodach strzeleckich, zdobywając puchar, ufundowany przez kap. Jasińskiego.

W święcie P. W. i W. F. zajął zespół hufca III miejsce w zawodach strzeleckich z broni wojskowej, II miejsce w broni małokalibrowej, oraz I miejsce w trójboju.

Członkowie hufca zdobyli też odznaki sprawności lekkoatletycznej i strzeleckiej.

4. Sprawozdanie lekarza szkolnego.

Na początku roku szkolnego lekarz Dr Adolf Kłesk przeglądał wszystkie ubikacje szkolne, rozsadził uczniów ze względu na wady wzroku w odpowiednich miejscach, skontrolował

okulary, czystość, szczepienie, jakoteż bijące w oczy wady. Następnie przebadał szczegółowo, w niższych klasach przeważnie w obecności rodziców, wszystkich uczniów, udzielając przytem rodzicom i opiekunom odpowiednich wskazówek higienicznych, a niezamożnych chorych uczniów kierował do poradni szkolnych (wewnętrznej, ocznej, ortopedycznej i nerwowej) względnie do klinik, Kasy Chorych, Państwowej Pom. Lek. i t. p. Poza tem udzielał codziennie informacji w godzinach urzędowych zgłaszającym się rodzicom, jakoteż badał chorych uczniów, którzy zjawiali się po poradę. Prócz tego zbadał lekarz 60 uczniów do hufca szkolnego, 56 kandydatów na kolonję wakacyjną w Porebie, 6 do Rabki, dalej członków orkiestry, jakoteż zawodników do zawodów sportowych.

Z apteczki szkolnej korzystało 72 uczniów, opatrzone w nagłych wypadkach 56, z czego u 8 wyjęto ciała obce z oka, z pod paznoga względnie skóry. 82 uczniów ma nosić okulary stale, względnie do czytania. Lekarz odbywał po klasach częste pogawędki na temat higieny i chorób zakaźnych, a w czasie panującej w zimie grypy odwiedzał codziennie klasy i kontrolował absencję uczniów. W czasie dni przeciwgruźliczych wygłaszał lekarz pogawędki o gruźlicy po klasach, a uczniowie następnie zajęli się gorliwie rozsprzedażą znaczków przeciwgruźliczych, których sprzedali przeszło tysiąc. Klasy najwyższe zwiedziły pod okiem lekarza wystawę przeciwgruźliczą, w czasie czego lekarz wygłosił odpowiedni wykład o gruźlicy.

Ogólny stan zdrowia dzieci przedstawiał się wcale dobrze z wyjątkiem miesięcy, w których panowała w mieście grypa. Wtedy absencja uczniów dosięgła mniejwięcej jednej czwartej ogólnej liczby. Z chorób zakaźnych obserwowano tego roku za ledwo 1 szkarlatynę, 3 dyfterję, 3 mumpsy, 12 wypadków odry, 8 gruczołów gorączkujących śród-piersia, 6 uczniów było podejrzanych o gruźlicę. Ważniejszych uszkodzeń i złamań 4, z czego tylko jedno podczas nauki szkolnej, 3 zapalenia ślepej kiszki, z czego 2 operowano w szpitalu.

Wprawdzie zakład nie posiada swej pomocy dentystycznej, niezamożni jednak uczniowie korzystali ze zniżek na mieście u uproszonych w tym celu przez lekarza szkolnego prywatnych dentystów, podobnie jak i z lamp kwarcowych w Miejskim Urzędzie Zdrowia, Państwowej Pom. Lek. w Kasie Chorych i gimn. Nowodworskiego. W czasie miesięcy zimowych obierał uczniowie śniadania, biednym wydano na mieście ponad 2000 bezpłatnych obiadów z pomocy koleżańskiej. W miesiącu maju wyszczepił lekarz 79 uczniów przeciwko ospie, a 10 z powodu złego stanu zdrowia zwolniono wcześniej ze szkoły. Z gimnastyki zwolniono ogółem 84 uczniów głównie z powodu cierpień serca, osłabienia ogólnego, skłonności do zaziębień, gorączek, względnie po przebyciu jakichś chorób lub złamań.

Panowie gospodarze klas informowali się u lekarza po zbadaniu każdej klasy o stanie zdrowia dzieci, a Panowie wychowawcy fizyczni pozostawali w stałym kontakcie z lekarzem. Na posiedzeniach Rady Pedagogicznej poświęcano zawsze jeden punkt programu na sprawy higieny, omawiając przytem szczegółowo sprawę wentylacji, wycieczek, sportów, kąpieli, ćwiczeń fizycznych i t. p. W zakładzie prócz obficie zaopatrzonej przez Dyрекcję apteczki szkolnej w gabinecie lekarskim, znajduje się druga podręczna dla nagłych wypadków w czasie nieobecności lekarza w sekretarjacie Dyrekcji.

W jedną z niedziel lekarz pouczył rodziców o stosunku lekarza szkolnego do domu rodzicielskiego. Treść tego referatu podaje w skróceniu.

Lekarz szkolny, a dom rodzicielski skreślił

Dr Adolf Klęsk, lekarz zakładu.

Zdawałoby się, że, skoro instytucja lekarzy szkolnych istnieje już od tylu lat i okazała się tak pożyteczną, i że już nie można sobie pomyśleć nowoczesnej szkoły bez lekarza, to wszyscy powinni by już dokładnie znać zadania lekarza szkolnego i cel higieny szkolnej. Niestety bardzo często tak nie jest i właśnie dlatego kilka słów poświęcić pragnę tej sprawie, bo z jednej strony żąda się od lekarza szkolnego rzeczy, które do obowiązków jego nie należą, a z drugiej naodwrot nie korzysta z jego usług tam, gdzieby właśnie należało.

Głównem zadaniem lekarza szkolnego jest dbanie o zdrowie dzieci, natomiast troszczenie się o dzieci chore i właściwe ich leczenie nie należy już do ścisłych obowiązków lekarza szkolnego, lecz do domu rodzicielskiego, względnie do poradni szkolnych, do których lekarz kieruje uczniów, u których wykrywa cierpienia przy badaniu. Nie wynika z tego wcale, żeby lekarz zupełnie się nie troszczył o dzieci chore i słabowite; owszem ciągle on na nie zwraca uwagę, lecz, jak jeszcze raz zaznaczamy, nie może on w szkole leczyć, ani brać w imię szkoły na siebie za to odpowiedzialności. Jasną bowiem jest rzeczą, że gdyby lekarz szkolny dzieci chore leczył, to musiałyby one albo do niego ambulatoryjnie przychodzić, albo też musiałby je lekarz odwiedzać po domach, co stałoby w rażącej sprzeczności z higieną szkolną i groziłoby rozwlekaniem chorób zakaźnych. Właśnie higiena szkolna usuwa niekiedy dzieci chore, lub groźne dla otoczenia, ze szkoły.

Drugim zadaniem lekarza szkolnego jest dbanie o to, by szkoła i nauka szkolna dzieciom nie szkodziła i by warunki w szkole odpowiadały wymogom higieny. Lekarz zwraca więc uwagę na początki chorób, stara się im zapobiec, jakoteż zaj-

muje się sprawą wychowania fizycznego, kontroluje je, uwalnia dzieci chore z gimnastyki i ćwiczeń fizycznych, dba o czystość, dożywianie, kolonje wakacyjne, względnie w pogawędkach higienicznych poucza dzieci, a nawet rodziców o zasadniczych postulatach nowoczesnej higieny. Bada co roku rozwój dziecka, o ile możności w obecności rodziców, jego słuch, wzrok, uzębienie i t. p.

Wobec tego zrozumie każdy, że nieraz słyszane zdanie: pocóż właściwie jest lekarz w szkole, skoro nie leczy — jest niesłuszne.

Rozumie się samo przez się, że żaden lekarz szkolny nie odmawia nigdy porady w potrzebnych wypadkach, a więc opatruje uszkodzonych, udziela porad rodzicom, szczepi dzieci itp., ale leczyć w właściwym tego słowa znaczeniu zasadniczo nie może.

Jest to jedną z wielkich zdobyczy nowoczesnej higieny, że przy pomocy lekarzy szkolnych bada się wszystkie dzieci, a więc i rzekomo zdrowe, przez co unika się tego niepożądanego objawu, że do lekarza udawali się rodzice z dzieckiem dopiero wtedy, gdy choroba się już rozwinęła i dawała wyraźne objawy na zewnątrz. Wiele chorób rozwija się skrycie, nie daje w początkach zupełnie znać o sobie i dopiero lekarz przy badaniu szkolnym, nieraz ku zdumieniu rodziców, wykrywa je. Należą tu między innymi przede wszystkim gruźlica w początkach, cierpienia serca, nerek, krwi, przemiany materji i t. p. Jak wspominałem wyżej, badanie dzieci ma większą wartość, jeżeli odbywa się w obecności rodziców. Niestety jednak rodzice często albo z braku czasu, albo z niezrozumienia ważności tej sprawy, lub też dlatego, że dzieci ich o badaniu nie zawiadamiają, nie zgłaszają się do badania. Wtedy zawiadamia się ich przez ucznia ustnie lub pisemnie, co jednak już niema tej wartości, co badanie w obecności rodziców.

Lekarz walczy wreszcie w szkole z chorobami zakaźnymi stosownie do przepisów sanitarnych, gdyż nie ulega wątpliwości, że szkoła jest jednym z głównych rozsądników chorób zakaźnych. Szkoła idzie domowi na rękę pod każdym względem. Stworzyła i stwarza ciągle rozmaite bezpłatne poradnie szkolne, dożywia dzieci, urządza w budynkach szkolnych łazienki, fryzjeranie, wysyła dzieci na kolonje wakacyjne; wiele szkół ma lampy kwarcowe, swoich dentystów itp., nie wynika jednak z tego, by brała ona w całej pełni odpowiedzialność za zdrowie dzieci i zdejmowała ten ciężar z barek rodziców.

Widzimy więc z tego wszystkiego, że zadanie lekarza szkolnego jest bardzo ważne i piękne, może ono jednak wydawać dobre owoce tylko przy gorącym współdziałaniu domu rodzicielskiego, jakoteż przy poparciu finansowem rozmaitych instytucji higienicznych szkolnych. Obowiązkiem rodziców jest jak najczę-

ściej dowiadywać się o stanie zdrowia swych dzieci — podobnie jak dowiadują się u nauczycieli o postępach swego dziecka w nauce. Powinni też rodzice znać przepisy sanitarne, obowiązujące w szkole i do nich się stosować, a odpowiednie pouczenia drukowane mogą dostać bezpłatnie u każdego lekarza szkolnego.

f) Wychowanie gospodarcze.

W roku sprawozdawczym istniała na terenie naszego zakładu tylko jedna instytucja, której celem było zapoznać uczniów z duchem kooperatywy. Instytucją tą była

Antykwarnia.

W obrębie Zakładu istnieje od lat paru Antykwarnia, która przede wszystkim dąży do tego, żeby uczniom zapewnić tani i łatwy zakup szkolnych książek, a tem samem odwieść ich od niezdrowej „gieldy książkowej“ na ulicy Szpitalnej. Jakkolwiek ostatnimi czasy wskutek nieprzewidzianej zmiany w „spisie podręczników“ poniosła dość poważne straty, to przecież w dużej mierze osiągnęła zamierzony cel, ponieważ młodzież chętnie sprzedawała i nabywała w niej potrzebne książki, darząc ją pełnem zaufaniem.

Stan posiadania:

a) w książkach:

1) Z roku ubiegłego zostało książek	303
2) W obecnym zakupiono	875
3) Sprzedano	706
Zostaje na rok następny	472

b) w gotówce:

1) Saldo z roku ubiegłego	116.35 zł.
2) Ze sprzedaży książek	1509.00 zł.
Razem	1625.35 zł.

W rozchodzie:

1) kupno książek	1285.80 zł.
2) Oprawa książek	293.00 zł.
3) Drobne	5.20 zł.
Razem	1584.00 zł.
Saldo: a) w książkach	893.85 zł.
b) w gotówce	41.35 zł.
Razem	935.20 zł.

Dla dobra swoich kolegów pracowali w Antykwarni z całym poświęceniem uczniowie klasy VII a: Bednarczyk Wacław, Głębowicz Władysław, Bednarczyk Antoni i Krzyworzeka Jan.

W tem miejscu niech mi będzie wolno podziękować opiekunowi Antykwarni, Ks. Dr Rychlickiemu, za jego niestrudzoną pracę, włożoną w uruchomienie i prowadzenie tej instytucji.

g) Opieka nad młodzieżą.

Jakkolwiek zakład nasz znajduje się w tem szczęśliwem położeniu, że skupia młodzież z domów inteligentnych, rozumiejących potrzebę troskliwej opieki nad dzieckiem dla dobrego jego wychowania — to mimo to miał dużo sposobności do rozwinięcia szerokiej w tym kierunku działalności.

Przedewszystkiem Grono nauczycielskie otoczyło opieką tych uczniów, którzy, mając niezbyt korzystne warunki mieszkaniowe, nie mieli gdzie odbywać swych zajęć domowych. Pozwolono im zatem w porze popołudniowej gromadzić się w kilku salach szkolnych, gdzie nie tylko odrabiali swe lekcje, ale korzystali równocześnie bardzo często z pomocy kolegów, lepiej w pewnym przedmiocie zaawansowanych.

Troszczono się również o dostarczenie młodzieży godziwych rozrywek. W tym celu zorganizowano gry towarzyskie, jak szachy, warcaby, ping-ponga. Młodzież wolne chwile spędzała zatem w zakładzie, już to pod okiem Prof. W. Kowalczyka, już to Dyrektora zakładu.

Szczególniejszą opieką otaczano młodzież przebywającą na stancjach, troszcząc się o to, aby nie tylko miała zapewniony dach nad głową, ale również stosowną opiekę.

Nie mogąc jeszcze w szerszej mierze stosować metody, wypróbowanej już zagranicą, tworzenia osobnych grup, złożonych z dzieci w nauce z jakichkolwiek bądź powodów nieco zaniedbanych, tworzone grupki mniejsze i z niemi przerabiano osobno i bezinteresownie te części materiału naukowego, który sprawiał im największe trudności. Zdarzały się wypadki, że w ten sposób pracowano nawet nad jednostkami (Pani Prof. Jasieńska) opóźnionymi w materiale.

Nie spuszczano z oka również młodzieży dojeżdżającej, choć ten problem na terenie naszego miasta jest bardzo trudny do rozwiązania.

Wydatną opieką otoczono chłopców potrzebujących pomocy materialnej. Tę akcję skupił w swem ręku Prefekt Ks. Dr Józef Rychlicki, który za pośrednictwem sodalisów i jako opiekun Bratniej Pomocy, wyszukiwał potrzebujących i spieszył im z pomocą.

Jak bowiem w ubiegłych tak i w obecnym okresie sprawozdawczym powołał do życia osobną sekcję Sodalicji Marjańskiej, której zadaniem było prowadzić akcję charytatywną przez zdobywanie drugich śniadań dla najuboższej dziatwy.

Jeżeli piękne i zbożne, a w naszych czasach dość trudne zamierzenia zdołała ta sekcja urzeczywistnić, to zasługa to naszej

młodzieży, która wezwana z początkiem szkolnego roku do współpracy, ochotnie robiła dla dobra kolegów wszystko, co było w jej mocy. Na jej pochwałę zaznaczyć wypadnie, iż do rzadkich wyjątków należeli tacy, którzyby nie złożyli przynajmniej drobnej ofiary na ten dobroczynny cel. Chętni zgłaszali, że w jeden, dowolnie obrany dzień tygodnia odstąpią własne drugie śniadanie „na rzecz ubogich“, które zbierał w każdej klasie wyznaczony przez zarząd sekcji charytatywnej Sodalis a następnie oddawał „kwestarzom“.

„Kwestarskie kosze“ gromadzono w „herbaciarni“, gdzie nad przydziałem „darów“ czuwał prezes sekcji. O ile z tej czy innej przyczyny — najczęściej z powodu nieobecności zainteresowanych uczniów — nie dopisała ofiarność kolegów, natenczas z otrzymanych od Komitetu Rodzicielskiego funduszków zakupywano w „harcerskim bufecie“ niezbędną liczbę śniadań, skutkiem czego każdy z „potrzebujących“ zawsze otrzymywał pożywny i obfity posiłek.

Na ogólną liczbę 5386 wydanych śniadań, złożyła młodzież 4238, a zakupiono 1148.

Z ofiarności kolegów i szcudrośliwości Komitetu Rodzicielskiego korzystało codziennie 27—31 uczniów.

Z niemałym nakładem czasu i zabiegów pracowali dla nich: Głębowicz Władysław VII a, Gibiński Kornel VI a, Oszacki Jan VI a, Strzetelski Zygmunt V a i Szlank Adam IV a.

Wśród naszych uczniów nie brakło takich, którym w obecnej dobie „redukcji“ i bezrobocia może więcej, niż po inne lata niedostatek dawał się we znaki, ponieważ rodzice przy najlepszej woli nie mogli im zapewnić materialnych warunków, niezbędnych dla zdrowia i pracy. Jakżeż często chorobliwy wygląd ucznia, to znowu zupełny brak postępów w nauce, nie był niczem innym, jak tylko nieuchronnem następstwem ubóstwa, panującego w domu!

Nad działyw, której wypadło pracować „w głodzie i chłodzie“, troskliwa pieczę roztoczyła Pomoc Koleżeńska, zasilana hojnie przez ofiarny Komitet Rodzicielski. „Potrzebującym“ dostarczała bielizny, sukna na ubranie, obuwia, a nawet w kilku wypadkach udzieliła „zapomóg pieniężnych“, płacąc za lekarstwa, okulary i zabiegi dentystyczne. Dwom chorym chłopcom ułatwiła wskazany przez lekarza „wyjazd na świeże powietrze“. Największą atoli kwotę przeznaczyła na obiady dla najuboższych uczniów, z których codziennie 8—10 gościła u siebie w południowej porze kuchnia „Związku Katolickich Kobiet“ przy ul. św. Tomasza. Zakupiono 2238 obiadów, z czego mięsnych 838, a jarskich 1400.

STAN POSIADANIA:

a) W przychodzie:

1) Saldo z roku 1929—1930:	zł. 2359.71
2) Zasiłek Komitetu Rodzicielskiego	zł. 1700.00
3) Składka Rodziców przy wpisach	zł. 1043.00
4) Datki uczniów w Wypożyczalni	zł. 491.20
5) JW Pan Jabłonowski	zł. 40.00
6) Horodyński	zł. 5.00
7) WPan Suchoń	zł. 10.00
8) WPan J. Walenta	zł. 25.00
9) Przewielebni OO. Dominikanie	zł. 10.00
10) Odsetki	zł. 104.30

R a z e m zł. 5788.21

b) W rozchodzie:

1) Obiady dla niezamożnej dziatwy	zł. 1454.20
2) Zakup nowych książek	zł. 1408.10
3) Oprawa podręczników	zł. 199.60
4) Obuwie	zł. 214.00
5) Materjały na ubranie	zł. 221.80
6) Zasiłki pieniężne	zł. 301.00
7) Różne	zł. 9.18

R a z e m zł. 3807.88

Saldo na rok przyszły . . . . . zł. 1980.33

Że Pomoc Koleżeńska mogła potrzebującej dziatwie wyświadczyć nie mało dobrodziejstw, to — przedewszystkiem — jak widać z rachunkowego zestawienia — zasługa Komitetu Rodzicielskiego i poszczególnych rodziców uczniów, którzy nie szczędzili grosza, by zasilić fundusze tej instytucji.

Spełniając miły obowiązek, Zarząd Pomocy Koleżeńskiej składa im tak dobrze od siebie, jako też i od dziatwy najserdeczniejsze „Bóg zapłać“.

Niemalą pomoc niosła młodzieży — zwłaszcza uboższej również Wypożyczalnia podręczników szkolnych. Kto sobie zdaje sprawę tak dobrze z niesłychanej drożyzny, jakoteż z częstej zmiany książek szkolnych, ten przyzna, iż w obecnych, ciężkich warunkach materialnych, Wypożyczalnia była dla dziatwy prawdziwym dobrodziejstwem. Bywało bowiem, iż uczniowie wypożyczali po siedm, dziesięć, dwanaście, a nawet po piętnaście podręczników, których księgarska cena wynosiła nieraz ponad sto złotych.

Nie było wypadku, żeby nasz wychowanek nie dostał żądanej książki. O ile bowiem Wypożyczalnia nie miała jej w swych zbiorach, zakupywała ją dla niego na swój rachunek.

Uczniowie zamożni uiszczali dobrowolne datki za wypożyczone podręczniki; natomiast ubożsi otrzymywali je zupełnie darmo. — W okresie sprawozdawczym Wypożyczalnia dostarczyła 207 uczniom 978 książek.

Z końcem ubiegłego roku było książek 1464; niezdatnych do dalszego użytku wycofano 153; nowych zakupiono 196; na rok następny zostaje 1507 książek.

VI. KOMITET RODZICIELSKI.

Osmy rok działalności zamknięty. Ośm lat istnienia i działania pewnej instytucji zupełnie wystarcza do wyrobienia sobie należytego o niej sądu; a cóż dopiero możnaby powiedzieć o ośmioletniej działalności Komitetu Rodzicielskiego na terenie jednej szkoły, dla której ten właśnie okres czasu stanowi w sobie pewną zamkniętą całość, gdyż w tym czasie przyjmuje ona, przeprowadza i wypuszcza z pod swej opieki pewną grupkę młodzieży, która przyszła do Zakładu jako 10-letnie dzieci, a opuszcza go jako 18-letnia młodzież. I jeżeli po osiągniętych przez te ośm lat wynikach można wydać sąd o wartości zakładu naukowego — to można go również wydać o instytucji, która w tym czasie razem z zakładem nad młodzieżą pracowała, zwłaszcza jeżeli w swym Zarządzie posiada jednostki bez przerwy w nim zasiadające.

Nie tu miejsce na kreślenie ośmioletniej historii naszego Komitetu Rodzicielskiego. Ale i to, co dotychczas powiedziałem, w zupełności pozwala zrozumieć fakt, że Zarząd, mając od dwóch lat na swem czele osobę, która od powołania do życia tej instytucji w nim zasiadała, musiał znaleźć odpowiednią drogę dobrego spełniania swego zadania. Dowiodło tego zaraz pierwsze posiedzenie nowowybranego Zarządu, na którym Prezes, pan Bronisław Bochenek nakreślił program pracy, zmierzający do roztoczenia opieki nad młodzieżą, zdobycie wpływu na szerokie rzesze Rodziców i utrzymanie jak najściślejszego kontaktu z Gronem nauczycielskiem.

Praca Zarządu nad wychowaniem młodzieży szła w kilku kierunkach, a to wychowania intelektualnego, estetycznego, fizycznego i niesienia pomocy uboższym jednostkom.

Chcąc ułatwić młodzieży zdobycie najgruntowniejszej i najszerszej wiedzy, Komitet zorganizował, jak lat ubiegłych, nadobowiązkową naukę języka niemieckiego i stenografji, pobierając za to od uczniów bardzo skromne wynagrodzenie.

Szczególniejszą opieką otoczył czytelną uczniowską. Nie tylko bowiem prenumerował dla niej cały szereg czasopism naukowych tak polskich, jak i zagranicznych, lecz idąc za radą i wskazówkami Dyrekcji i P. Profesora Niemca, zakupił pożyteczny zbiór słowników i encyklopedyj, aby ułatwić młodzieży dostęp do tego rodzaju pomocy naukowych, a zarazem położyć podwaliny pod pracownię humanistyczną, do zorganizowania której ma Dyrekcja przystąpić w przyszłym roku szkolnym.

Rozumiejąc wychowawcze znaczenie hodowli w pracowni biologicznej, nie skąpił na ten cel funduszków. Wyzначzył jej bowiem stałą miesięczną subwencję w wysokości 50 zł. Również pracownia fizyczna, jakkolwiek w skromniejszej mierze, cieszyła się finansowem poparciem Komitetu.

Dbal również Zarząd Komitetu o estetyczne wykształcenie młodzieży. W tym celu finansował koszta związane z prowadzeniem orkiestry dętej i symfonicznej (koszt samego nauczyciela wynosił 2.800 zł.) i udzielił znaczniejszej subwencji Kółku fotograficznemu na zakupno najniezbędniejszych przyborów.

Rozumiejąc znaczenie sportu dla zdrowia młodzieży, postanowił zakupić łądz na sezon wiosenny; w czasie zimy zaś subwencjonował wycieczki narciarskie i wyjednał znaczne ulgi na torze ślizgawkowym w Parku Krakowskim.

Chcąc umożliwić niezamożnej młodzieży wyjazd na wakacje letnie, udzielił Towarzystwu Kolonji Wakacyjnej w Porębie Wielkiej subwencji w wysokości 500 zł., a obozom harcerskim 600 złotych.

Harcerstwo cieszyło się w b. r. szkolnym szczególniejszą opieką ze strony Komitetu. Zarówno bowiem pan Prezes Bochenek jak i delegat pan Panek brali udział we wszystkich posiedzeniach Kół Przyjaciół Harcerstwa, pragnąc aby pracę harcerską trzech drużyn, działających na terenie Zakładu, uzgodnić i doprowadzić do tego, by drużyny te i ich Kola opiekuńcze ściślej żyły się ze sobą i wspólnie urządzały przynajmniej pewne uroczystości i imprezy. I jego to jest zasługą, że się to do pewnego stopnia udało w bieżącym roku szkolnym przeprowadzić.

Również i inne organizacje uczniowskie, jak np. L. O. P. P., nie mogą uskarżać się na brak opieki ze strony Zarządu. Ten bowiem, pragnąc utrzymać najściślejszy kontakt z życiem młodzieży, wyznaczył do każdej organizacji swego delegata, którego obowiązkiem było zapoznawać się z jej potrzebami i tokiem pracy.

Współpraca Zarządu uwydatniła się jeszcze w urządzaniu wszystkich ważniejszych uroczystości szkolnych. Rodzice bowiem nie tylko brali chętnie w nich udział, lecz również wkładali wiele pracy przy ich urządzaniu. W b. roku na szczególniejsze podkreślenie zasługuje ich współdziałanie w uroczystości

odsłonięcia tablicy ku czci poległych. Zarząd bowiem, reprezentowany przez pana Prezesa, wziął na siebie w zupełności trud udekorowania tablicy.

Komitet Rodzicielski brał również udział w akcji charytatywnej przez wydatne subwencjonowanie t. zw. Bratniej Pomocy uczniów, jako też udzielanie ubogiej młodzieży zapomóg.

W miesiącach zimowych zorganizował Zarząd przy pomocy WPań Różańskiej, Weissowej, Müllerowej, Brózdowej i Poźniakowej, które nie szczędziły swego trudu i czasu, przebywając codziennie po kilka godzin w herbaciarni, bezpłatnie rozdawanie herbaty wszystkim bez wyjątku uczniom Zakładu.

W ten mniej więcej sposób wyglądała praca Zarządu w kierunku wychowania i opieki nad młodzieżą. Nie poprzestano jednak tylko na niej. Członkowie bowiem, zasiadający w Zarządzie, zdawali sobie jasno z tego sprawę, że muszą podjąć jeszcze inny wysiłek, a mianowicie oddziaływanie na szerokie warstwy rodziców, posyłających swe dzieci do naszego Zakładu. W tym celu delegaci odbywali od czasu do czasu pogadanki z rodzicami na tematy związane z życiem szkolnem młodzieży, a nadto zorganizowali cztery wieczory dyskusyjne, na których na podstawie referatów dyskutowano nad zagadnieniami z psychologii okresu dojrzewania i nad metodami postępowania z młodzieżą w tym wieku.

Wieczory te ściągnęły i zainteresowały znaczną liczbę rodziców naszych wychowanków i nie przebrzmiały bez echa.

Aby pozostawić trwałą ślad po tej pracy, pozwałam sobie przytoczyć skróty referatów.

I. *Dr. Antoni Kukliński.*

Charakterystyka okresu dojrzewania. Obraz zjawisk psychicznych.

(referat wygłoszony dnia 12 lutego 1931 r.).

Dziecko, zanim osiągnie stopień rozwojowy człowieka dorosłego, przebyć musi długą i żmudną drogę rozwoju, w której wyróżnić można trzy zasadnicze fazy: dzieciństwa, dojrzewania, dojrzałości. Fazy te przerywane są dłuższymi lub krótszymi okresami wypoczynku, czy przygotowania. I tak, między fazą dzieciństwa i dojrzewania wyróżnić możemy okres przekory, między fazą dojrzewania a dojrzałością — okres młodzieńczy.

Każda z tych faz ma inne zadanie do spełnienia w duchowym rozwoju człowieka. Dzieciństwo daje zdobycie tych sprawności i umiejętności, które są człowiekowi bezpośrednio potrzebne do utrzymania własnego życia. Faza druga przynosi ze sobą poznanie własnego i cudzego świata wewnętrznego, poznanie, które ma umożliwić współżycie z ludźmi dorosłymi i z istotą drugiej płci — dla utrzymania gatunku.

Każda z tych faz i przerywających je okresów posiada własne cechy, które wychowawca musi znać, jeżeli ma dobrze pokierować powierzoną mu młodzieżą. Na czasy gimnazjalne przypadają końcowe lata dzieciństwa, okres przekory, faza dojrzewania i okres młodości.

Końcowe lata dzieciństwa charakteryzuje przede wszystkim fanatyzm rzeczywistości, polegający na tem, że chłopiec pragnie rzeczowo i gruntownie poznać otaczający go świat. Po tym jednak okresie przychodzą lata burzliwe, kiedy pod wpływem ważnych zmian w organizmie — budzić się w chłopcu zaczyna nieznanemu mu dotychczas popęd do zachowania gatunku, a z nim nowe przeżycia psychiczne, na które powoli zaczyna zwracać uwagę. Powoduje to pewne wahania i niezdecydowania, przerzucanie się od rzeczywistości zewnętrznej ku duchowej i naodwrot. Obie płci stronią od siebie w tym czasie, ale ciekawie się obserwują. Budzą się dociekania na temat powstawania człowieka — aż przychodzi do uświadomienia, które z początku działa deprymująco, a później podniecająco. Zmienia się nastawienie duchowe chłopca, dające się zauważyć w sposobie myślenia, działania i w dziedzinie uczuć. Chłopiec, nie rozumiejąc swych nowych przeżyć psychicznych i czując się bezradnie — nie chce z tem zdradzić się przed starszymi — więc instynktowo chwyta się najłatwiej dostępnych mu środków, t. j. przekory. Mając poczucie budzącej się w nim siły woli, pożąda pewnej swobody i samodzielności, którą pragnie rozwinać w gronie rówieśników. Stąd pęd do zrzeszania się w tym wieku i tworzenia t. zw. band. Po raz pierwszy zjawia się również objaw „durzenia się“ i to najczęściej w osobach znacznie starszych, a bardzo często tej samej płci. — Pod wpływem tych przemian duchowych chłopcy zazwyczaj zaczynają lekceważyć obowiązki szkolne.

Po tym okresie przejściowym przychodzi faza druga właściwego dojrzewania. Charakteryzują ją następujące rysy: odwrócenie się od rzeczywistości zewnętrznej, a zwrócenie ku rzeczywistości wewnętrznej, celem poznania własnego „ja“. Towarzyszy temu procesowi częsta zaduma i niechęć do zwierzeń. Chłopiec staje się zamkniętym w sobie. Myśli swe i uczucia chętnie przelewa na papier — stąd powstawanie dzienników, pisanie wierszy, prowadzenie korespondencji.

Powolnemu poznawaniu własnego „ja“ towarzyszy wielka na punkcie tego swego „ja“ drażliwość. Chłopcy w tym wieku chcieliby odgrywać jakąś rolę, chcieliby, aby starsi brali ich serjo. Starają się przeto w jakikolwiek bądź sposób zwrócić na siebie uwagę otoczenia, chcieliby mu czemś zaimponować i dlatego popadają w junactwo, które starsi często odczuwają bardzo przykro.

Usamodzielnianie się jednostki w tym czasie postępuje naprzód i przejawia się w dwóch formach. W rozluźnieniu stosunku do rodziców i w ostrej krytyce istniejących stosunków. Oba te przejawy są zupełnie zrozumiałe z punktu widzenia psychologii, bo mają doprowadzić do powstania nowej osobowości, zdolnej nietylko do odrębnego życia fizycznego i psychicznego — lecz również do twórczości na polu kultury. Tej ostatniej zdolności niktby nie osiągnął, gdyby nie zajął krytycznego do istniejących już dóbr stanowiska. W okresie jednak, w którym mowa, krytyka ta przybiera formy ostre, radykalne, bo młodym zdaje się, że potrafią gruntownie przebudować cały świat. Jest to okres bardzo niebezpieczny w życiu człowieka i wymaga wielkiej czujności ze strony starszych, gdyż młodzież, mimo swej pozornej samodzielności, chętnie ulega i to zupełnie nieświadomie wpływom postronnym, które mogą zaważyć na całym dalszym życiu jednostki. W tym okresie daje się bowiem zauważyć potrzeba posiadania powiernika, a więc pęd do zawierania przyjaźni.

Durzenie się występuje w dalszym ciągu — lecz zmienia formę. Jeżeli w okresie poprzednim mogło być ono zbiorowem, to obecnie staje się indywidualnem i to już o podkładzie erotycznym. Daje się również zauważyć rozbudzenie zmysłowości, które prowadzić może do niepożądanych skutków.

Po przebyciu tej fazy chłopcy i dziewczęta wchodzi w tak zwany okres młodzieńczy, który cechuje pewna równowaga. Powoli zaczyna się wylaniać świadoma celu i dążności, zwarta i zamknięta osobowość młodego człowieka. Powraca zainteresowanie światem zewnętrznym, zjawia się krytycyzm w odniesieniu do własnej osoby i płynące z niego zrozumienie, że człowiek w życiu bez autorytetu obyć się nie może, uznanie dla dotychczasowych zdobyczy kulturalnych i chęć organicznego zespolenia się z całym społeczeństwem. W końcu zjawia się po raz pierwszy prawdziwe uczucie miłości, które, będąc puklerzem dla młodzieńca, chroniącym go przed zmysłowością, ma umożliwić mu założenie własnego ogniska domowego i wytworzenia nowej komórki społecznej „my“.

II. Ks. Prefekt Dr. Józef Rychlicki.

Wychowanie w okresie dojrzewania.

(referat wygłoszony dnia 26. lutego 1931 r.).

Ponieważ referat ten prelegent ogłosił drukiem w III i V. zeszytcie z 1931 r. „Miesięcznika Katechetycznego i wychowawczego“ — przeto pomijam tu streszczenie niniejszego referatu.

III. *Doc. U. J. Dr. Marcin Zieliński.*

Zagadnienie uświadamiania młodzieży.

(referat wygłoszony dnia 12. marca 1931 r.).

Okres dojrzewania, w którym to zagadnienie wysuwa się na czoło pracy wychowawczej, charakteryzuje się szeregiem zmian fizycznych i psychicznych, u przeciętnie zdrowego osobnika, równoległe i w związku wzajemnym przebiegających. W szeregu fizycznym punktem wyjścia dokonywującego się procesu przemiany, jest rozwój gruczołów płciowych jako pierwsze ogniwo współdziałania gruczołów wewnątrzwydzielniczych (gruczoł płciowy, przysadka, tarczyca) i systemu nerwowego w ukształtowaniu dojrzałej budowy cielesnej. W parze z tem uczuciowość dojrzewającego osobnika doznaje przez wystąpienie czynnika seksualnego nowego bodźca, którego oddziaływanie sięga daleko poza granice samego popędu i jego zadowolenia. Rosnąca świadomość zróżnicowania płciowego i zajęcia stanowiska wobec płci drugiej, wynikające stąd ustosunkowanie się do życia i jego zadań nie pozostaje bez wpływu na wyrobienie samodzielności myślenia i większej aktywności. Uzewnętrznienie się tego nowego czynnika uczuciowego w dojrzewającej psychice wyraża się w rozmaitych postaciach zależnie od jej charakterologicznych właściwości. Jeśli weźmiemy pod uwagę tylko dwa najznamienniejsze typy psychologiczne, t. jest cyklothymiczny i schizothymiczny, to uderzy nas ich różnica pod tym względem. Psychika cyklothymiczna otwarta, dostępna i łatwa w współżyciu z drugimi odznacza się naturalnem i prostem ujęciem nowego problemu. Psychika schizothymiczna zamknięta, trudniej przystosowująca się do otoczenia i jednostronnie, ale często poważniej i głębiej nastawiona do świata, przebywa w tym okresie wstrząsy i powikłania i wymaga umiejętnego zainteresowania pedagogicznego. Tak samo wymagają tego inne psychiki wyraźnie psychopatyczne, ale już przy pomocy opieki specjalistycznej lekarskiej.

Zadanie uświadamiania powinno w warunkach normalnych szukać rozwiązania na dwóch drogach. Jedną z nich widziałbym w racjonalizacji czynnika seksualnego, t. j. wyjaśniania jego celowości w życiu przyrody i człowieka i potrzeby ochrony przed jego formami socjalnemi i następstwami chorobowemi. Druga polegałaby na skierowaniu psychiki dojrzewającej w dziedzinę wychowania fizycznego, organizacji pracy i kształcenia poczucia obywatelskiego.

IV. Prof. Rudolf Niemiec.

Wybór zawodu.

(referat wygłoszony dnia 23. kwietnia 1931 r.).

Zawód jest głównym polem naszego udziału w życiu. Ponieważ przeważną część naszego życia poświęcić mamy pracy zawodowej, musimy tę pracę wykonywać z przyjemnością i miłością, gdyż praca wymuszona i wbrew woli wykonywana nie daje zadowolenia wewnętrznego. Jeżeli praca zawodowa ma być ożywiona prawdziwą etyką zawodu i tą świadomością, że pracujący najlepsze swe siły i wolę poświęca służbie państwa i społeczeństwa i że w niczem nie uchybil godności i duchowi swego zawodu, to wybór zawodu musi odpowiadać uzdolnieniom i interesom jednostki i nie może zależeć od czysto zewnętrznych pobudek. Względów materialnych pomijać nie można, ale one nie mogą rozstrzygać o wyborze, gdyż radosna i dająca wewnętrzne zadowolenie praca zawodowa jest nie do pomyślenia w zawodzie przynoszącym jedynie zysk. Szkoła przez doskonalenie u swoich wychowanków sił moralnych i przez przyzwyczajanie do codziennej i planowej pracy, przygotowuje do przyszłego zawodu. Ponadto powinna szkoła zaznajamiać ucznia z atmosferą zawodową, psychicznie nastawiać go do życia zawodowego i budzić wśród młodzieży ideały zawodowe.

Jeszcze jeden wysiłek Zarządu Komitetu zasługuje na szczególne podkreślenie. W ubiegłym roku szkolnym powzięto myśl rozpoczęcia jakiejś akcji w sprawie budowy własnego gmachu gimnazjalnego. Doprowadzono do tego, że gmina miasta Krakowa wyznaczyła pod budowę gimnazjum parcelę trzech frontową obok Domu akademickiego na Błoniach tuż przy placu, na którym stanąć ma Biblioteka Jagiellońska. Otóż w bież. roku szkolnym na podstawie uchwały Walnego Zgromadzenia powołano do życia specjalny komitet, złożony z rodziców uczniów i nauczycieli zakładu, którego zadaniem było obmyśleć środki, wiodące do jak najszybszej realizacji tego planu.

Na czele tego Komitetu stanął JWP. Pułkownik Władysław Belina - Prażmowski. W skład jego wchodzi z ramienia zakładu Dyrektor Dr A. Kukliński i Prof. Rudolf Niemiec, pełniący obowiązki sekretarza. Z ramienia Zarządu Komitetu Rodzicielskiego Pp.: Br. Bochenek, Józef Wilga, pełniący funkcję skarbnika, Stanisław Nowakowski, Dr Eugenjusz Stawowski. Jako przedstawiciel rodziców z poza Zarządu przyjął godność członka JWP. Pułkownik Bernard Mond.

Zarząd odbył pięć posiedzeń: 18. października, 25. października, 22. listopada, 10. grudnia, 22. kwietnia, na których po-

ruszono szereg zagadnień, związanych z prowadzeniem odpowiedniej akcji. Opracowano przede wszystkim statut Komitetu, który nosi urzędową nazwę: „Komitet Budowy Państwowego Gimnazjum IV. w Krakowie“. Po jego zatwierdzeniu przez władzę wojewódzką zajęto się sprawą zbierania funduszków. Postanowiono wydać pamiątkowe cegielki i rozsprzedać je między rodzicami uczniów i byłymi wychowankami Zakładu. W bieżącym roku szkolnym wydano tylko odezwę do rodziców i ta nie została bez echa.

Prócz tego za pośrednictwem WP. Beliny-Prażmowskiego i WP. Bernarda Monda nawiązano kontakt z Ministerstwem W. R. i O. P., Dyrekcją Robót Publicznych w Krakowie, z Panem Wojewodą Krakowskim i z Prezydentem miasta Krakowa i doprowadzono do tego, że projekt budynku przesłany do Ministerstwa został zatwierdzony i wrócił do Dyrekcji Robót Publicznych, celem wykonania na jego podstawie szczegółowych planów.

Przygotowano nadto cały program działalności w przyszłym roku szkolnym. Postanowiono mianowicie zwrócić się z apelem do byłych wychowanków i urządzić cały szereg imprez dochodowych.

Stan funduszków Komitetu Budowy przedstawia się z dniem 15. czerwca 1931 r. w następujący sposób:

DOCHÓD

Przy wpisach w roku 1930—1931 zebrano	zł.	2359.00
Cegielki przyniosły	zł.	8941.00
Procent z Banku	zł.	199.10
		<hr/>
R a z e m	zł.	11499.10

ROZCHÓD

Druk cegiełek i odezw do rodziców, zakupno bloczków i księgi kasowej	zł.	721.05
Zakupno dolarów (złożonych na książeczke Oszczędności Kom. Kas Oszcz. Pow. Krak.)	zł.	8954.66
Procent Bankowy	zł.	199.10
		<hr/>
R a z e m	zł.	9874.81
Gotówka z Dyrekcji	zł.	1624.29
O g ó ł e m	zł.	11499.10

Jak z niniejszego sprawozdania wynika, Zarząd Komitetu Rodzicielskiego spełnił w zupełności swe zadanie i pochlubić

się może dorobkiem, który znajdzie kiedyś miły oddźwięk w historii Zakładu. Spełnił zaś swe zadanie dlatego, że w Zarządzie Komitetu zasiadają jednostki pełne poświęcenia, rozumiejące, że trudy przez nich ponoszone dla dobra młodzieży, stokrotnie kiedyś wydadzą plon.

Do prezydium wchodził Panowie: Bronisław Bochenek, jako przewodniczący, pełniący równocześnie funkcję delegata klasy VIII i opiekuna Czytelni uczniowskiej. Zastępcą przewodniczącego był p. Jan Menschik, delegat kl. VII a. Funkcję sekretarza sprawował p. Stan. Nowakowski, delegat kl. III b, a funkcję skarbnika p. Józef Wilga, delegat kl. VII b. Interesował się również orkiestrą gimnazjalną. Delegatami pozostałych klas byli następujący Panowie i Panie: Józef Weiss dla klasy I i dla Kółka fotograficznego, Dr Eugenjusz Stawowski dla kl. II a i Kółka L. O. P. P., Rudolf Oplustil dla kl. II b, Rożańska Zofja dla kl. III a i herbaciarni uczniowskiej, Jan Święcicki dla kl. IV a, Andrzej Filek dla kl. IV b, Stanisław Siess dla kl. V a i Kółka sportowego, Władysław Panek dla kl. V b i harcerzy, Feliks Mroczkowski dla kl. VI a, Felicja Daniekowa dla kl. VI b.

Z ramienia Zakładu zasiadali w Zarządzie Dyrektor Dr A. Kukliński, Ks. Dr Józef Rychlicki, prefekt i Pan Rudolf Niemiec, Profesor, jako delegat Rady Pedagogicznej.

Zarząd zbierał się stale raz na miesiąc na posiedzenia, na których składano sprawozdanie z dokonanych czynności i układano program pracy na miesiąc przyszedły. Razem odbyło 10 posiedzeń, a to 19 IX, 7 X, 14 XI, 16 XII 1930, 13 I, 17 II, 25 III, 28 IV, 16 V, 16 VI 1931. Walne zebranie odbyło się 28 IX 1930.

Na zakończenie roku szkolnego przygotował Zarząd żetony dla uczniów, którzy swą pilnością i zachowaniem chlubnie zapisali się w kartach naszego Zakładu i wydał własnym kosztem niniejsze Sprawozdanie.

Dołącza się do niego zestawienie kasowe za rok 1929/30. Sprawozdanie finansowe za rok bieżący ukaże się w sprawozdaniu szkolnym za rok 1931/32.

Sprawozdanie kasowe Komitetu Rodzicielskiego

Przychód.

za czas od 1. września

	Zł.	gr.
1. Saldo z poprzedniego okresu rachunkowego . . .	235	19
2. Składki miesięczne na cele Komitetu Rodzicielskiego:		
z klasy I A	Zł. 1,280 ⁵⁰	
" I B	" 1,236 ⁵⁰	
" II A	" 1,244 [—]	
" II B	" 792 [—]	
" III A	" 1,222 [—]	
" III B	" 1,387 ⁵⁰	
" IV A	" 1,045 [—]	
" IV B	" 1,331 ⁵⁰	
" V A	" 1,063 ⁵⁰	
" V B	" 1,116 ⁷⁰	
" VI A	" 1,417 [—]	
" VI B	" 1,491 [—]	
" VII	" 1,355 [—]	
" VIII	" 1,067 [—]	
zaległe z roku 1928/28	" 584 ⁵⁰	70
3. Odsetki od lokaty gotówki i za kupony dolarówek	70	96
4. Dochód z wieczorku ku czci Jana Kochanowskiego	339	70
5. Dyrekcja Gimn. IV na kupno instrumentów muzycz.	170	70
6. Za sprzedane koszulki gimnastyczne	195	—
7. Za sprzedane sprawozdania szkolne	1,668	—
Zgodność stwierdzono:	20,340	25

Komisja rewizyjna:

Dr Bronisław Kuśnierz m. p.

Florjan Mikulski m. p.

Państw. Gimnazjum IV. im. H. Sienkiewicza w Krakowie

1929 do 31. sierpnia 1930 r.

Rozchód.

	Zł.	gr.
1. Orkiestra uczniowska:		
a) nauczycielowi muzyki za naukę	Zł. 1.800—	
b) Zając, reszta ceny kupna instrumen- tów dętych	" 1.131—	
c) Smolarska, kupno pianina	" 2.427 ⁵⁰	
d) za szafę na pianino	" 240—	
e) za nuty i przepisywanie nut	" 267 ⁶⁰	
f) za naprawę instrument. muzycz.	" 260—	
g) za szarfę i krepę dla orkiestry	" 46 ⁶⁰	
		6.173 70
2. Uroczystości szkolne:		
a) dekoracja sali etc.	Zł. 352 ²⁵	
b) za prowadzenie chóru	" 54—	
c) za pomoc obcych muzyków	" 61—	
		467 25
3. Herbaciarnia:		
a) kupno garnu:zków, mycie i naprawy	Zł. 705 ⁷⁹	
b) 742 kg. cukru	" 1.168 ⁴⁰	
c) 9 " herbaty	" 270—	
		2.144 19
4. Czasopisma dla czytelnicy uczniowskiej		
		690 90
5. Subwencje i datki:		
na wycieczkę nauk. uczn. nad Bałtyk	Zł. 1.251 ⁰⁴	
dla Kółka fizycznego	" 50—	
" Modelarni	" 150.—	
" Pracowni biologicznej	" 600.—	
" Y. M. C. A. za kurs pływ. uczn.	" 97—	
" L. O. P. P. i drobne wydatki	" 41 ⁸⁰	
" Drużyn Harcerskich	" 600—	
" Kolonji wakac. w Porębie Wielk.	" 500—	
" Sodalicji Marjańskiej	" 300—	
na akcję charytatywną uczniów	" 1.200—	
" Pomoc koleżeńską uczniów	" 550—	
dla SS. Felicjanek na obiady	" 50—	
" Tow. przyrodniczego w Łodzi	" 12—	
na koszty zjazdu Kursu pedagog.	" 84 30	
" " przyjęcia młodzieży franc.	" 50—	
" " zjazdu zrzeszeń Rodziciel- skich, Warszawa	" 248 85	
		5.784 99
6. Za sprzątanie sali gimnastycznej		
		127 50
7. " przybory do radja		
		281 20
8. " witraż		
		60 —
9. Elektrowni, za wentylator i kontakty		
		657 46
10. Za szafkę, narzędzia i noże		
		208 06
11. " wydatki kancelaryjne Komitetu Rodzicielskiego		
		282 20
12. " druk sprawozdania szkolnego i klisze		
		2.942 30
		Suma wydatków . . . . .
		19.819 75
13. " Saldo kasowe na rok następny:		
książeczka wkład Bku Przemysł.	Zł. 389 ⁰⁷	
gotówka	" — ¹⁰	
w 4% dolarówkach im. wart. dol. 25	" 131 ³³	
		520 50
		20.340 25

Kraków, dnia 31 sierpnia 1930 r.

Za Komitet Rodzicielski:

Przewodniczący:

Br. Bochenek m. p.

Skarbnik:

Józef Wilga m. p.

VII. STATYSTYKA UCZNIÓW W ROKU SZKOLNYM: 1930/31.

KLASA	Ia	Ib	IIa	IIb	IIIa	IIIb	IVa	IVb	Va	Vb	VIa	VIb	VIIa	VIIb	IIIa	I	Razem
1. Z końcem r. 1929/30 istniały oddziały:	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	—	—	14
2. Przy promowaniu kl. liczyły uczniów:	44	38	38	45	45	47	38	52	46	52	53	48	49	—	49	—	645
3. Z tego promowano:	41	32	44	41	41	39	35	41	43	43	41	40	44	—	40	—	554
4. Z tego pozostało na rok II:	2	6	1	4	4	7	3	10	3	8	11	8	5	—	9	—	84
5. Do egzaminu uzupełniającego przeznaczono	1	—	1	—	—	1	—	1	—	1	1	—	—	—	—	—	7
W r. 1930/31 klasy liczą oddziałów:	1	—	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	—	14
Klasy liczą uczniów:	52	—	45	40	50	41	44	49	40	49	55	54	48	48	49	—	664
W tem promowanych:	—	—	41	32	44	30	41	39	35	41	42	43	41	40	44	—	512
W tem drugorocznych:	—	—	1	3	3	6	1	8	1	5	13	7	4	2	5	—	59
Ze szkół powszechnych:	48	—	—	2	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	52
" " średnich:	1	—	2	3	3	3	3	1	4	3	—	3	2	5	—	—	33
Z przygotowania domowego:	3	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	1	1	1	—	—	8
Klasy liczą rzymsko - katolików:	51	—	41	36	48	38	44	42	59	45	53	49	47	42	48	—	623
" " grecko - katolików:	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
" " ewang. augsb.:	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1
" " prawosławnych:	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
" " wyzn. mojżeszowego.	1	—	4	4	2	3	—	7	1	4	2	5	1	5	1	—	40
Razem	52	—	45	40	50	41	44	49	40	43	55	54	48	48	49	—	664

KLASA	Razem																			
	Ia	Ib	IIa	IIb	IIIa	IIIb	IVa	IVb	Va	Vb	VIa	VIb	VIIa	VIIb	VIIIa	VIIIb	IXa	IXb	Razem	
Urodzonych w r. 1921 kl. liczyły	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
" w r. 1920 "	40	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	42
" w r. 1919 "	11	—	30	26	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	69
" w r. 1918 "	—	—	11	10	24	17	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	64
" w r. 1917 "	—	—	1	8	21	14	27	19	3	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	89
" w r. 1916 "	—	—	1	1	5	7	13	19	20	15	—	—	—	—	—	—	—	—	—	82
" w r. 1915 "	—	—	—	—	—	2	1	9	9	15	24	15	1	—	—	—	—	—	—	76
" w r. 1914 "	—	—	—	—	—	—	1	1	6	12	19	24	19	—	—	—	—	—	—	100
" w r. 1913 "	—	—	—	—	—	—	—	—	2	5	7	8	17	18	23	—	—	—	—	80
" w r. 1912 "	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	4	3	8	7	18	—	—	—	—	41
" w r. 1911 "	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2	4	4	6	—	—	—	—	13
" w r. 1910 "	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	1	—	—	—	—	4
" w r. 1909 "	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	3
" w r. 1908 "	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
" w r. 1907 "	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
" w r. 1906 "	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Razem	52	—	45	40	50	41	44	49	40	49	55	54	48	48	49	—	—	—	—	664
Klasy liczą miejscowych.	42	—	25	22	28	32	27	44	25	36	26	41	25	36	38	—	—	—	—	447
" z powiatu	2	—	—	3	2	2	1	1	—	—	1	4	—	1	2	—	—	—	—	19
" z dalszych okolic	8	—	20	15	20	7	16	4	15	13	28	9	23	11	9	—	—	—	—	198
Razem	52	—	45	40	50	41	44	49	40	49	55	54	48	48	49	—	—	—	—	664
Dojeżdżają koleją	1	—	1	3	1	—	2	2	1	—	5	3	1	2	3	—	—	—	—	25
Dzieci: obywateli ziemskich.	1	—	4	2	1	1	4	2	—	1	3	5	4	2	2	—	—	—	—	32
Włościan i rolników drobnych	1	—	—	1	1	2	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	6
Do przeniesienia	2	—	4	3	2	3	4	2	—	1	3	6	4	2	2	—	—	—	—	33

KLASA	Ia	Ib	IIa	IIb	IIIa	IIIb	IVa	IVb	Va	Vb	VIa	VIb	VIIa	VIIb	VIII	Razem
Z przeniesienia . . .	2	—	4	3	2	3	4	2	—	1	3	6	4	2	2	38
Urzędników i oficyalistów rolnych	—	—	—	—	—	—	1	—	2	2	—	—	1	—	4	10
Robotników rolnych . . .	7	—	1	—	2	1	3	4	4	2	1	3	1	10	3	42
Przemysłowców . . .	—	—	—	—	—	—	—	5	—	—	2	8	2	—	1	22
Rzemieślników . . .	—	—	2	—	—	1	—	—	2	2	3	1	—	—	1	11
Urzędników fabrycz. i przemysł.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	2
Robotników fabrycz i przemysł.	4	—	7	1	3	5	5	4	—	2	—	4	1	3	2	41
Kupców i przedsiębiorców handl.	4	—	—	1	1	2	—	1	1	3	1	—	3	2	1	20
Urzędników handl. i bankowych	2	—	6	9	8	3	9	10	3	10	5	8	4	14	4	95
„ kolei poczt. i telegr.	—	—	—	3	—	1	1	5	—	—	—	—	—	—	—	10
Służby i rob. kolei poczt. i telegr.	9	—	8	1	3	1	1	2	5	7	2	3	5	—	3	50
Wojskowych stopni oficerskich .	—	—	—	3	—	4	—	—	—	1	1	1	—	—	—	10
„ „ niższych . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
Zawody wolne . . .	3	—	8	6	3	6	5	3	4	3	7	3	3	3	6	63
Profesorów i nauczycieli . . .	6	—	2	1	4	1	3	2	6	2	4	—	6	1	7	45
Urzędników państwowych . . .	6	—	4	3	14	7	8	3	8	6	12	11	8	7	12	109
„ komunalnych . . .	5	—	2	2	8	2	3	2	2	4	7	4	5	3	3	52
Służby z urzędów państw. . .	3	—	—	2	2	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	9
„ „ komunalnych	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
Właścicieli nieruchomości i kap.	—	—	—	—	—	1	1	—	—	1	1	—	—	—	—	4
Wyrobników . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Dzierżawców . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Innych zawodów . . .	1	—	1	—	—	2	—	5	2	3	—	—	—	3	—	26
Zupełne sieroty . . .	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	1	—	—	—	—	3
Razem . . .	52	—	45	40	50	41	44	49	40	49	55	54	49	48	49	664

VIII. STATYSTYKA EGZAMINÓW DOJRZAŁOŚCI

odbytych w roku sprawozdawczym.

W myśl rozporządzenia Kuratorjum O. S. Krakowskiego z 21 kwietnia 1931 r. L. II—4192, odbył się egzamin dojrzałości w tutejszym Zakładzie przed Komisją powołaną rozporządzeniem Kuratorjum z dnia 8 kwietnia 1931, L. II—3745/31, w której skład wchodził następujący członkowie Grona nauczycielskiego: Dr Antoni Kukliński, dyrektor, jako przewodniczący; Ks. Dr Józef Rychlicki, jako egzaminator z rel. rzymskokat.; Ks. Prof. Władysław Macheta, jako egzaminator z języka polskiego; Prof. Rudolf Niemiec, jako egzaminator z języka łacińskiego; Prof. Sabina Jasińska, jako egzaminator z języka francuskiego; Prof. Stefan Michoński, jako egzaminator z języka niemieckiego; Prof. Mieczysław Kupeczyński, jako egzaminator z historii; Prof. Jan Leśniak, jako egzaminator z matematyki; Prof. Kazimierz Fijoł, jako egzaminator z fizyki.

Do egzam. dojrzałości dopuszczono ogółem 58 abiturjentów.

Egzamin piśmienny odbył się w dniach 4, 5, 6, 7, 8 maja.

Do egzaminu piśmiennego z języka polskiego zgłosił się jeden kandydat i z podyktowanych trzech tematów:

a) Którzy z autorów i w jaki sposób poruszali zagadnienie państwowości polskiej?

b) Które części Polski szczególnie podziwiali i chwalili nasi pisarze w swoich utworach?

c) Ideale młodzieży w r. 1830 i 1930 — wybrał temat drugi.

Wypracowanie z historii pisało 57 abiturjentów. Podyktowano im do wyboru następujące tematy:

a) Dążności narodowościowe w XIX wieku i ich spełnienie po wojnie światowej.

b) Praca społeczeństwa polskiego po utracie niepodległości na polu kultury duchowej i materialnej aż do wybuchu wielkiej wojny powszechnej.

c) Dziejowe współzycie polsko - litewskie (w pięćsetlecie śmierci Witolda 1430—1930).

Temat pierwszy wybrało 20 abiturjentów, temat drugi — 14, temat trzeci — 23.

Do piśmiennego egzaminu z języka łacińskiego zgłosiło się 42 kandydatów. Na wypracowanie otrzymali do przetłumaczenia na język polski wyjątek z dzieła Liviusa „Ab urbe condita“ L. XXIII, r. 33, a zatytułowany „Filip, król macedoński, wysłał do Hannibala posłów celem zawarcia przymierza“.

Wypracowanie z języka francuskiego pisało 8 abiturjentów.

Z podyktowanych im tematów:

a) La société contemporaine et celle d'avant la grande Révolution.

b) Les rapports franco-polonais au point de vue politique, littéraire et scientifique.

c) Racontez une des fables de La Fontaine en remplaçant les personnages de la fable par des personnes humaines, tout en développant le récit par des détails caractéristiques — 3 abiturjentów wybrało temat pierwszy, a 5 temat trzeci.

Również 8 abiturjentów zgłosiło się do piśmiennego egzaminu z języka niemieckiego.

Podyktowano im do wyboru trzy tematy:

a) Die deutsche und die polnische Romantik (Beruhungspunkte und Unterschiede).

b) Welche politische und soziale Umwälzung hat der Weltkrieg gebracht?

c) Welche Vorteile gewährt uns das Erlernen fremder Sprachen?

Sześciu abiturjentów wybrało temat drugi, 2 temat trzeci.

Do piśmiennego egzaminu z matematyki zgłosiło się 46 abiturjentów.

Podyktowano im następujące zagadnienia do rozwiązania:

a) Pewien służący otrzymał za pierwszy rok po wstąpieniu na służbę 360 zł., za każdy dalszy rok otrzymał o 60 złotych więcej, niż za poprzedni. Przez ile lat pozostawał w służbie i ile otrzymał za ostatni rok, gdy w sumie przez cały czas wypłacono mu 7260 złotych-

b) Trójkąt o boku $c = 3,7$ dm i o kątach przyległych — $\alpha = 54^\circ 36'$ i $\beta = 32^\circ 12'$ obraca się dookoła boku danego.

Znaleźć powierzchnię i objętość bryły powstałej z obrotu.

Dwunastu abiturjentów poddało się piśmiennemu egzaminowi z fizyki.

Opracowali następujące zagadnienia:

a) Ciało spadało z wysokości h i ostatnie 184 m. drogi przebyło w ciągu $t = 4$ sek. Określić wysokość h i czas spadania.

b) Trudności wypraw polarnych ze stanowiska fizyki.

Na podstawie wyniku wypracowań piśmiennych dopuszczono wszystkich abiturjentów do ustnego egzaminu dojrzałości, który odbył się w dniach od 18 do 23 maja włącznie.

Następujący uczniowie otrzymali świadectwa dojrzałości:

1. Alber Włodzimierz	30. Palmrich Tadeusz
2. Babulski Tadeusz	31. Paszkiewicz Zygmunt
3. Bednarczyk Rudolf	32. Pilch Eugenjusz
4. Bielański Adam	33. Prochyra Kazimierz
5. Biermański Władysław	34. Redyk Tadeusz
6. Bochenek Bronisław	35. Rouppert Leszek
7. Boguszewski Bohdan	36. Senowski Jerzy
8. Chmura Henryk	37. Siedlecki Stanisław
9. Chrząszcz Ludwik	38. Skrochowski Kazimierz
10. Druciak Zygmunt	39. Sokołowski Stefan
11. Goliszewski Witold	40. Szczurowski Stanisław
12. Golonka Kazimierz	41. Targowski Juljusz
13. Gols Jan	42. Tomaszewski Julian
14. Güntner Henryk	43. Türschmid Zbigniew
15. Gworek Jan	44. Wimmer Zbigniew
16. Jaglarz Zbigniew	45. Wołek Józef
17. Kleszczyński Ignacy	46. Zaborowski Stefan
18. Kolankowski Zygmunt	47. Zgut Stefan
19. Kukliński Antoni	48. Żelewski Roman
20. Kuśnierz Zdzisław	49. Jakubiczka Olgierd (pryw.)
21. Lechowski Bolesław	50. Kwinta Wincenty (pryw.)
22. Lewandowski Alfred	51. Oliwa Stanisław (pryw.)
23. Lutwak Alfred	52. Sawicki Jan (pryw.)
24. Majewski Andrzej	53. Bédnarski Wojciech (pryw.)
25. Matus Witold	54. Jagiello Józef (pryw.)
26. Mazurkiewicz Jan	55. Mikula Marcin (pryw.)
27. Mól Emil	56. Paluch Stanisław (pryw.)
28. Mroczkowski Zbigniew	57. Stachura Ignacy (pryw.)
29. Niemczyk Wojciech	58. Trybalski Franciszek (pryw.)

B) W terminie wrześniowym odbył się uzupełniający egzamin dojrzałości na podstawie zezwoleń Min. W. R. i O. P. i Kuratorjum O. S. Krakowskiego, przed Komisją ustanowioną rozp. Kuratorjum O. S. Krakowskiego z 22. lutego 1926 roku L. II — 1074/26.

Świadectwo uzupełniającego egzaminu dojrzałości otrzymali:

1. Gottfried Henryk	4. Ostrowka Marja
2. Góral Jan	5. Rozenstrauch Emil
3. Oberländer Fischel	Reprobowano 1 kandydata.

C) Taki sam egzamin odbył się w terminie lutowym i czerwcowym 1931 roku.

a) W terminie lutowym otrzymali świadectwa uzupełniającego egzaminu dojrzałości następujący kandydaci:

1. April Ludwik	13. Paciej Eugenjusz
2. Berger Pinkas	14. Parnesówna Wanda
3. Boryczko Józef	15. Pierchalski Tadeusz
4. Buksbaum Juljan	16. Rosenfeld Jakób
5. Chwastek Tadeusz	17. Rotenberg Kalman
6. Czapor Marjan	18. Rozumiłowska Stanisława
7. Fussteig Adolf	19. Scheinbach Zygmunt
8. Horski Jerzy	20. Seif Ludwik
9. Józefczyk Tadeusz	21. Studziński Augustyn
10. Kamerling Emil	22. Szydłowski Adam
11. Krohn Leon	23. Nakoneczna Marja
12. Nowakowski Tadeusz	Reprobowano 7 kandydatów.

b) W terminie czerwcowym otrzymali świadectwa:

1. Blatt Rachmil	8. Karwacki Sławomir
2. Buraczewski Janusz	9. Kostur Jerzy
3. Feuer Benno	10. Poniatowska Janina
4. Folkmann Leon	11. Radziwiłł Karol
5. Haan Szymon	12. Ryschka Walter
6. Janke Marja	13. Sendek Izaak
7. Jasnorzewska Stefanja	Reprobowano 1 kandydata.
-

IX. A. STATYSTYCZNE ZESTAWIENIE WYNIKU KLASYFIKACJI
z końcem roku szkolnego 1930/31.

K L A S A	Ia	Ia	Ib	IIa	IIb	IIIa	IIIb	IVa	IVb	Va	Vb	VIa	VIb	VIIa	VIIb	IIIa	Razem
	Na początku r. 1930/31 przyjęto	49	45	39	47	41	45	49	40	49	55	52	47	47	49	49	654
W ciągu roku przybyło	3	—	1	4	1	—	—	—	—	1	2	1	1	—	—	14	
" " ubyło	2	2	2	2	3	1	2	1	2	5	—	1	1	1	1	25	
Z końcem roku klasy liczyły	50	43	38	49	39	44	47	39	47	51	54	47	47	48	48	643	
Z tego otrzymało:																	
Wynik ogólny bardzo dobry	8	5	3	9	3	8	4	4	4	6	—	6	7	11	11	78	
" " dobry	20	21	17	15	10	11	8	15	6	9	13	14	15	17	17	191	
" " dostateczny	22	14	13	21	24	22	29	16	29	26	36	21	22	20	20	315	
" " niedostateczny	—	2	4	3	2	3	6	2	8	8	5	6	3	—	—	52	
do egzaminu zupeł. przeznaczono	—	1	1	1	—	—	—	2	—	2	—	—	—	—	—	7	
Ogółem	50	43	38	49	39	44	47	39	47	51	54	47	47	48	48	643	

IX. B. IMIENNY WYKAZ UCZNIÓW

zapisanych w r. szk. 1930/31.

Klasa I.

Bauman Stanisław	Radzięda Franciszek
Belina-Prażmowski Jan	Reaubourg Józef (odzn.)
Bier Antoni	Siwadłowski Witold (odzn.)
Chranicki Józef (wyst. 8. V. 1931)	Skawiński Tadeusz
Geldwerth Ludwik	Skąpski Jerzy
Głębowicz Bolesław	Skrochowski Franciszek
Golarz Zdzisław (odzn.)	Spett Aleksander
Kacierz Tadeusz	Stawowczyk Leon
Koch Lesław (odzn.)	Stolarski Mieczysław (odzn.)
Kosiek Zdzisław	Suchoń Andrzej (odzn.)
Kril Henryk	Sukiennik Ignacy
Krokay Jerzy	Syrzistie Bogdan
Kuśnierz Adam	Wachtel Mieczysław
Kwiatkowski Tadeusz	Warchałowski Witold (wyst. 30. I. 1931 r.)
Lipiński Waław	Wawrzykowski Maciej
Łoziński Jan	Weiss Jan
Mazanek Ryszard	Wojakowski Zbigniew
Nabożny Kazimierz	Wojtyga Mirosław
Nuckowski Jerzy (odzn.)	Wójcicki Jerzy
Osuchowski Antoni	Wróbel Jerzy
Pedenkowski Zbigniew	Wywiałkowski Jerzy
Piotrowski Jerzy	Zaczek Władysław
Piotrowski Maciej	Zaleski Jerzy
Privšek Stefan	Zaręba Mieczysław
Przedzimirski Stanisław	Zarzycki Adam
Ptak Tadeusz	Żąłowski Stanisław (odzn.)

Klasa II a.

Baumgardt Ernest	Jentys Andrzej (odzn.)
Blicharski Juljan (odzn.)	Komorowski Jerzy
Chan Mieczysław	Konarski Szymon
Chowaniec Adam	Kopczyński Józef
Czachowski Adam	Krokay Adam
Dunikowski Andrzej	Kulikowski Narcyz
Epler Zbigniew (wyst. 4. II. 1931 r.)	Laskowski Włodzimierz
Gawrzyński Zbigniew	Machłowski Jerzy
Godzicki Tadeusz	Macudziński Jan
Gorecki Marjan	Malinowski Ignacy
Gottesman Artur	Medvey Alfred
Hartman Władysław (egz. uzupeł.)	Mond Stanisław
	Mudyna Edward (nieuzd.)

Müller Witold (odzn.)	Stawowski Eugenjusz
Pietras Antoni	Stroka Franciszek (nieuzd.)
Piotrowski Zbigniew	Suchodolski Jan
Popper Ernest	Swolkień Andrzej
Potocki Jan (wyst. 9. II. 1931)	Szuldenfrej Jerzy
Ratz Leon	Terczyński Łukasz (odzn.)
Rozwadowski Jan	Thetschel Jerzy
Salak Jan	Tochowicz Zbigniew
Sarna Romuald	Truszkowski Andrzej (odzn.)
Senkowski Tadeusz	Warczewski Tadeusz

Klasa II b.

Busz Mieczysław	Nowacki Stanisław (nieuzd.)
Cichon Jan	Oplustil Jerzy (odzn.)
Ciołkowski Roman	Pajączkowski Marjan
Domagała Marjan	Pańków Tadeusz (odzn.)
Eichner Zygfryd	Pstraś Ignacy
Exner Stefan (odzn.)	Rink Hieronim
Frańczuk Stanisław	Simon Adam
Fraenkel Stanisław	Skulski Stanisław
Friedmann Zygfryd (wyst. 22. XI. 1930 r.)	Socha Jan
Godyń Eugenjusz (nieuzd.)	Śniegowski Zbigniew (wyst. 4. XI. 1930 r.)
Gołębiowski Rudolf	Świerz Witold (egz. uzup.)
Hausmann Otto	Trojnar Stanisław
Josse Tadeusz	Widerski Zbigniew
Kaleciński Tadeusz (nieuzd.)	Wilk Stefan
Kielman Edward	Winiarski Marjan
Klimczyk Wiktor	Winzer Franciszek
Kowalówka Stanisław	Wilkoszewski Zbigniew
Machnica Zbigniew	Wnętrzak Władysław
Milowski Józef	Wolf Julian (nieuzd.)
Misiów Edward	Zwierzyński Mieczysław

Klasa III a.

Bauer Ryszard (nieuzd.)	Dura Leszek
Białek Zygmunt (wyst. 31. I. 1931 r.)	Flebbe Norbert
Brandman Egon	Gibiński Józef (odzn.)
Bulewski Stanisław	Grydil Zbigniew
Choma Jan	Heller Zbigniew
Cichoń Tadeusz	Jaśkiewicz Fryderyk (egz. uzup.)
Cieplik Zbigniew	Kalicki Kazimierz (odzn.)
Cieszanowski Jerzy	Kleszczyński Karol
Długoborski Zygmunt (wyst. 6. XII. 1930 r.)	Klimowski Józef
	Kołaczkowski Ryszard
	Krzeczowski Adam

Kukliński Czesław (odzn.)	Rosiewicz Kazimierz
Lijowski Ludwik	Rożański Władysław (odzn.)
Link Tadeusz	Rucki Władysław
Medvey Ernest (odzn.)	Rutkowski Włodzimierz
Mroczkowski Kazimierz (nieuzd.)	Rzegociński Bolesław
Niedźwiecki Jan	Scherman Ludwik
Nieniewski Andrzej (nieuzd.)	Setmajer Jerzy
Nowicki Zbigniew (odzn.)	Smalawski Zbigniew (odzn.)
Pajor Kazimierz	Steciak Stanisław
Perzesty Zdzisław	Śliwiński Adam
Poremski Jerzy	Śmitkowski Bogdan
Privšek Edward	Uryga Jerzy
Reaubourg Marjan	Wesołowski Józef
Rerutko Jan	Wróblewski Lech (odzn.)
Riegl Jerzy (odzn.)	Zembaczyński Bolesław
Romer Bronisław	

Klasa III b.

Beigert Stanisław	Loegler Wiesław
Burzyński Bogusław	Machowicz Mieczysław
Cagaszek Alojzy	Müller Wojciech
Czuskiewicz Czesław	Neumann Rudolf (wyst. 20. XI. 1930 r.)
Frischer Jan	Norek Ludomir
Gałek Julian	Nowakowski Jan
Gawrak Marjan	Olejnik Stanisław
Gliückstein Stefan (odzn.)	Paklikowski Andrzej
Górski Tadeusz	Ptak Stefan
Grabowski Włodzimierz	Radwanowski Stanisław
Grodnicki Adam	Stanoch Jan
Grzesiak Karol	Susułowski Jan
Hałuszczak Albin	Szewczyk Władysław
Kacza Józef (odzn.)	Śliwiński Jan
Kaliński Mieczysław	Ślizowski Zbigniew
Kastory Zbigniew	Tomasik Karol (odzn.)
Kluczyński Zbigniew	Ungar Jan
Kolinek Bogdan (wyst. 15. I. 1931 r.)	Waszkiewicz Józef
Kotsch Alfred	Wołek Witold (nieuzd.)
Kotusiński Czesław	Zamoyski Marjan (nieuzd.)
Kuśnierz Alfred	

Klasa IV a.

Belina-Prażmowski Janusz (odzn.)	Ćmikiewicz Jan (odzn.)
Bogatyński Adam	Cyrankiewicz Jerzy
Brzeczka Adam (nieuzd.)	Furowicz Kazimierz
Chmiel Stawosz Stanisław	Glatman Stanisław
	Głębocki Tadeusz

Halski Zbigniew (odzn.)	Sarna Edward
Kisielnicki Jerzy (nieuzd.)	Skórczewski Stanisław
Kłosiński Jerzy	Słowakiewicz Tadeusz Andrzej
Koczanowicz Aleksander	Stolfa Lesław
Kolkiewicz Stanisław	Szlank Adam Jerzy
Konopka Piotr	Święcicki Stanisław
Korta Adam Marjan (odzn.)	Targowski Andrzej Marjan
Kostołowski Antoni	Toczyski Zygmunt
Łagowski Bogusław	Truszkowski Stanisław (wyst.
Niżański Jerzy	15. IX. 1930 r.)
Oziębło Wojciech	Warczewski Witold Kazimierz
Palmrich Adam (odzn.)	Warzeszkiewicz Jan
Pawlik Bolesław	Weiner Ludwik
Porębski Jan	Węgrzyn Tadeusz
Pustelnik Kazimierz	Wittek Zdzisław
Riesser Mieczysław (odzn.)	Zaus Tadeusz
Romański Stefan (odzn.)	Zimnal Kazimierz
Romiszowski Stanisław (nieuzd.)	Zubrzycki Piotr
Sadowski Józef (odzn.)	

Klasa IV b.

Antoniewicz Bogumił	Lewandowski Witold (wyst. 30.
Biełański Stanisław	I. 1931 r.)
Bujak Tadeusz	Michalik Andrzej
Chmurski Adam (wyst. 30. I.	Moor Leszek
1931 r.)	Nanowski Władysław
Cholewicz Zdzisław (nieuzd.)	Ochalski Stanisław
Czopek Marjan	Orliński Jerzy
Czyżek Jerzy	Pańszczyk Mieczysław
Dutka Zygmunt	Pągowski Zbigniew
Dym Ozjasz	Pondel Tadeusz
Fajto Stanisław	Rybarski Kazimierz
Filek Andrzej	Rzebik Tadeusz
Firlit Emil (nieuzd.)	Sidor Eugenjusz
Fischer' Tadeusz	Silberbach Wilhelm
Frischer Artur	Skowron Henryk
Gnojek Adam	Skrzyński Adam (nieuzd.)
Haber Tadeusz (odzn.)	Soltan Stanisław
Hojtasz Marcelli	Steinberg Jerzy (odzn.)
Janas Kazimierz (odzn.)	Ster Włodzimierz
Jasiński Mieczysław	Strnad Stanisław
Kielman Józef (nieuzd.)	Szczepański Witold (nieuzd.)
Kłapa Mieczysław	Śmiechowski Bogdan
Kłosiński Tadeusz (odzn.)	Toroń Franciszek
Kowalówka Mieczysław (nieuzd.)	Twardy Stanisław
Lempart Alojzy	Wróblewski Stefan

Klasa V a.

Adamski Eugenjusz	Marczewski Jan (egz. uzup.)
Ahrends Czesław	Michałowski Zbigniew
Chmura Stanisław (nieuzd.)	Michoński Stefan
Figiel Jerzy	Modelski Stanisław
Gawrzyński Kazimierz	Nęcza-Nędzosi Władysław
Gołębiowski Stanisław	Nowicki Jerzy
Heinrich Tadeusz	Oźga Roman
Jankowski Jan	Pagaczewski Stanisław
Jarosiński Paweł	Petecki Lesław
Jarosz Janusz	Pliszewski Adam
Jaworski Marjan (nieuzd.)	Riazancew Wincenty
Juras Jerzy	Roliński Stanisław
Kiersztyn Antoni (odzn.)	Schwarz Roman
Koczur Rudolf	Siess Fryderyk
Korzeniowski Zygmunt	Silbergzweig Karol (odzn.)
Kostecki Zdzisław	Starachowicz Zygmunt
Kowalówka Tadeusz	Strzetelski Zygmunt (odzn.)
Kurkiewicz Jan (egz. uzup.)	Wróblewski Wincenty (odzn.)
Lelek Stanisław	Zelechowski Jerzy
Madejski Marjan	

Klasa V b.

Albiński Tadeusz	Krawczyk Adolf
Allerhand Jan (odzn.)	Krokay Walery
Babulski Bogusław	Kuprowski Roman (wyst. 14. IV. 1931 r.)
Bartel Romuald	Nodzeński Zdzisław (nieuzd.)
Benko Marjan	Nowak Adam
Berger Stanisław	Panek Juljusz
Bernal Zbigniew	Papiński Władysław
Bielczyk Jerzy	Pietrzyk Adam
Biernacki Kwiryn	Piotrowski Andrzej
Broder Artur	Ptak Mieczysław
Czapliński Alojzy	Rachwał Janusz
Dziurkowski Eugenjusz	Romański Tadeusz
Feix Kurt (nieuzd.)	Rothirsch Jerzy (odzn.)
Frey Zygmunt (wyst. 9. V. 1931 r.)	Rusek Tadeusz
Gajewski Jan	Rzepka Stanisław
Gierczyński Zbigniew	Skoczowski Stanisław (nieuzd.)
Goldblatt Karol (odzn.)	Stefanko Tadeusz (nieuzd.)
Gondorek Kazimierz (odzn.)	Ster Eugenjusz (nieuzd.)
Grabowski Roman	Stuhr Tadeusz
Hajdukiewicz Władysław	Tor Zygmunt
Hein Witold	Wagner Juljusz (nieuzd.)
Hojło Karol	Walenta Zygmunt (nieuzd.)
Jordan Zygmunt	Wijasiński Jerzy (nieuzd.)
Kostecki Krzysztof	Zawistowski Karol

Klasa VI a.

Altendorf Tadeusz	Mroczkowski Przemysław (odzn.)
Babulski Roman	Ordyński Ryszard (nieuzd.)
Beres Krzysztof (odzn.)	Osuchowski Adam
Biedroński Mieczysław	Oszacki Jan
Bniński Roman	Pachel Ludwik (skr. 17. IX. 1930 r.)
Bogatyński Antoni	Pankiewicz Zbigniew (nieuzd.)
Brózda Bronisław	Passakas Lesław
Czyżewicz Zbigniew (wyst. 25. X. 1930 r.)	Porębski Kazimierz (wyst. 25. X. 1930 r.)
Dura Karol (nieuzd.)	Pytel Marjan
Gibiński Kornel (odzn.)	Romiszowski Adam (wyst. 11. V. 1931 r.)
Goos Adam	Schweiger Stefan
Grabowski Zygmunt	Schwelling Lesław
Guzik Eugenjusz (nieuzd.)	Sikorski Tadeusz
Güntner Tadeusz (nieuzd.)	Skrochowski Jan Kanty (odzn.)
Haydukiewicz Lech (odzn.)	Smoleński Stanisław
Hyla Jerzy	Sołtykiewicz Tadeusz
Jassem Henryk (odzn.)	Sularz Marjan (wyst. 21. IV. 1931 r.)
Kowalski Władysław	Swolkień Jerzy
Krzyształowicz Władysław	Syrzistie Zbigniew
Lipczyński Józef	Szczepański Wiesław
Litawski Józef	Śliwiński Kazimierz
Łażniński Aleksander (nieuzd.)	Święcicki Antoni
Łuczko Andrzej	Wilczek Andrzej (nieuzd.)
Łukowicz Jerzy	Winzer Józef
Malinowski Stanisław (egz. uzup.)	Wittek Jerzy
Mazurkiewicz Lucjan	Ziamba Jan
Miarczyński Tadeusz	Żaba Jerzy (egz. uzup.)
Moeser Bogusław	
Moskała Tadeusz (nieuzd.)	

Klasa VI b.

Barzycki Konstanty	Gruszka Władysław
Bieleński Gustaw	Herzog Józef
Bielczyk Zdzisław	Holzer Józef
Böhm Zygmunt	Karaś Eugenjusz
Buzek Jerzy	Karbowski Władysław
Daniek Jan	Kielman Maciej
Dużyk Włodzimierz	Kielman Władysław
Dyński Zbigniew	Klimczak Aleksander
Fara Rudolf (nieuzd.)	Kraj Julian (nieuzd.)
Filek Stefan	Kunzek Marjan
Grado Mirosław	Magiera Franciszek
Grubental Roman	Marczak Mieczysław

Matjasik Zdzisław
 Merklinger Bolesław
 Mikulski Józef
 Miś Marjan
 Mleczek Tadeusz
 Nyczek Mieczysław
 Olszewski Włodzimierz
 Oświęcimski Kazimierz
 Ramza Tadeusz (nieuzd.)
 Röhrenscheff Tadeusz
 Rydel Kazimierz
 Schudmak Stefan
 Seffer Jerzy
 Sieprawski Tomasz
 Słowik Henryk

Sokulski Roman
 Stachurski Tadeusz
 Syska Zbigniew
 Szetela Kazimierz (nieuzd.)
 Szpor Zygmunt
 Toliński Marjan
 Tropp Artur
 Turek Kazimierz
 Uznański Mieczysław
 Wander Edward
 Werndl Zbigniew
 Wilamowski Zbigniew
 Wyżga Jerzy
 Zachorowski Stanisław
 Ziemba Adam (nieuzd.)

Klasa VII a.

Babula Feliks (nieuzd.)
 Bednarczyk Antoni
Bednarczyk Waclaw
 Biernat Adam
 Borkowski Jerzy
 Chmiel Miłosz
 Czajka Bronisław
Ekier Jan (odzn.)
 Fabris Arrigo
 Gadomski Jerzy
 Galas Marjan
 Głębowicz Władysław
 Głogoczowski Jan Jacek
 Gostkorszewicz Samuel
Jaworski Tadeusz (odzn.)
Just Jerzy (odzn.)
Kirchmayer Stanisław
 Kisielewski Wilhelm
 Klimata Jerzy
 Kłusek Jan (nieuzd.)
 Koczur Juljan (nieuzd.)
 Krzyworzeka Jan
 Krzyżanowski Antoni (nieuzd.)
 Machalski Renat
 Majer Teodor

Małecki Andrzej
 Mazur Robert
Menschik Zygmunt (odzn.)
 Merenda Adam
 Nowakowski Józef
 Pachoński Zbigniew
 Piller Adam
 Belina-Prażmowski Zbigniew
 Radwański Andrzej
 Rejman Stefan
 Rudolf Zdzisław
 Schütz Przemysław (nieuzd.)
 Skoczowski Marjan
 Szule Zdzisław (nieuzd.)
 Śliwiński Adam
 Targowski Włodzimierz
 Trzeciak Stanisław
 Tutaj Jerzy
 Tuziak Jerzy
 Uruski Aleksander
 Zgorzelski Józef
 Potocki Jerzy
 Nanowski Lech (wyst. 25. IV.
 1931 r.)

Klasa VII b.

Beckmann Jerzy (odzn.)
 Bielański Jan Konstanty
 Bieliński Zygmunt

Bromowicz Mieczysław
 Chan Kazimierz (nieuzd.)
 Chowaniec Stanisław

Chudzikiewicz Mieczysław	Ochalski Jan
Dym Józef	Olszewski Zdzisław
Frankiewicz Antoni	Pietrzykowski Janusz
Frischer Edward (odzn.)	Porębski Janusz
Hartmann Wilibald Ot. (odzn.)	Pretzel Wilhelm (odzn.)
Hein Eugenjusz	Prochowski Władysław
Henoch Władysław	Romański Zbigniew
Hubicki Włodzimierz	Ruszkiewicz Jerzy
Jamka Mieczysław (nieuzd.)	Sala Stanisław
Kępiński Józef (nieuzd.)	Sarnowicz Józef
Kielawa Zdzisław	Schneid Władysław Franciszek (odzn.)
Klimeczek Karol	Skowron Zygmunt
Klimek Ryszard	Skrzyński Ludwik
Klug Zbigniew	Szostak Władysław
Knapik Mieczysław	Szumera St.
Kopera Zygmunt	Trzaska Franciszek
Kotsch Kazimierz	Tyszler Henryk
Kraj Kazimierz	Wilga Witold Marjan (odzn.)
Lempart Czesław	Wolny Jerzy
Maryan Tadeusz	Wróblewski Zbigniew
Nalepa Tadeusz (wyst. 9. V. 1931 r.)	Zięba Tadeusz

Klasa VIII.

Alber Włodzimierz	Lutwak Alfred (odzn.)
Babulski Tadeusz	Majewski Andrzej
Bednarczyk Rudolf	Matus Witold
Biełański Adam (odzn.)	Mazurkiewicz Jan
Biermański Władysław	Mól Emil
Bochenek Bronisław	Mroczkowski Zbigniew
Boguszewski Bohdan	Niemczyk Wojciech
Chmura Henryk	Palmrich Tadeusz
Chrzęszcz Ludwik	Paszkiewicz Zygmunt
Druciak Zygmunt	Pilch Eugenjusz
Goliszewski Witold	Praczyra Kazimierz
Golonka Kazimierz (odzn.)	Proczek Wincenty (wyst. 31. I. 1931 r.)
Gols Jan	Redyk Tadeusz
Güntner Henryk	Rouppert Leszek
Gworek Jan	Senowski Jerzy
Jaglarz Zbigniew (odzn.)	Siedlecki Stanisław
Kleszczyński Ignacy	Skrochowski Kazimierz
Kolankowski Zygmunt (odzn.)	Sokołowski Stefan (odzn.)
Kukliński Antoni (odzn.)	Szczurowski Stanisław
Kuśnierz Zdzisław	Targowski Juliusz
Lechowski Bolesław	Tomaszewski Julian
Lewandowski Alfred	

Türschmid Zbigniew
 Wimmer Zbigniew (odzn.)
 Wołek Józef (odzn.)

Zaborowski Stefan
 Zgut Stefan
 Żelewski Roman (odzn.)

X. KRONIKA ZAKŁADU.

Nie wszystkie wydarzenia, jakie zaszły w roku sprawozdawczym na terenie naszego Zakładu, zostały uwzględnione w dotychczasowych rozdziałach. Poświęcić im więc wypada choćby krótką wzmiankę w tym rozdziale.

Posiedzenia członków Grona nauczycielskiego dzieliły się na 1) Pełne posiedzenia Rady Pedagogicznej; 2) Posiedzenia Komisji klasowych; 3) Posiedzenia Komisji wychowawczej i Komisji naukowych.

Pełne normalne posiedzenia Rady odbyły się w dniach: 2. września, 24. października, 28. października, 28. listopada, 6. lutego, 27. marca, 24. kwietnia, 30. czerwca.

Komisje klasowe obradowały od 17—20 listopada, 23 do 27 stycznia, 15—17, oraz 25 kwietnia (klasyfikacja kl. VIII), 15 maja (dopuszczenia do ustnego egzam. dojrz.), 12-go i 13-go czerwca konferencje orientacyjne w sprawie klasyfikacji, 20-go i 22-go czerwca klasyfikacyjne.

Komisje naukowo-pedagogiczne obradowały od 11—13-go września, 24-go października, 28-go listopada.

Informacji o postępach i zachowaniu się młodzieży udzielano: 10. października, 21. listopada, 19. grudnia, 6. lutego, 27. kwietnia, 29. maja. Nadto Panowie Wychowawcy mieli oznaczone dni, w których przyjmowali rodziców, a inni członkowie Grona nauczycielskiego chętnie udzielali informacji bardziej szczegółowych na wszystkich przerwach.

Pan Wizytator Stanisław Wrzosek wizytował zakład dnia 8, 9 i 10 stycznia. Również ks. Prałat Podwin hospitował dwie lekcje nauki religii rzymsko-katolickiej. Dnia 22 czerwca zaszczytliwi swą obecnością Zakład JWP. Nowicki, Kurator O. S. w Krakowie i Dr Ziemnowicz, wizytator, uczestnicząc w klasyfikacji kl. V b i VI a.

Do Sakramentów Pokuty i Ołtarza przystępowała młodzież trzy razy: 10 i 11 października 1930 r., 4 i 5 marca po odbyciu rekolekcji i 19 i 20 czerwca.

Egzaminy odbywały się w następującym porządku: a) uzupełniające 3. września, b) prywatne 28. stycznia i 23. czerwca, c) nadzwyczajne z kl. I—VI 29. stycznia i 24. czerwca, d) wstępne do kl. I w dwóch terminach. Dla uczniów, potrzebują-

cych wcześniejszego wyjazdu 6. czerwca, dla zdrowych 30-go czerwca, e) egzamin dojrzałości zwyczajny i uzupełniający — patrz rozdział VIII.

XI. INFORMACJE NA ROK NASTĘPNY.

a) *Podręczniki.*

Klasa I. Ks. Szydelski St. i ks. Thullie: Dzieje Objawienia Bożego w Starym Testamencie; Reiter: Czytania polskie t. I; Jakóbiec-Leonhard: Pierwsza książka do nauki języka niemieckiego, lub Szarota: Pierwsza książka do nauki jęz. francuskiego; Gebert i Gebertowa: Opowiadania z dziejów ojczystych; Gebert i Gebertowa: Wypisy historyczne z dziejów oczystych; Romer-Polaczkówna: Pogadanki krajoznawcze; Romer-Niemcówna: Atlas krajoznawczy województwa krakowskiego; Banach-Sierpiński-Stożek: Arytmetyka i geometria dla kl. I.

Klasa II. Ks. Szydelski i ks. Thullie: Dzieje objawienia Bożego w Nowym Testamencie cz. I; Reiter: Czytania polskie tom II; Szober St.; Gramatyka języka polskiego w ćwiczeniach, zeszyt III i IV lub Lehr-Splawiński i Kubiński: Gramatyka jęz. polskiego; Jakóbiec-Leonhard: Pierwsza i druga książka do nauki jęz. niemieckiego lub Szarota: Pierwsza i druga książka do nauki jęz. francuskiego; Gebert i Gebertowa: Opowiadania z dziejów ojczystych; Gebert i Gebertowa: Wypisy historyczne z dziejów ojczystych; Romer-Polaczkówna: Geografia na klasę II; Banach-Sierpiński-Stożek: Arytmetyka i geometria dla kl. II.

Klasa III. Ks. Szydelski i ks. Thullie: Dzieje objawienia Bożego w Nowym Testamencie cz. II; Reiter: Czytania polskie tom III; Szober St.: Gramatyka języka polskiego w ćwiczeniach, zeszyt III i IV lub Lehr-Splawiński i Kubiński: Gramatyka jęz. polskiego; Jakóbiec-Leonhard: Druga książka do nauki języka niemieckiego i Szarota: Druga książka do nauki języka francuskiego; Radliński: Pięć części świata pozaeuropejskich; Banach-Sierpiński-Stożek: Arytmetyka i geometria dla kl. III; Żłobicki: Wiadomości z fizyki.

Klasa IV. Jougan: Liturgia; Próchnicki-Wojciechowski: Wypisy na kl. IV; Szober: Gramatyka jęz. polskiego w ćwiczeniach, zeszyt III i IV lub Lehr-Splawiński i Kubiński: Gramatyka jęz. polskiego; Lewicki: Wstępna nauka jęz. łacińskiego (wyd. IV); Samolewicz-Sołtysik: Gramatyka łacińska; Jakóbiec-Leonhard: Trzecia książka do nauki języka niemieckiego, lub Szarota: Trzecia książka do nauki języka francuskiego; Zakrzewski: Historia starożytna; Sosnowski: Geografia Polski; Gutkowski-Wilkosz: Algebra cz. I. Wójtowicz: Zarys geometrii elementarnej dla użytku szkół średnich ew. Łomnicki wyd. V, VI; Nussbaum-Hilarowicz i Fuliński: Zoologia dla wyższych

klas gimnazjalnych; Arct-Golczewska, Kołodziejczykowie: Podręcznik botaniki.

Klasa V. Gadowski: Historia Kościoła katolickiego; Wojciechowski: Wypisy polskie dla szkół średnich tom V; Chrzanowski i Wojciechowski: Wypisy polskie dla klas wyższych szkół średnich cz. I; Szober: Gramatyka języka polskiego w ćwiczeniach, zeszyt III i IV lub Lehr-Splawński i Kubiński: Gramatyka języka polskiego; Szczepański: Wypisy łacińskie do użytku szkół średnich; Samolewicz-Soltysik: Gramatyka łacińska; Pilch-Szczepański: Ćwiczenia polsko-łacińskie; Jakóbiec-Leonhard: Deutschland und die Deutschen część I.; Szarota: Paryż; Zakrzewski: Historia średniowieczna; Lewicki: Zarys historii Polski; Fuchs-Radliński: Geografia Europy; Gutkowski: Algebra cz. II; Wójtowicz: Zarys geometrii elementarnej, ew. Łomnicki wyd. V. VI.; Sosnowski: Anatomja i fizjologia człowieka.

Klasa VI. Gadowski: Historia Kościoła katolickiego; Chrzanowski-Wojciechowski: Wypisy polskie dla klas wyższych szkół średnich cz. I; Kridl M.: Literatura polska wieku XIX cz. I i II; Liwjuusz: Dzieje rzymskie, wyd. Jędrzejowski-Rapaport; Owidjuusz: Wiązanka wierszy, opr. Sinko; Samolewicz-Soltysik: Gramatyka łacińska; Jakóbiec-Leonhard: Deutschland und die Deutschen cz. II, lub Szarota: Les provinces françaises; Zakrzewski: Historia nowożytna; Lewicki: Zarys historii Polski; Gutkowski: Algebra cz. II; Wójtowicz: Zarys geometrii elementarnej; Natanson-Zakrzewski: Nauka fizyki cz. I. i II.

Klasa VII. Sieniatycki: Dogmatyka; Kridl: Literatura XIX wieku, cz. II i III; Adamczewski: Sympozjon. Wybór prozaików polskich XIX i XX wieku; Sallustius Crispus: De coniuratione Catilinae, opr. Rapaport; Cicero: Wybór mów cz. I i II, opr. Szczepański; Wergiljuusz: Wybór z dzieł, opr. Sinko; Jakóbiec: Deutschland cz. I; Cieśliński i Szarota: Lectures sur la civilisation française, cz. I; Zakrzewski: Historia nowożytna; Lewicki: Zarys historii Polski; Gutkowski: Algebra, cz. II; Wójtowicz: Zarys geometrii elementarnej; Łomnicki: Trygonometria; Natanson-Zakrzewski: Nauka fizyki, cz. II i III; Moycho-Zienkowski: Krótki zarys chemji dla szkół średnich.

Klasa VIII. Sieniatycki: Etyka; Kridl: Literatura XIX w. cz. II i III; Adamczewski: Sympozjon. Wybór prozaików polskich XIX i XX w.; Poezje Horacjusza: Sinko; Cicero: Wybór z pism filozoficznych, opr. Szczepański; Tacyt. Wybór dzieł, opr. Pilch; Jakóbiec: Deutschland cz. II lub Cieśliński i Szarota: Lectures sur la civilisation française, cz. II; Pawłowski-Bystroń-Peretiatkiewicz: Polska współczesna; Łomnicki: Początki geometrii analitycznej i trygonometria; Natanson-Zakrzewski: Nauka fizyki, cz. III; Ks. Nuckowski: Początki logiki ogólnej dla szkół; Hoefler Al.: Zasady psychologii.

b) Egzaminy w terminie powakacyjnym.

1) Egzaminy wstępne do kl. II—VII nie odbędą się z powodu zupełnego braku wolnych miejsc w Zakładzie. Egzaminy uzupełniające na drugi dzień po rozpoczęciu roku szkolnego.

2) Egzaminy nadzwyczajne z kl. I—VI odbędą się w styczniu i czerwcu. Podania o przypuszczenie należy wnosić wprost do Kuratorjum O. S. Krakowskiego.

3) Uzupełniający egzamin dojrzałości odbędzie się we wrześniu i lutym za zezwoleniem Kuratorjum.

4) Rok szkolny 1931/32 rozpocznie się 1 września uroczystym nabożeństwem szkolnym.
